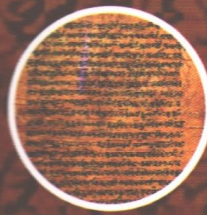

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालय, औरंगाबाद

नॅक पूनमूल्यांकन 'अ' दर्जा प्राप्त
स्थापना-१९२३

लेखनकलेचा विकास

नवरस
२०१८-१९

मान्यवरांच्या भेटी

IQAC Workshop IPR Inauguration by Col. Ajit Save and Joint Director Dr. Satish Deshpande.

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालय, गृहविज्ञान विभाग व महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित आंतरशाखीय राष्ट्रीय परिषद "Adolescent Girls and their health" दि. ३० नोव्हें. २०१८ प्रमुख अतिथी डॉ. शोभा उडीपी, मुंबई यांच्या हस्ते दीपप्रज्वलन.

समाजशास्त्र विभाग राष्ट्रीय कार्यशाळा 'Data Analysis & Interpretation in social-Science.' सहसंचालक डॉ. सतिश देशपांडे, प्रा. संजय साळुंके, प्रा. सुकांत कुमार चौधरी, डॉ. मानसी बावडेकर, श्री. संदिप चौधरी आणि प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे

युवारंग २०१९ स्नेहसंमेलन उद्घाटनप्रसंगी मुख्य अतिथी पोलिस उपायुक्त डॉ. दिपाली घाटे-घाडगे, श्री. भांगे, डॉ. विठ्ठल मोरे आणि प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी

गंधर्व संगीत महोत्सव २०१८-१९ चे उद्घाटन करतांना महापौर मा. नंदकुमार घोडले, मा. राजेश सरकटे, मा. भागवत कराड, मा.पं. विजय देशमुख, मा.पं. नाथराव नेरळकर, प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे

गंधर्व संगीत महोत्सव २०१८-२०१९ १ डिसेंबर २०१८ रोजी संपन्न झालेल्या गंधर्व संगीत महोत्सवात गायन सादर करतांना विदुषी आरती अंकलीकर

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालय औरंगाबाद

* अध्यक्ष *
प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे

* प्रमुख संपादक *
प्रा.डॉ. पंकजा वाघमारे

नवरस २०१८-२०१९

* संपादक मंडळ *

प्रा.डॉ. जनार्दन काटकर
प्रा.डॉ. भगवान कांबळे
प्रा.डॉ. अत्तार रब्बानी

प्रा. पवन शिंदे
प्रा. तृप्ती सपकाळे
प्रा. शेख नुजहत परवीन

* मुद्रक *
श्री प्रिंटेर्स
औरंगाबाद

* अक्षरजुळणी *
रेड बलून डिझाईन स्टुडिओ
औरंगाबाद

* छायाचित्रण *
श्री. दिपक उरगुंडे
औरंगाबाद

टीप : या अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही
(केवळ खाजगी वितरणासाठी)

संपादकीय

आमच्या महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांच्या सृजनाचा आविष्कार, त्यांच्या विचारांची स्पंदनं आणि भावनांची आंदोलनं म्हणजे आमचा वार्षिकांक 'नवरस' होय. नवरसचा हा अंक विचक्षणांच्या हातात सोपवताना आम्हाला अत्यंत आनंद होत आहे. परिवर्तन हा या विश्वाचा नियम आहे. हा नियम आमच्या वार्षिकांकासाठी अर्थात लागू आहेच. दरवर्षी नवरसचं रूप बदलतं आहे. हा बदल निश्चितच प्रशंसनीय आहे. विद्यार्थ्यांच्या लेखनकलेला हक्काचं व्यासपीठ मिळावं यासाठी नवरसची निर्मिती करण्यात आली. विद्यार्थ्यांच्या कल्पनांचा साज लेवून, नऊ रसांना परिपुष्ट करत, दरवर्षी मोरपिसांप्रमाणे विविध रंग प्रकट करणाऱ्या नवरसचं हे आगळवेगळं रूप स्वागतार्हच आहे.

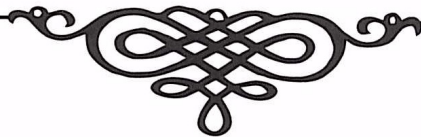
पाच भाषांमधून विद्यार्थ्यांनी केलेले हे गद्य-पद्यात्मक लिखाण विद्यार्थ्यांच्या प्रगल्भ जाणीवा देखील व्यक्त करते. कालमानानुरूप तंत्रज्ञानाने केलेल्या प्रगतीचं प्रतिबिंब देखील यामध्ये प्रत्ययास येते. लेखनशैलीमध्ये जसे काळाच्या बदलाचे दर्शन घडते तसेच ते लेखनकलेमध्येही पहायला मिळते. त्यामुळेच नवरसचे मुखपृष्ठ देखील या बदलाचे साक्षीदार असावे यासाठी आमच्या प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे यांच्या संकल्पनेतून साकारलेलं हे मुखपृष्ठ लेखनकलेच्या विकासाचा आढावा घेणारे आहे. भूर्जपत्रापासून कलाऊड टेक्नॉलॉजी पर्यंत लेखनाच्या साहित्यात जरी बदल झाला असला तरी लेखनामागची प्रवृत्ती, प्रयोजन आणि प्रतिभा मात्र तीच आहे, हे सांगण्याचा हा प्रयत्न ! आमच्या विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक उपलब्धींचा आढावा घेणारं, त्यांच्या विविध उपक्रमांचं मुखपत्र असलेलं हे 'नवरस' आविष्कृत करतांना संपादक मंडळातील सर्व सदस्यांचं सहकार्य विशेष उल्लेखनीय आहे.

नेहमीप्रमाणेच 'नवरस' हे आपणा सर्वांच्या पसंतीस उतरेल या अपेक्षेसह या अंकाचे प्रकाशन करित आहोत.

अनेकानेक शुभेच्छांसह !

डॉ. पंकजा माधव वाघमारे

प्रमुख संपादक

नवरस संपादक मंडळ २०१८-२०१९

डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे
(प्रभारी प्राचार्य)

लक्ष्य रथ चढकर
शूल पथ चलकर
गिर उठ, गिर उठ
रथ को बढ़ाना है ।

हर बाधा पार कर
हर हार भूल कर
यहीं मन धार कर
लक्ष्य मुझें पाना है ।

प्राचार्यांच्या लेखणीतून

जीवनाच्या सर्वांगीण उत्कर्षाचे रहस्य हे अनेक व्यक्तींच्या एकत्रित विचार व कृतीतून जन्मास येते. आपल्या महाविद्यालयाचे 'नवरस' हे मुखपत्र त्याचेच एक उत्कृष्ट उदाहरण होय. संपूर्ण वेगवेगळ्या सुविधांमुळे जग आता अतिशय जवळ आलेले आहे आणि त्यामुळे संपूर्ण जगभर घडणाऱ्या घटना, वेगाने होणारी वैज्ञानिक, सांस्कृतिक प्रगती आणि मानव जातीचा सर्वांगीण विकास त्याची आव्हाने स्वीकारण्यासाठी उमेदीने महाविद्यालयात प्रवेश घेणारे आमचे तरुण विद्यार्थी, त्यांना मार्गदर्शन करत त्यांच्यासोबत नवीन शिखरे पादाक्रांत करण्यास सक्षम सहकाऱ्यांसोबत वर्षभरात केलेल्या वाटचालीचा हा 'कॅलिडोस्कोप'.

शतकपूर्तीकडे वाटचाल करणाऱ्या या महाविद्यालयाला थोर ऐतिहासिक वारसा लाभलेला आहे अनेक उत्तमोत्तम विद्यार्थी येथून शिकून जगभरात आपल्या कर्तृत्वाचा ठसा उमटवत आहेत. या सर्व इतिहासाची समृद्ध अनुभवाची शिदोरी सोबत घेऊन मार्गक्रमण करतांना शैक्षणिक वर्षातील महाविद्यालयातील गौरवपूर्ण घटनांची इथे नोंद होणे आवश्यक वाटते. शासनाच्या अनुदानातून या महाविद्यालयासाठी १०५ विद्यार्थ्यांना राहण्यासाठी सुसज्ज असे वसतीगृह यावर्षीपासून विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे. नॅक "अ" दर्जा प्राप्त ह्या महाविद्यालयास 'रुसा' अंतर्गत २ कोटी रूपयाचे अनुदान प्राप्त झाल्यामुळे नवीन सुविधा, अत्याधुनिक यंत्रसामग्री खरेदी करणे सोयीचे झाले आहे ज्यामुळे जगभरातील तंत्रज्ञानाची ओळख होणे ह्या महाविद्यालयात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना शक्य झालेले आहे. अतिशय ग्रामीण भागातून आलेल्या, ज्यांची पहिली पिढी शिक्षण घेत आहे अशा विद्यार्थ्यांसाठी या सोयी-सुविधा उपलब्ध करून शासनाने नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार जागतिक स्तरावरील शैक्षणिक आव्हाने स्वीकारण्यास सामोरे जाण्यासाठीचे मार्गक्रमण सुकर केले आहे.

महाविद्यालयाने शैक्षणिक प्रगतीचा आलेख उंचावण्याच्या दृष्टीने वर्षभर आयोजित केलेल्या वेगवेगळ्या कला, क्रीडा, वैज्ञानिक गोष्टींचा इथे मागोवा घेण्यात आलेला आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठात दरवर्षी मेरीटमध्ये या महाविद्यालयाचे विद्यार्थी असतातच. याचा महाविद्यालयातील प्रत्येक घटकाला सार्थ अभिमान आहे.

महाविद्यालयातील अशा अनेक घटनांचा मागोवा घेत नव्या अपेक्षा बाळगत केलेली ही ध्येयपूर्तीकडील वाटचाल आपल्या समोर ठेवतांना मनापासून आनंद होत आहे.

अकेले में अक्सर हम अपनी परछाइयोंसे डर जाते हैं ।

साथ मिले अगर किसी का तो हम दुनिया जीत जाते हैं ॥

– डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे

प्रभारी प्राचार्य

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालय, औरंगाबाद

*****

मराठी विभाग
- संपादक -
डॉ. जनार्दन काटकर
- विद्यार्थी संपादक -
पायल विजय सूर्यवंशी
बी.ए. द्वितीय वर्ष

आई

बोलतांना शब्दांचा होतोय स्पर्श
तेव्हा अंग शहारून येते
बऱ्याच दिवसांनी बघितलं की
मन माझे गहिवरून येते

जेव्हा मी एकटी असते
तेव्हा मला तुझीच साथ असते
नेहमी मला तूच दिसते
म्हणूनच मी बिनघोर असते

जेव्हा करते मी अभ्यास
तेव्हा मला असतो तुझाच ध्यास
कारण मी मोठं होत असताना
तुला मला बघायचं असत

दिले प्रेम एक मैत्रीण म्हणून
खूप झालं आता सांगून
एवढेच सांगेन जाता जाता
माझ्यासाठी बन आशीर्वाद दाता

- राधिका अशोक काटकर
(बी.ए.द्वितीय वर्ष)

*****

पाऊस

मराठी कवितेच्या प्रांतात निसर्ग कवितेला स्वतःचा एक वेगळा अनुभव आहे. डॉ. जनार्दन काटकर सर हे मराठी भाषा व साहित्याच्या क्षेत्रातील एक अनुभवी जाणकार कविवर्य व्यक्तिमत्त्व आहे. शासकीय ज्ञान-विज्ञान महाविद्यालय औरंगाबाद येथे मराठी विषयाचे प्राध्यापक म्हणून कार्यरत आहेत. त्यांनी आपल्या कार्यरत काळामध्येदेखील विविध प्रकारचे काव्यलेखन केलेले आहे. त्याचप्रमाणे त्यांचा 'पाऊस' हा कवितासंग्रह अतिशय मनाला मोहून टाकणारा आहे.

डॉ. जनार्दन काटकर सर यांनी केलेल्या काव्यलेखनाबद्दल काय लिहावे तेच कळत नाही. अशाप्रकारे पूर्णत्वाचे काव्यलेखन त्यांनी केले आहे. वर्णन करण्यास व लिहिण्यास शब्द कमी पडतात. सर्व काही

माहीत असते परंतु ते मांडावे कसे हा प्रश्न असतो. नेमकी तीच कला कविवर्य काटकर सरांनी अवगत केली आहे. पाऊस सर्वांना माहीत आहे. मराठीचे बाराही महिने माहीत आहेत, सर्व ऋतु माहीत आहेत, पण ते मांडण्याचा कला माहीत नाही म्हणून सर्व कवी झाले नाहीत. नेमकी तीच कला सरांनी अवगत केली आहे.

सरांनी आपल्या काव्यलेखनात कुणालाच सोडले नाही सर्वांना आपल्या कवितेत सामावून घेतले. त्यामध्ये पाऊस आला, आभाळ, पावसाची सर ढग, धरती, मन, सखी, श्रावण त्या त्या ऋतुतील पिके, आमराई आणि सर्व ऋतुचक्र आपल्या काव्यलेखनात समाविष्ट केलेले आहे. म्हणून ते म्हणतात.

आलं भरून आभाळ
फिटली मातीची हौस
आता बरसू लागला
सारा पाऊस पाऊस

पावसाच्या या धारांनी
रान चिंब चिंब झालं
कोठं सोडून पाखरू
उभ्या पावसात न्हालं

आभाळ भरून आलेल आहे पाऊस पडू लागला आहे. जमिनीला पावसाची गरज होती. पाऊस आला मातीचा गंध दूरवर दरवळू लागला. मनाला हवाहवासा वाटणारा गंध. मनाला मोहून टाकणारा तो पाऊस आनंदलेली निसर्गातील सजीव सृष्टी सर्व आनंदी झालेली, पाहून आणि पाऊस पडल्यामुळे जमिनीची हौस फिटल्यासारखं तिला वाटते आहे.

पावसाच्या या सरीने आनंद गगनात मावेना असं झालं. पावसाच्या सरीने रान चिंब चिंब झाले. पावसाने सारे रान मऊ मऊ झाले अगदी मलीघासारखे. एवढा आनंद झाला की झाडावरील घट्ट्यात बसलेली पाखरे पावसात न्हाऊ लागले. जीवाची पर्वा त्यांना नव्हती एवढी ती आनंदून गेली होती. मनाला मोहून टाकणारे वर्णन सरांनी या कवितालेखनाच्या माध्यमातून केले आहे. सर पुढे असेही म्हणतात.

माझी झेप आभाळाची
तुझं धरतीचं मन
साठवावं काळजात
तुझ्या रूपाचं गं धन

सखे तुझ्याच सोबत
पावसात या भिजावं
उगवून मातीमधी
या धरतीत रूजावं

सरांनी आभाळ आणि धरती यांचा संवाद देखील आपल्या कवितेतून व्यक्त केला आहे. आभाळ धरतीला म्हणते मी कितीही उंच असलो तरी तुझ्यात स्वतःला सामावून घ्यावसं वाटतं. तुझं मन किती मोठं आहे. तुझं रूप काळजात किती साठवावं तेच कळत नाही. तुझ्या रूपाच धनच एवढं आहे की, तुझ्या सोबत पावसात भिजावसं वाटतं. येथे कवींनी धरती आणि आभाळ यांची प्रेमभावना उत्कट झाली आहे असे दाखवले आहे.

एकवेळेस आभाळाला देखील अस वाटतं की, स्वतः मातीच्या कुशीमध्ये उगवून धरतीमध्ये रूजावं अत्यंत सुंदर प्रकारचे वर्णन या कवितेच्या कडव्यामध्ये कवीने केले आहे. जसं आभाळ धरतीच्या प्रेमात पडते तसे प्रत्येकजण सरांच्या कवितेच्या प्रेमात पडल्याशिवाय राहणार नाही.

धान्य धान्य उफाणता
आली मोहरून काया
टोपल्यातून सांडते
सारी धरतीची माया

धान्य जाऊ दे घरात
आज नको तू येऊस
आता बरसू लागला
सारा पाऊस पाऊस

धरती बरसणाऱ्या पावसाला विनंती करते की, आताच माझ्या कुशीतून पीक बहरून आलं आहे आणि शेतकऱ्यांच्या घरामध्ये जाणार आहे. ते धान्य शेतकरी मळतो आहे, उफणतो आहे स्वच्छ करतो आहे ती माझी माया आहे. तो टोपलीतून धान्य उफणतो आहे. ते धान्य त्याला घरात नेईपर्यंत येऊ नकोस तू बरसू नकोस अशी

कळकळीची विनंती धरती वरुणराजाला करते आहे. ही विनंती कवींनी आपल्या अमृततुल्य भाषेत आपल्या वाणीतून आपल्या शब्दात मांडलेली आहे. पुढे कवी म्हणतात.

कसा कोसळे पाऊस
पाणी रानात माईना
उभ्या आडव्या पिकांची
केली यानं सारी दैना

कधी थांबेल पाऊस
चिंता उमटे मनात
हाताशी आलेलं पीक
सारं बुडालं तनात

अगोदरच्या कडव्यातून आपल्याला असे दिसून येते की, धरतीने आभाळातील वरुणराजाला कितीही कळकळीची विनंती केली तरी त्याने काही ऐकले नाही म्हणून कवी नंतर म्हणतात... तरीही पाऊस येण्याचा बंद झाला नाही उलट त्याने स्वतःचा जोर वाढवला आणि रिमझिम पाऊस येत होता तर तो आता कोसळत आहे. रानात पाणी मावत नाही एवढा तो बरसतो आहे. उभे असलेल्या पिकांची त्याने सर्व नासाडी केली आहे. ते पीक सारे पाण्याबरोबर वाहून जात आहे. ते शेतकऱ्यांच्या घरात न जाता ते मातीमध्ये मिसळत आहे. आता मात्र शेतकरी हवालदिल झाला आहे. अगोदर शेतकरी पाऊस न आल्याने हवालदित होत असे आता पाऊस आल्याने होत आहे. त्यांच्या मनात चिंता निर्माण झाली. चिंतेचे काहूर उठले आहे. हातात आलेलं पीक आता पाण्याबरोबर गवतात मिसळून गेलेलं आहे.

अशा प्रकारे विविध कल्पनांद्वारे पावसाचे वर्णन कवींनी आपल्या कवितेमधून केले आहे. पावसाच्या विविध लीला व्यक्त केल्या आहेत, मांडल्या आहेत. शेवटपर्यंत पाऊस बरसतच राहतो. तो शेतकऱ्यांचा काळ बनूनच आला आहे. निसर्ग, पाऊस शेतकऱ्यांवर कोपला आहे. असे कवींना आपल्या कवितेतून सांगायचे आहे.

सरांनी अत्यंत समर्पक लेखन आपल्या कवितांमधून केले आहे. त्यामुळे तरी आमच्यासारख्या विद्यार्थ्यांना पाऊस कसा असतो हे माहीत होण्यात मदत होते. पूर्वीचा पाऊस कसा होता हेही समजते. कारण

आता तरी तसा पाऊस येत नाही. म्हणून पावसाचे अनुभव नाही. त्याचे दर्शन आम्हांला आपल्या कवितांमधून झाले आहे.
धन्यवाद सर

- राधिका अशोक काटकर
(बी.ए. द्वितीय वर्ष)

*****

आठवणी

हरवलेले हे दिवस येतील का पुन्हा,
जगलो आज आणि उद्या हा दिवस जुना !
नशिबानेच एकदा पुन्हा कोठेतेरी भेटू
आठवणीला एकदा एकत्र मिळून वेचु
पण तेव्हा सर्व काही बदललेलं असेल
कोणीतरी बोलावतयं म्हणून भेट लवकर
सुटेल.

लांबपर्यंत चालणाऱ्या गप्पागोष्टी राहणार नाही
आठवणीचा हा झरा मग त्या दिशेने वाहणार नाही
आज सोबत आहोत वाटेल तसं जगुन घ्या
जीवनभर पुरतील अशा आठवणी जपुन घ्या!

- मयुरी साहेबराव शिंदे
(बी.एस्सी. तृतीय वर्ष)

*****

मला पुन्हा Collage ला जायचंय...

मला पुन्हा Collage ला जायचंय
नव्या लाटांवर स्वार होताना
जुन्या वाटांना जपुन ठेवायचंय
मला पुन्हा Collage ला जायचंय...
नोकरी लागली Professional झालो,
Corporate world मधली Entity झालो,
Student चे आम्ही Employee झालो... थोडावेळ
तरी हे Transformation मला revert करायचंय...
मला पुन्हा Collage ला जायचंय...

इथे Food Court आहे पण Canteen नाही
batch-owner आहे पण guide मात्र नाही चहा आहे
पण Cutting तेवढा नाही. आहो चहा Parle-G लाही
आता ती सर नाही सगळं आहे इथे पण काहीसुद्धा नाही.
हे सगळं मला परत मिळवायचंय. मला पुन्हा Collage ला
जायचंय.

मनं सगळ्यांची बंद आहेत अन, म्हणे Culture
खूप चांगली आहे अन खायची खूप वेगळी आहे निर्मळ
मनाच्या मित्राला भेटायला मजा पुन्हा Collage ला
जायचंय.

समजतच नाही ?

निस्वार्थी कष्टाची जाणीवही कुणा नाही, निखळ
प्रेमाच्या भावनेचा आदरही कुणा नाही, कितीही केलं तरी
कुणी म्हणतच नाही. वाटतं मी कुणाची कुणी राहिलेच
नाही. कारण ?
कुणी मला प्रेमाने आपलं म्हणतच नाही माझं मन हे असं
का ? कुणालाच समजत नाही.

- पुजा बालु तुपे
(बी.एस्सी. तृतीय वर्ष)

*****

स्त्रीभ्रूण हत्या

जर देवाने मुर्लीना जन्माला घातलं नसतं,
जरा विचार तर करुन बघा, काय काय
घडलं असतं ॥१॥

भाऊ उदास बहिणीविना, पति निरर्थक
पत्निविना, बाळ पोरकं आईविना, स्त्री-भ्रूण
हत्येचं पाप जर का खूपच वाढलं असतं, जरा
विचार तर करुन बघा, काय काय घडलं
असतं ॥२॥

जर मुली नसतील तर,
कशी मिळणार जीवनसाथी,
जग हे कायमचे संपून जाईल, थांबेल
मानवाची उत्पत्ती ॥३॥

मुलीविरहित जग हे जर असंच चाललं असतं,
जरा विचार तर करुन बघा, काय काय घडलं

असतं. ॥४॥

कळत नाही आई कशी तयार होते, तिच्या मुलीला
मारायला, जरासाही विचार ती का करत नाही,
स्त्री-भ्रूण हत्या करताना ॥५॥

देव म्हणतो, "अरे आयानों तुम्हालाच जर
जन्माला येऊ दिलं नसतं जरा विचार तर करून बघा
काय काय घडलं असतं ॥६॥

- ऋतुजा वारे
(बी.एस्सी. प्रथम वर्ष)

*****

पाऊस आणि तुझी आठवण

चिंब भिजून पावसात
मन जाऊन बसतं ढगात
मोहरतात सान्या भावना
आठवणीच्या कृष्ण-धवल जगात
विजेसोबत सुरू होतो
मग ढगांचा लंपडांव
आठवणींनी पुन्हा गजबजतो
माझ्या मनातील उजाड गाव
कधी साकारते इंद्रधनु
उन्हासवे ओल्या पावसात
आठवणी ओल्या पावसात
रंगीनी संजल्या दिसतात
ओंजळीत गर्द अळावाच्या
चमकतात थेंब तेजाचे
आठवणींच्या धुंद धुक्याला
नवं कोंदण तव प्रेमाचे

कधी संतत धारा पावसाची
कधी साथ तिस वादळाची
कधी फुले बाग आठवणीची
कधी वाहे सरिता आसवांची
दररोज घडे श्रावणात
मेळ ऊन पावसाचा
सोबतीस माझ्या सदैव
हा खेळ संचिताचा

- एकनाथ भगवान मानवतकर
(बी.एस्सी. द्वितीय वर्ष)

*****

स्वच्छ सुंदर भारत देश

चला आपण मिळूनी करूया
स्वच्छ, सुंदर भारत देश
चला आपण मिळूनी करू ॥१॥
करूया आपण कचऱ्याची विल्हेवाट
कचरा टाकू कचरा पेटीत
प्लास्टिकच्या पिशव्याचा वापर टाळू
कापडाच्या पिशव्याचा वापर करू
प्रदूषण थांबण्यास मदत करू ॥११॥

शौचालयाचा वापर करू
रोगराई दूर करू
वृक्ष रोपण आपण करू
वायू प्रदूषण दूर करू
आनंदी आपले जीवन बनवू ॥२॥
जिकडे-तिकडे हरितक्रांती नेऊ
स्वच्छ ऑक्सिजन आपण घेऊ
झाडांना आपले मित्र बनवू
थंड्या सावलीमध्ये विसावा घेऊ
निरोगी आपले जीवन बनवू ॥३॥

- कांचन विनायक सोनोने
(वर्ग १२ वी विज्ञान)

*****

शेतकऱ्यांची व्यथा

आला वाईट हा काळ
झाला पिकांचा सारा नाश
आला दुष्काळ दुष्काळ
नाही पडला पाऊस ॥१॥
आला दुष्काळ या काळात
नाही पडला पाऊस या काळात

कसं पीक होईल या काळात ?
 आल संकट या काळात ॥१॥
 वृक्षतोड झाली या जगाची
 झाली धूप या मातीची
 कमतरता पडली या पाण्याची ॥२॥
 पीक होणार नाही या काळात
 कर्जबाजारी होतील शेतकरी या काळात
 त्यामुळे वाढणार आत्महत्येचे प्रकार
 नको होऊ देऊ असे प्रकार ॥३॥
 काय खायाचं, आम्ही रे
 काय प्यायचं, आम्ही रे
 देवा आम्ही सर्व तुझीच लेकरे
 सांभाळ कर तू आता रे ॥४॥

- कांचन विनायक सोनोने
 (वर्ग १२ वी विज्ञान)

*****

बाप

जे मित्र-मैत्रीणी आपल्या आईवडिलांना सोडून
 शिक्षणासाठी बाहेरगावी राहतात, त्याच्या मनात
 दाटलेल्या भावना मी स्वतः माझ्या शब्दाच्या संकल्पनेतून
 तुमच्या समोर मांडत आहेत.
 खास माझ्या बाबासाठी बोलबडे-बोल बोलतही
 अजूनही बाबा हात तुमचा पकडलाय ॥१॥
 तुमच्या पासून दूर असलो तरी मात्र जीव तुमच्यातच-
 अडकलाय ॥२॥
 बाबा काँल जेव्हाही तुमचा येतो माझे डोळे
 येतात भरून ॥३॥ तुम्ही किती प्रेमाने विचारतात बाळा
 जेवलास ना पोट भरून ॥४॥
 तुमच्यासाठी बाबा मी आजवर एकही उपवास
 केला नाही ॥५॥ माझ्यासाठी कष्ट घेतांना मात्र तुमचे
 बरेसे उपवास सुटलेच नाहीत ॥६॥
 बाबा लोक सांगतात जगामध्ये परमेश्वर कोणी
 पाहिला-नाही ॥७॥ आता त्यांना कस समजावू बाबा की
 माझे बाबा परमेश्वरापेक्षाही कमी नाही ॥८॥
 अशी कोणतीच गोष्ट नाही बाबा जी मी

माघीतली आणि तुम्ही दिली नसेल ॥९॥ तुम्ही
 शिकवलेले धडे बाबा सॉरी बर थोडे उशीराच कळाले
 असेल ॥१०॥

तुमची साथ सोबत आहे म्हणून माझ्या
 जीवनाला रस आहे ॥११॥ ज्या दिवशी काँल नाही ना
 येत तुमचा तो दिवस माझ्यासाठी खुपच भकास आहे
 ॥१२॥

सांगा बाबा माझ्यासाठी एवढे कष्ट का घेतात
 माझ्या आठवणीत आलेल डोळ्यात पाणी अलगत
 हसतहसत परत नेतात ॥१३॥

- अमोल दिलीप पाचवणे
 (बी.ए. प्रथम वर्ष)

*****

राम राम मंडळी

काल दोन माणसं बघितली
 हॅलो, हाय करत भेटली
 मनात माझ्या शंका उठली
 आपण कुठली संस्कृती आणली
 जिथे प्रथा होती रामनामाची
 एकमेकांना नमस्कार करण्याची
 ज्यात गोडी ईश्वराच्या स्मरणाची
 ती आता आता दिसेना कुठेची
 मोडा इंग्रजीचा कणा
 ठेवूनी मराठमोळा बाणा
 गर्वाने पुन्हा एकदा म्हणा
 राम राम मंडळी

- केदार किरण कुलकर्णी
 (बी.ए. द्वितीय वर्ष)

*****

प्रेम काय असतं

प्रेम ते असतं, जे तुम्हा आम्हाला कधीच दिसत
 नसतं प्रेम ते असतं,

जे तुम्हा आम्हाला दिसत नसूनही प्रेमाचं वेड
लागलेल असतं प्रेम ते असतं,
जे तुम्हा आम्हाला कधी वेडं तर कधी हुशार
बनवत असतं
प्रेम ते असतं,
जे तुम्हा आम्हाला प्रेमांमुळे काहीच समझत
नसतं
प्रेम ते असतं,
जे तुम्हाला आम्हाला कधीच नाहीसं वाटत
नसतं
प्रेम ते असतं,
ज्या प्रेमामध्ये कधीच रंग पाहत नसतं
अरे प्रेम ते असतं,
ज्या प्रेमामध्ये बंगला, गाडी, पैसा पाहत नसतं
पण सध्याच्या काळात प्रेमामध्ये पैसा, बंगला,
गाडी पाहून प्रेम केल जात असतं.
म्हणूनच प्रेम ह्या शब्दाचा सगळा सत्यानाश
झालेला दिसतो, तरी सुध्दा प्रेम ह्या शब्दामध्येच तुमचं
आमचं मन गुंतलेल असतं,
म्हणून प्रेम ह्या शब्दामध्येच सारं काही लपलेलं
असतं.

– राहूल नारायण राठोड
(बी.ए. द्वितीय वर्ष)

*****

निसर्ग

निसर्ग माझा मित्र आहे
निसर्ग माझे मन आहे
निसर्ग हा सूर आहे
निसर्ग हा एक धबधबा आहे ॥१॥
निसर्गाच्या सान्निध्यात
चिंब चिंब माझे मन झाले
निसर्गाच्या सान्निध्यात
आपणही गातो गाणी
सूरही मिसळून जाई ॥२॥
निसर्ग हा एक राजा आहे

निसर्ग हा गर्जणारा ऋतू आहे
निसर्ग हा रिम झिम बरसणारा पाऊस आहे ॥३॥
निसर्ग माझा मित्र आहे
निसर्ग माझे मन आहे
निसर्ग हा शेतकऱ्याच्या
डोळ्यातला पाऊस आहे
जो निसर्गाची वाट बघतो
तो शेतकरी राजा आहे ॥४॥

– आनंदलाल चंपालाल जैस्वाल
(बी.ए. प्रथम वर्ष)

*****

आयुष्य

छोट्याशा या आयुष्यात
खूप काही हवं असतं...
पण पाहिजे तेच मिळत नसतं...
असंख्य चांदण्यानी भरून सुद्धा
आपलं आभाळ मात्र रिकामं असतं...
हव्या असणाऱ्या सगळ्याच गोष्टी
माणसाला मिळत नसतात...
पण न मिळणाऱ्या गोष्टीच
माणसाला का हव्या असतात...

– सचिन नवनाथ गायके
(बी.ए. तृतीय वर्ष)

*****

धरती बहरताना

आलं भरून आभाळ
पडे शिराळ रानात
धुंद गाण्याच्या लहरी
वारा खेळती रानात
सुटे वारा वावधान
झाडे फुगडी खेळती
एक मेका संग बिलगुणी

गाणी मनाची सांगती
 धरती माय मोहरता
 दान पावते मोत्याचे
 आयाबाया सोबतीला
 फेर धरते गितांचे
 वर आभाळाच्या उंका
 वीज कडाडून जात
 कोसळत्या पावसात राबे
 शेतामध्ये माय बाप
 माय आणि बाप भर पावसात
 चिंब भिजुनिया जाते
 काम करता करता दिवस
 मावळून येते
 चला चला रे लवकर
 आलं आभाळ भरून

- कु. दुर्गा गणेश हारकळ

*****

कार्यक्षम युवा महाशक्ती

जगातील सर्वात मोठी लोकशाही भारत देशात आहे. स्वातंत्र्योत्तर काळात देशाने तंत्रज्ञान, उद्योग, शिक्षण या सर्व क्षेत्रांत मोठी आघाडी घेतली; तसेच विज्ञान तंत्रज्ञान, आरोग्य, क्रीडा, मनोरंजन इ. अनेकविध क्षेत्रांत प्रगती करित आहे. संरक्षणाच्या बाबतीतही आज आपल्याकडे अण्वस्त्रे, अत्याधुनिक लढाऊ विमाने इ. सर्व व्यवस्था उपलब्ध आहे. जगाच्या कानाकोपऱ्यात भारतीय युवावर्ग आपली छाप पाडत आहे. आपल्यासोबत स्वतंत्र झालेल्या जगातील इतर राष्ट्रांपेक्षा आपण नक्कीच कितीतरी पटींनी पुढे आलो आहोत असा विश्वास भारतीयांमध्ये आता जागा झाला आहे आणि म्हणूनच देशाला आता महासत्ता होण्याचे वेध लागले आहे. असे असले तरी महासत्तेच्या उंबरठ्यावर असताना या देशात अनेक समस्या आहेत. देशाला महासत्ता बनविण्यासाठी राजकीय इच्छाशक्ती तर आवश्यक आहेच; परंतु सर्वप्रथम प्रत्येक भारतीयाच्या मनात देश महासत्ता बनायला हवा व त्यासाठी जातिभेद व धर्मवाद यांचे समूळ

उच्चाटन व्हायला हवे. देशाला औद्योगिक विकास अधिक महत्त्वाचा आहे; परंतु त्याचबरोबर कृषी क्षेत्राची पिछेहाटही थांबायला हवी. काळा पैसा लपवून ठेवल्याने व कर चोरीमुळे मुठभर श्रीमंत अधिक श्रीमंत, तर गरीब अधिक गरीब होत आहेत तसेच वाढती लोकसंख्या, भ्रष्टाचार, बेरोजगारी, महागाई, अस्वच्छता, वाढती गुन्हेगारी, वाढते प्रदूषण, स्त्री-पुरुष असमानता इ. अनेक समस्या आज आहेत. यामुळे आपल्या देशाच्या विकासाला खीळ बसत आहे. हीच परिस्थिती आणखी काही दिवस पाहण्यास मिळाली तर महासत्ता बनण्याचे स्वप्न कसे पूर्णत्वास येईल ? आपल्याला जर आपला देश महासत्ता बनवायचा असेल तर या देशातील या समस्या नष्ट करण्यास युवा शक्तीने पूर्ण क्षमतेने कार्यरत राहायला हवे; तरच २०२० पर्यंत भारत महासत्ता व्हावा हे दिवंगत माजी राष्ट्रपती डॉ.ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचे स्वप्न प्रत्यक्षात येईल.

- पायल विजय सुर्यवंशी
 (बी.ए.द्वितीय वर्ष)

*****

वर्गभेद कधी संपणार ?

आर्थिक विषमता हा आपल्या देशापुढील महत्त्वाचा प्रश्न आहे. देशातील बहुसंख्य लोकसंख्या गरीब आहे आणि मुठभर श्रीमंताच्या हाती देशातील बहुतेक सत्ताकेंद्र आहेत. श्रीमंतांनी राज्य करावे व गरिबांनी त्यांच्या हाताखाली जगावे अशी पूर्वापार चालत आलेली पद्धत. त्यामुळे श्रीमंत अधिक श्रीमंत तर गरीब देशोधडीला लागले आहेत. सध्या वर्णभेदाची तीव्रता जरी कमी झालेली असली तरी वर्णभेदाची तीव्रता मात्र कायम आहे. समाजाची सरळपणे उच्चवर्गीय, मध्यमवर्गीय व गरीब (निम्नवर्गीय) अशी वर्गवारी झालेली आहे व त्यानुसार लोकांची निवासस्थाने, कामाची ठिकाणे, राहणीमान व जीवनपद्धती यांचीही विभागणी झालेली आहे. आर्थिक विषमतेमुळे निर्माण झालेला हा वर्णभेद कधी संपुष्टात येणार कोण जाणे ? परंतु त्यामुळे समाजातील एकमेकांबद्दलचे आपुलकीचे नाते दुरावत

चालले आहे, असे वाटते.

व्यक्तींना श्रीमंत असण्याचा अहंकारही नसावा व गरीब असण्याचा न्युनगंडही नसावा या विचारसरणीनुसार वागले तर वर्गभेदाची तीव्रता कमी होईल. आपल्या देशातील थोर नेत्यांनी 'श्रम' करण्यास नेहमीच प्रतिष्ठा दिली आहे. त्यामुळे कष्टकऱ्यांनी, कामगारांनी कधीही स्वतःस कमी समजू नये. आपण आपल्या देशाची ताकद आहोत ही भावना स्वतःमध्ये सदैव जागृत असू द्यावी. कुणीही कुणालाही निम्न दर्जाचे समजू नये. समाजातील प्रत्येक घटक ही देशाची ताकद आहे. तिला वाढविण्यासाठी जर सर्वांनी एकत्रित प्रयत्न केले तर वर्गभेद पुसला जाईल.

- केदार किरण कुलकर्णी
(बी.ए.द्वितीय वर्ष)

*****

भाषा

मराठी भाषा आमुची मायबोली-म्हणजे मातृभाषा लहान मुल जन्मल्यापासून आईजवळच असते तेव्हा ती त्या बाळाला ज्या भाषेत बोलते तेव्हा तो मुलगा किंवा मुलगी त्या आईची भाषा शिकत असते. आणि त्या आईची भाषा ऐकून किंवा बाबाची भाषा ऐकून ती/तो भाषा शिकत असतो. महाराष्ट्रातील माणसाला मराठी भाषेचा अभिमान आहे मराठी भाषा ही अत्यंत सोपी आहे आणि जसं लहान मुल जन्मला आल्यानंतर त्याला मराठी भाषा येते. मराठी भाषा लिहायला वाचायला बोलायला लागतो.

जेव्हा आई त्या लहान मुलाला सांगते की बाळा मराठी भाषा ही आपली मातृभाषा आहे. आणि ती जरी मराठी भाषा असली तरी ती महाराष्ट्राच्या पश्चिम किनाऱ्या पासून ते पूर्व सीमेपर्यंत सर्रास बोलली जाते. याचा आपण अभिमान बाळगला पाहिजे.

मराठी भाषा तुम्ही जगभर पसरवला पाहिजे अशी माझी इच्छा नाही पण कमीत कमी महाराष्ट्रात तरी तिचा अंत होऊ देऊ नका म्हणजे तुम्ही तुमच्या आयुष्यात काही तरी मिळवले असे मला वाटेल.

- एकनाथ भगवान मानवतकर
(बी.ए.द्वितीय वर्ष)

*****

भ्रष्टाचार

एक विश्वव्यापी संचार करणारा एक व्यापक असा आचार साऱ्या आदर्श तत्वांना गिळंकृत करू पाहतोय, आजचा शिष्टाचार बऱ्या पाहतोय त्याच नाव म्हणजेच भ्रष्टाचार।

'विद्येने मनुजा येई श्रेष्ठत्व अंगी'

असे आमचा समाज म्हणतो, पण विद्यादानाची ही पुण्यक्षेत्रे, ज्याला सरस्वतीचा, शारदेचा दरबार म्हटला जातो तो दरबार भ्रष्टाचारानं इतका विटाळलाय की सामान्य माणूस शिक्षण घेण्यासाठी सुद्धा घाबरू लागलाय. ९ वीत ७० ते ८०% टक्के घेणारा आपला मुलगा १० वीत नापास झाला तर बरं होईल. निदान डोनेशनचा खर्च तरी वाचेल आणि त्याला भेळीचा गाडा टाकून देता येईल. असा विचार सर्वसामान्य माणसाला सुचला तर त्यात नवल ते काय ?

याचं कारण म्हणजे शारदेचे भ्रष्टाचारी द्वारपाल त्याला असा विचार करण्यास भाग पाडतात.

दहा लाख भरा नि इंजिनिअर व्हा ५० लाख भरा नि डॉक्टर व्हा आणि भ्रष्टाचार करा नि पुढारी व्हा हा आमच्या शिक्षणाचा महान संदेश आहे. आज शिक्षक व्हायचं म्हटलं तरी २० ते २५ लाख रुपये भरावे लागतात. हा आपल्या शिक्षण व्यवस्थेचा घसरलेला पाय आहे, असं म्हणायला काही हरकत नाही.

कसतरी थोडसं शिक्षण पदरात पाडून घेतलं तरी नोकरी मिळणं महाकठीण, कारण तिथंही आडवा येतो हा भ्रष्टाचार ५० लाख एका हातात आणि नोकरीची ऑर्डर दुसऱ्या हातात हा संदेश सर्रासपणे सगळीकडे सांगितला जातो. आता ५० लाख भरून नोकरी मिळवायची, पूर्ण पगारावर सही करून अर्धा पगार हाती घ्यायचा ही नोकरीतली तत्त्वे. सामान्य, मध्यमवर्गीय माणसाला अगदी मुतप्राय करतात. शिक्षणासाठी पैसा नोकरी मिळविण्यासाठी पैसा आणि जीवन जगण्यासाठीही पैसाच, हे दुष्टचक्र माणसाच्या मृत्यूनंतरच

संपतं, पण ते फक्त त्याच्या पुरतं. खरंतर माणूस मेलाय हे सिध्द करायलाही भ्रष्टाचाराचाच आधार घ्यावा लागतो. एक कवी असं म्हणतात की-

मना-मनात एक विचार

क्षणोक्षणी एक आचार

काही दिशांतून सर्वत्र संचार

भ्रष्टाचार, भ्रष्टाचार आणि भ्रष्टाचार

खरचं, भ्रष्टाचार म्हणजे काय हो ? भ्रष्टाचार

खरचं, भ्रष्टाचार म्हणजे काय हो ? भ्रष्टाचार म्हणजे पैसा ? भ्रष्टाचार म्हणजे अनिती ? भ्रष्टाचार म्हणजे स्वार्थ ? भ्रष्टाचार म्हणजे नक्की काय ? तर त्याचा उगम झाला माणसाच्या मनात, त्याच्या मनातील पशुत्वात आणि या पशुला पहिलं कुरण मिळालं ते राजकारणाचं. प्रथम दबकत वावरणारा हा भ्रष्टाचार पुढ्यांच्या हाती गेला आणि आता हा भ्रष्टाचार सर्रासपणे सूर्य किरणांनी जितक्या सहजतेने वावरावं तितक्या सहजतेने वावरू लागला आहे. आज जगात अशी एकही जागा नाही जिथं भ्रष्टाचार पोहचला नाही कदाचित स्वर्गसुधा...

आजकाल शिक्षणक्षेत्र, वैद्यकीय, व्यापारी, औद्योगिक, धार्मिक क्षेत्र, बाजार, नोकरी, औषधे, शाळा-कॉलेज, विवाह येथेही भ्रष्टाचार पाठोपाठ जाऊन पोहोचलाय.

व्यापार आणि औद्योगिक, वैद्यकीय आणि औषधे ही क्षेत्रे तर माणूस की हीन भ्रष्टाचाराची जीवंत उदाहरणे आहेत. संजीवनी ठरणारी औषधे आज जटील विषाचे काम करताहेत.

कुठं निळे करणारे महाविषारी जहर पिवून शंकर जीवंत राहिला तो त्याच्या नवसामर्थ्यानं. पण आज रोग बरे करणारी औषधे पिऊनही माणूस मरतोय, तो भ्रष्टाचाराच्या सामर्थ्याने.

नैतिकता हा आमच्या समाजाचा मूळ स्रोत आहे. विवाह बंधन हा त्याचा पाया आहे. सुखी जीवन हे त्याचे मंदिर आहे पण तिथंही हा भ्रष्टाचार शिरला आहे. पवित्र संकेतात भ्रष्टाचाराच्या हातात हात घालून हुंडा नावाचा दैत्य आला आणि कोडकौतुकाच्या लेकी-सुना जाळल्या जाऊ लागल्या. आज कॅन्सरसारख्या रोगावर

आम्ही उपाय शोधले आहेत. पण भ्रष्टाचाराच्या या असाध्य रोगावर एकही संजीवनी चालेल असे दिसत नाही.

जोवर राज्यव्यवस्था व जनतेची भ्रष्टाचाराची मानसिकता बदलत नाही. भ्रष्टाचाराच्या कल्पना किंवा वास्तव पुसले जात नाही. तसेच जनतेप्रती आपुलकी सत्य व प्रेमाची भावना एकमेकांत जागृत होत नाही तोवर हा भ्रष्टाचार चालूच राहणार. म्हणून निराश न होता परमात्म्यावर विश्वास ठेवून लाच देणार किंवा घेणार नाही अशी प्रतिज्ञा व प्रामाणिक प्रयास केले तर, भ्रष्टाचाराला कुठेही थारा मिळणार नाही. आणि देश नक्कीच सर्वच क्षेत्रात प्रगती करेल आणि जागतिक महासत्ता म्हणून श्रेष्ठत्व सिध्द करेल यात शंकाच नाही.

- सचिन इधारे
(बी.ए.द्वितीय वर्ष)

*****

संगीत म्हणजे...?

संगीत म्हणजे श्वास

जीवंत या देहाचा

संगीत म्हणजे आत्मा

गायन, वादन आणि नृत्याचा

संगीत म्हणजे नाद

सूर आणि तालाचा

संगीत म्हणजे नजराणा

बंदिश आणि गीतांचा

संगीत म्हणजे भावना

शब्दरूपी काव्याची

संगीत म्हणजे साधना

रागवाचक शास्त्राची

संगीत म्हणजे आनंद

सुखदुःखात हरवलेल्या सगळ्यांचा

संगीत म्हणजे आधार

जीवनातल्या एकटेपणाचा

संगीत म्हणजे धागा

एकमेकांची मने जोडण्याचा

संगीत म्हणजे संबंध
मैत्रितल्या प्रेमाचा

– सचिन इघारे
(बी.ए.द्वितीय वर्ष)

*****

बाबा घरी या, मी वाट पाहते तुमची

गेल्या काही वर्षांपासून बहुतेक सान्या रस्त्यावर माणसं जगविण्याचे फलक दिसतात. एक महिना अगोदर ११ नोव्हेंबरला मुंबई ते औरंगाबाद रस्त्यावर मी ते खूप पाहिले. विशेष म्हणजे या फलकांवरचा आशय आता बदलत चाललेला दिसतोय, अर्थात या कामातही भ्रष्टाचार होतोय, असं म्हणतात रस्त्यावर मैलाचे दगड बसवण्यातही भ्रष्टाचार होतोय. पण हा वेगळा विषय आहे. भ्रष्टाचार स्वीकारणारी जेव्हा एक मानसिकता तयार होते. तेव्हा भ्रष्टाचार करणारे वाढतात. ते वाढताहेत याचाच अर्थ कुणीतरी कोणत्या तरी कारणानं तो स्वीकारलेला असतो. व हा भ्रष्टाचार स्वीकारण्याच्या व्यक्तीचा काही तरी हेतू असतो... जसं की भेसळयुक्त कोणतीही गोष्ट नाकारणारा वर्ग तयार झाला की, तो करणाराही आपोआप संपतो... त्यासाठी खोटे छापे टाकून मालकांऐवजी बकरी किंवा त्यांचे पंटर पकडावे लागत नाहीत भेसळ पचवण्यासाठी आतडी तयार करणारी एक व्यवस्थाही आपल्याकडं तयार होते... ती तयार झाली की मग पुढचं सारं रामायण घडतं आणि घडवलं जात.

तर मी सांगत होते माणसं वाचवण्याच्या बोर्डविषयी, अपघात खूप व्हायला लागले म्हणून हे बोर्डही मोठ्या प्रमाणात यायला लागले. अर्थात बोर्ड उभे राहिले की अपघात थांबतात, अशातला भाग नाही पण लोकशिक्षणासाठी असे बोर्ड उभे राहतात... अपघात इतके वाढायला लागले की एक बातमी विसरून जाण्यापुर्वी दुसरी बातमी ऐकायला येते... या अपघातात तरुणांचे प्रमाण मोठ्या प्रमाणात पाहायला मिळते, तरुणांच्या अपघातामुळे त्यांच्या वडिलांची व आईची परिस्थिती हालाखीची होते. महामार्गापासून देवाच्या दारापर्यंत, शाळकरी बसपासून ते रेल्वेगाडीपर्यंत,

पाणवठ्यापासून महामार्गापर्यंत गावाकडच्या मातीला चिकटलेल्या पांदीपासून राजा महाराजाप्रमाणे डुलत जाणाऱ्या एक्सप्रेस हायवेपर्यंत बुलेट लिफ्टपासून ते पाळणाघर कोसळ्यापर्यंत अनेक ठिकाणी अपघात केंद्र जन्माला आली. अपघात नसलेला दिवसच दाखवता येत नाही. आता महाराष्ट्रातचं बघा २००८ मध्ये रोज १३ जण मरायचे. २०१० मध्ये हे प्रमाण वाढतच चालले २०१७ मध्ये मोठ्या प्रमाणात अपघात झाले. गुजरात व केरळ प्रमाणेच महाराष्ट्रात दुप्पट-तिप्पट प्रमाणात अपघात होतात आणि त्यामुळेच अपघातात महाराष्ट्राचा पहिला क्रमांक लागतो आणि आता त्यात भ्रष्टाचाराचे प्रमाण पण वाढत आहे, कारण आता जवळपास ११४ बॅड स्पॉट किंवा ब्लॅक स्पॉट आहेत, जेथे अपघाताच्या रुपानं मृत्यू अभा राहतो. वाऱ्याच्या वेगानं जाणाऱ्या वाहनातील माणसाला तेवढ्याच वेगानं गिळतो आणि प्रतिक्रिया करत राहतो नव्या भक्षकाची हे सारं टाळता यावं म्हणून मानवी मनाला आवाहन करणारं त्यांच्या संवेदना जागवणारं, त्यांच्या नात्यागोत्याच्या भावना जागवणारे हे सारे फलक आहेत.

उदा : १) पप्पा-मम्मी तुम्ही आम्हांला हवे आहेत. तुमची वाट पाहतेय.

२) बाबा मी तुमची मुलगी-तुमची वाट पाहतेय.

३) करू नका घाई, हा जन्म पुन्हा नाही.

अशा या कवितांच्या ओळी आहेत भरधाव जाणारे लोक त्या वाचतात की नाही आणि वाचल्यावर विचार करतात की नाही, हा पुन्हा वेगळा प्रश्न आहे. जग प्रचंड वेगानं धावतंय... त्याच्या इतिहासात एवढ्या वेगानं ते कधीच धावलं नव्हतं. परदेशात तर अनेक ठिकाणी 'गो फास्ट' असे फलक दिसतात. थांबला की संपला, थांबला की हरला असा नवा सिध्दांत आहे. मग कोणी जीव मुठीत घेऊन धावतं. तर कोणी फलक न वाचताच धावतं मला आठवतं तुम्हालाही आठवत असेल कदाचित पूर्वी एखादा घरातून बाहेर पडताना 'येतो हं' असं म्हटले जात होते, त्याला आणि इतरांनाही परत येण्याची खात्री असायची, विश्वास असायचा आता सहसा असं कोणी म्हणत नाही. बहुतेक जण, जातो हं' असे म्हणतात. ऐकताना वाईट वाटतं. काळजी वाटते. मौल्यवान जीवाविषयी चिंताही

वाटायला लागते. पण शेवटी हे सारं माणसानेचं ओढवून घेतलंय गतिमान होणारा तोच असतो आणि गतिरोधक उभे करणाराही तोच असतो. हाय वे, स्पीड वे उभा करणारा तोच असतो. तो गतिमान वाहनही जन्माला घालतो आणि ते विशिष्ट वेगाबाहेर जाऊ नये म्हणून स्पीड गव्हर्नरही बसवितो, हा गव्हर्नर तोडणाराही पुन्हा माणूसच असतो आणि रस्त्यावरून वाहनासह दूर फेकला जाणाराही माणूसच असतो.

नैसर्गिक रोगाने जेवढी माणसं मारली जात नाहीत तेवढी माणसं आता अपघातात मरतात... नैसर्गिक मृत्यूचं प्रमाण घसरत ६ टक्क्यांवर गेलंय महाराष्ट्रात पायी जाणारे हजारो लोक अपघातात ठार होतात खरं तर हे सारे प्रश्न तुमच्याही मनात असणारचं, माणसाला गतिमान बनवणारा कोणताही वेग माणसांच्या बाह्य जगात कधीच तयार होत नाही तर तो त्याच्या मनातच तयार होतो मन जोपर्यंत गतिमान होत नाही, तोपर्यंत त्याचं बाह्यजग गतिमान होत नाही, सारे वेग, सारे महामार्ग, सारे गव्हर्नर माणसाच्याच तर मनात जन्माला येतात. वेगाचं जन्मस्थान असणारं मन जोपर्यंत गतीला नियंत्रण देत नाही. तोपर्यंत बोर्डावरची भाषण वाया जाणार.

२७ नोव्हेंबरला पुणेमार्ग औरंगाबादला जायचं की नाशिकमार्गे असा विचार करत, मी नाशिकमार्गे निघाले आणि घरी आल्यावर दुसऱ्या दिवशी पेपर वाचत असताना दिसलं की पडेगाव मिटमिटा येथे ट्रक व बसच्या अपघातात १६ जण मरण पावले.

- प्रिया संतोष वाघुले
(बी.ए.प्रथम वर्ष)

*****

स्वामी विवेकानंद

स्वामी विवेकानंद यांचा जन्म कलकत्ता येथे सोमवार दि. १२ जानेवारी १८६३ रोजी झाला. त्यांच्या पूर्वाश्रमीचे नरेंद्रनाथ दत्त होते.

स्वामी विवेकानंद हे राष्ट्राला यावाहन करणारे व्यक्तीमत्व होय. स्वामीनी समाजाला सुधारण्यासाठी कार्य

केले .

विवेकानंदानी राष्ट्राला आवाहन केले की, श्रद्धा आणि बल यामध्ये सर्व जगाला शिकवले नवा धर्म म्हणतो की ज्याचा ईश्वरावर विश्वास नाही तो नास्तिक नवा धर्म म्हणतो की ज्याचा स्वतःवर विश्वास नाही तोच नास्तिक.

जगाचा इतिहास हा स्वतःवर मृद्धा असलेल्या काही थोड्या माणसांनी घडविला आहेत.

जसा तुम्ही विचार कराल, जसे तुम्ही चिंतन कराल तसेच तुम्ही व्हाल जर तुम्ही स्वतःला दुबके समजाल तर तुम्ही दुबकेच असे अनेक संदेश त्यानी दिले.

हे एक महान सत्य आहे. बल हे सुख आहे, चिरंतन व शाश्वत जीवन आले. दुर्बलता म्हणजे सतत दुःखकष्ट होय. दुर्बलता म्हणजे मृत्यू होय.

एकदा एखादी कल्पना स्वीकारली की मग तिलाच आपले जीवनसर्वस्व बनवा; सतत तिचा ध्यास घ्या, तिचीच स्वप्ने बघा, तिच्यावरच जगा तुमचा मेंदु, तुमचे स्नायु, तुमचे मज्जाजंतु, तुमच्या शरीराचा अणुरेणु त्याच कल्पनेने भरला द्या. इतर कोणत्याही विचाराला वा कल्पनेला थारा देऊ नका यशस्वी होण्याचा मार्ग आहे. आपल्याला जर स्वतःला कृतार्थ व्हावयाचे असेल आणि इतरांचा उद्धार करावयाचा असेल तर केवळ बडबड सोडून आपल्याला आत आत शिरावे लागेल.

अशी वाट त्यानी जगाला दाखविली.

- वेळंजकर योगिता नवनाथ

(बी.ए. प्रथम वर्ष)

*****

जन्म दिला आई ने मला

जन्म दिला आई ने मला

उपकार हा मोठा झाला

आई सोडून गेली गावाला

वनवास हा मोठा झाला

भाऊ-बंधु कोणी कोणाचे

गावकरी काय कामाचे

पैसा पुरेना संसाराला

आई असते सदा दुःखाला

आई सोडून गेली स्वर्गाला

बनवास हा मोठा झाला
जन्म दिला आई ने मला
उपकार हा मोठा झाला.

- प्रिया संतोष वाघुले
(बी.ए.प्रथम वर्ष)

*****

शुभ विवाह

॥ खंडित वीज पुरवठा प्रसन्न ॥

कंदिलाची लग्नपत्रिका

स.न.वि.वि.

आमच्या येथे भारनियमनाच्या व झिरो लोडच्या कृपेने

चि. कंदिल

श्री. उजेडराव अंधार आगलावे
रा. अंधेरीनगरी यांचा दिवटा
आणि

चि.सौ.कां. मेणबत्ती

श्री. तिमिर कालोख नाशक
रा. ब्रेकडाऊन नगरी यांची दिवटी

यांचा शुभविवाह

आडवार दि. ३० फेब्रुवारी रोजी अमावश्या मुहूर्त साधून
रात्री १३ वाजून ६१ मि. करण्याचे योजिले आहे.
आपण सहकुटुंब टॉर्चसह उपस्थित राहावे, ही विनंती.
श्री. उजेडराव आगलावे सौ. बत्तीताई आगलावे
श्री. तिमिर काळोख नाशक सौ. अंधारी काळोख
नाशक

आणि समस्त आगलावे परिवार

विवाह स्थळ : वीज वाचवा, बीज बील भरा, शासनाला
सहकार्य करा.

आमच्या दादाच्या लग्नाला यायचं हं...!

*****

चिमणी, पणती, उदबत्ती, वात, कापूर

- धारक उमेश राजेभाऊ
(बी.ए.द्वितीय वर्ष)

*****

तुजविना

तुजविना अभ्यासात मन माझं लागेना
कॉलजमध्ये तुजविना करमेना
मी झोपलो असता स्वप्नात तू येतेस
हळुच आवाज देत पटकन निघून जातेस
तू जसजशी जवळ येतेस
तसतसे माझे मन चक्रावून जाते
कुणाला तू रडवते
तर कोणाला हसवते
कारण तू वर्षातून दोनदा येते
म्हणून परीक्षा या नावाने ओळखली जाते.

- उमेश धारक
(बी.ए.द्वितीय वर्ष)

*****

मैत्री

चांगल्या मैत्रीचा ठेवा
भाग्यवंतानाच मिळतो
गर्दीतल्या थोड्यांशीच
आपला सूर जुळतो....
सुरात गायलेलं मैत्रीचं
गीत आयुष्याला सुरेल करतं,
अशा गीताचं माधुर्य
आयुष्यभर पुरून उरतं.

- उमेश धारक
(बी.ए.द्वितीय वर्ष)

दि. २१/१०/२०१८ रोजी इतिहास विभागातर्फे छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तुसंग्रहालय, मुंबई यांच्या 'Museum on Wheel' या फिरत्या वस्तुसंग्रहालयास भेट.

संस्कृत विभागातर्फे आयोजित कालिदास दिनानिमित्त मेघदूतावरील चित्र प्रदर्शनी

राष्ट्रीय सेवा योजना वृक्षारोपण दामिनी पथकातील पोलिस निरीक्षक, कार्यालयीन अधीक्षक श्री. अढागळे आणि कार्यक्रमाधिकारी डॉ. प्रज्ञाशैली सवाई

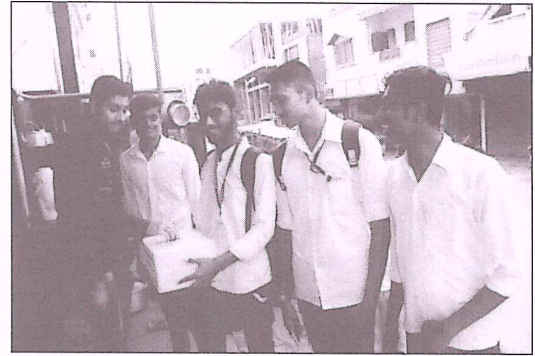

रा.से.यो. रक्षाबंधन, बांधकाम मजुर बांधवांना राख्या बांधतांना रा.से.यो. स्वयंसेविका

रा.से.यो. आयोजित केरळ पूरग्रस्तांसाठी मदत फेरी दि. ३० ऑगस्ट २०१८

केरळ पूरग्रस्त मदत फेरीत रा.से.यो. स्वयंसेवक मदत गोळा करताना

रा.से.यो. आणि संस्कृत विभागातर्फे आयोजित संस्कृत जनजागरण शोभायात्रा

रा.से.यो. विशेष शिबिराचे उद्घाटन करताना डॉ. मुस्तजीब खान, संचालक विद्यार्थी विकास मंडळ, डॉ. बाबासाहेब मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद, प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे, कार्यक्रमाधिकारी डॉ. प्रज्ञाशैली सवाई आणि समिती सदस्य.

संस्कृत विभाग

- संपादक -

डॉ. पंकजा वाघमारे

- विद्यार्थी संपादक -

कु. गिरिजा गोळे

बी.ए. द्वितीय वर्ष

पु.ल. देशपांडे

पु.ल. देशपांडे नाम देशपांडे कुलोत्पन्नः लक्ष्मणसुतः पुरुषोत्तमः । तस्य इदं जन्मशताब्दि वर्षम् । तदर्थं लेखप्रपञ्चीऽयम् ।

पुरुषोत्तमस्य जन्मः १९१९ तमे वर्षे नोव्हेंबर मासस्य अष्टमदिनाङ्के मुम्बानगर्याम् अभवत् । सः सुविख्यातः लेखकः, नाटककारः, अभिनेता, कथाकारः, पटकथाकारः, दिग्दर्शकः तथा च सङ्गीत दिग्दर्शकः । सः 'महाराष्ट्राचे लाडके व्यक्तिमत्त्व' इति नाम्ना विख्यातः । रसिक 'पुल' इति उपाधिः दत्तः ।

बाल्यात् प्रभृति 'पुल' प्रतिभामावान् तथा च साहसी आसीत् । वाचने तस्य महती रुचिः । तस्य गृहे वाचनसंस्कृतिः तथा च सङ्गीत संस्कृतिः । अत एव प्रदानी 'बाजपेटी' इति वादयं तेन अधीतम् । एकदा टिळकस्मारकनाट्यगृहे बालगन्धर्वा पुरतः तेन वाद्यवादनं कृतम् । तदा बालगन्धर्वः तस्मै भावीजीवनस्य कृते शुभाशयाः प्रदत्तः तथा च प्रोत्साहनं दत्तम् ।

बाल्ये वयासि व्यवहारेषु विरोधः हासः च निरीक्ष्य सः पुरुषोत्तमः जनानां रुतव्याजं (अनुकृतिः) (Mimicry) अकरोत् । अत एव तस्य माता चिन्तितवती अयं बालकः अतिथिनां पुरतः मा आगच्छतु इति । पुरुषोत्तमस्य माध्यमिकशिक्षणं पार्ले-टिळक-विद्यालये तथा च उच्चमाध्यमिक शिक्षणं युसुफ महाविद्यालये अभवत् । शासनस्य विधीमहाविद्यालयतः एल.एल.बी. पदवी प्राप्तः सः कञ्चित्कालपर्यन्तम् जिल्हाधिकारी कार्यालये तथा च प्राप्तीकर विभागे परिचर्या कृत्वा पुणेनगरं प्रत्यागतः । ततः पूर्वं सः रेशनिंगकार्यालये लेखनिकः तथा च ओरिएंटल विद्यालये शिक्षकः अपि आसीत् । पुणेमध्ये फर्ग्युसन महाविद्यालये सः कलाशाखायां पदव्युत्तरपदवीं प्राप्तवान् ।

पुलमहोदयेन लेखनेन, साहित्यकृतिभिः च सहृदयेषु आनन्द प्रवाहः निसृतः । पुलकित, उरलं-सुरलं, व्यक्ती आणि वल्ली, असा मी असामी, बटाट्याची चाळ, पूर्वरङ्ग जावे त्यांच्या देशा, गणगीत, हसवणूक, अपूर्वाई, गोळाबेरीज, पुरचुंडी इत्येतानि तस्य कानिचन ख्यातानि पुस्तकानि । न केवलं लेखनक्षेत्रे अपि तु चित्रपटक्षेत्रे अपि सः सुविख्यातः । तस्य व्यक्तिमत्त्वं बहुवर्णात्मकम् सः लेखकः, दिग्दर्शकः, अभिनेता, नाटककारः, वक्ता,

सङ्गीत दिग्दर्शकः च । दूरदर्शन प्रसारणे प्रथमवारमेव पंडित नेहरू महाभागाया दूरदर्शनस्य कृते प्रथमः साक्षात्कारः पुलद्वारा जातः । अतः सः साक्षात्कारकारः अपि । साहित्य अकादमीद्वारा तथा च सङ्गीत नाटक अकादमीद्वारा प्रदत्तैः पुरस्कारैः अपि सः सन्मानितः । नॅशनल सेंटर फॉर परफॉर्मिंग आर्टस् इत्येतस्यां संस्थायां नैकविधाः प्रयोगाः तेन कृतः । तत्र संशोधकानां कृते महत्त्वपूर्णाः सन्दर्भाः कलानां ऐतिह्यानि, ध्वनिमुद्रिकाः, साक्षात्काराः लेखांशः तेन संगृहिताः । मराठी-नाटकानां ऐतिह्यं तु तस्य प्रयत्नानाम् एव फलम् । तत् ऐतिह्यशोधनं नैकेषु प्रान्तेषु प्रान्तेषु कलाक्षेत्रेषु आदर्शवत् प्रेरणाप्रदं च । देवगाणी, बैठकीची लावणी, दोन पिढ्यांची गायकी इत्याद्यः नैकाः वैशिष्ट्यपूर्णाः कार्यक्रमा तेन कृताः । पुलं भाषातज्ञः अपि । बंगाली, कानडी, मराठी, हिन्दी इति भाषाः सः सरलतया अभषत । अत एव सः जनप्रियः । तस्य जीवनाधारितः 'पुलं व्यक्ती की वल्ली !' इति एकः चित्रपटः अपि मांजरेकरेण प्रदर्शितः ।

अभिनयक्षेत्रे अपि अग्रगण्यः अयं पुरुषोत्तमः । गुळाचा गणपती, कुबेर, भाग्यरेषा, पुढचं पाऊल इत्यादिषु तथा च सुंदर मी होणार, तुझ आहे तुजपाशी, ती फुलराणी इत्यादिषु नाटकेषु अपि अभिनयकुशलता संसृता तस्य । बटाट्याची चाळ नामकः एकः एकपात्री प्रयोगः अपि तस्य । तथा च वान्यावरची वरात, इति एकं लोकनाट्यम् इतोऽपि सः हास्य कथाकारः अपि आसीत् । एका रविवारची कहाणी, मॅट्रिक, मुंबईकर, - पुणेकर का नागपुरकर, म्हैस, पाळीव प्राणी इति तस्यः हास्यकथाः सुप्रसिद्धाः ।

नैकैः पुरस्कारैः सः सम्मानिताः । विष्णुदास भावे पुरस्कारः, महाराष्ट्र भूषणपुरस्कारः, महाराष्ट्र राज्य वाङ्मय पुरस्कारः च तेषु महत्त्वपूर्णाः । भारत सर्वकारेण पद्मपुरस्कारैः सः गौरवान्वितः । सः पद्मश्री तथा च पद्मभूषण इत्येतौ वदौ पुरस्कारौ प्राप्तवान् । साहित्य सम्मेलनस्य अध्यक्षमपि तेन ऊढम् एकवारम् । एतादृशः आचारैः विचारैः ज्ञानेन अपि एषः पुरुषोत्तमः ।

– गिरीजा सुधीर गोळे
बी.ए. द्वितीय वर्ष

*****

ग.दि. माडगूळकर महाभागानां नाम गजानन दिगम्बर माडगूळकर इति: । सः प्रसिद्धः कविः तथा च पटकथालेखकः, संवादलेखकश्च । आबाल्यात् लेखने, अभिनये च तस्य रुचिः । ब्रह्मचारी इत्यास्मिन् चित्रपटे पात्ररूपेण कार्यं कृत्वा तेन कार्यस्य आरम्भः कृतः ।

साहित्यारुणस्य वि.स. खांडेकर महोदयस्य लेखनिकरूपेण अपि तेन कार्यं कृतम् । तथा च नवयुगचित्रसंस्थायां के नारायण अपि भारः तेन ऊढः । आचार्य अत्रे महाभागाः तस्य आदर्शरूपाः । प्रासादिकगीतानां रचना इति तस्य चरना वैशिष्ट्यम् । अत एव 'दामाजी' तथा च 'पहिला पाळणा' इत्येतयोः चित्रपटयोः गीतानि तेन रचितानि ।

तदनन्दतरं मराठी चित्रपट सृष्टेः आधारभुतः कविः तथा च लेखकः नाम ग.दि. माडगूळकर महोदयः । स पञ्चदशहिन्दिचित्रपटाषु नाम् अपि सः कथासंवादकारः च ।

बालानां कृते बालगीतानि तथा च वीराणां कृते युद्गीतान्यपि तेन रचितानि तथा च वीराणां कृते युद्गीतान्यपि तेन रचितानि । मराठीसहृदयैः अपि काव्यरचनासु ग.दि. माडगूळकरस्य अन्यतमा शिखररूपा काव्यरचना नाम

सुश्राव्यं काव्यमौक्तिकं गीतरामायणम् । तेन काव्येन सः महाराष्ट्रवालाल्मीकि इति उपधिना सुविख्यातः। ततः प्रभृति गीतरामायण गायनस्य नैकाः कार्यक्रमाः प्रचलन्ति इतोऽपि । अन्यासु भारतीयभाषासु अपि गीतरामायणस्य अनुवादाः सान्ति ।

गदिमामहोदयः भावकविः । काव्य चरनायां संतकाव्यस्य शाहिरीकाव्यस्य च प्रभाव दृश्यते । लावणी इत्येतस्य प्रकारस्य अपि चित्रपटगीतैः सह सः रचयिता आसीत् । जोगिया, चार संगीतिका, काव्यकथा, गीतरामायण, गीतगोपाल, गीतसौमद्र आदि नि कानि पुस्तकानि तस्य तथा । चं 'कृष्णाची करंगळी', तुपाचा नंदादीप, चांदनी उदबत्ती च एते कथासङ्ग्रहाः ।

तेषु पुस्तकेषु जोगिया, मंतरलेले दिवस, पुस्तकानां कृते महाराष्ट्र-सर्वकारेण सः गौरवान्वितः । भारत सर्वकारस्य पद्मश्री पुरस्कारेण अपि सः सन्मानितः । १९७३ मध्ये यवतमाळ स्थितस्य मराठी साहित्य सम्मेलनस्य अध्यक्ष्यं तेन ऊढम् । महाराष्ट्र

शासनस्य विधानपरिषदः सः सदस्य आसीत् । तथा च महाराष्ट्र राज्यस्य साहित्यसंस्कृति मण्डलस्य कार्यभारः अपि तेन ऊढः । 'गदिमा प्रतिष्ठान' इत्येषा संस्था तस्य संस्मृतिः एव । काव्यशारदोपासकः अयं, १९७७ वर्षस्य डिसेंबर मासस्य चतुर्थदिनाङ्के पुणेमध्ये पञ्चत्वं गतः ।

– रोहिणी राजेश लाखोले
बी.ए. द्वितीय वर्ष

*****

बुद्धेः बलम् ।

मंदारपर्वते दुर्दानामक सिंहः प्रतिवसति स्म । सः प्रतिदिनं एकं पशुं हत्वा खादति स्म । तदा सर्वे पशुभिः समील्य प्रार्थनां कृतवनाः । अहो महाराजः एकस्मिन्नेव समये किमर्थं नैकान् पशुन् भवान् मारयति ? यदि भवान् मन्यते तर्हि वयं प्रतिदिनं एकेकं पशुं भवते भोजनार्थं प्रेषयामः । ततः प्रभृति सः सिंह एकैकः पशुं खदति स्म । एकदा एकः वृद्धः शशकः प्राणिभिः चितः सिंहस्य भोजनार्थम् । तदा सः चिन्तयति स्म । जीवनाशया एक भारकस्य पुरतः सविनयेन वचनमुक्तम् । तथात्र मारणं तु अधुना निश्चितमेव तदा किमर्थं दीनवचः सिंह पुरतः । शनैः शनैः गच्छमि अधुना सिंहः अपि बुभुक्षया क्रोधविहरः अतः सिंहः अवदत् किमर्थं विलम्बः ? शशकः उक्तवान् नास्मि अहं अपराधी । आगमनसमये मार्गं एकेन अपरेण सिंहेन अहं संगृहितः । तस्य उपसिंहस्य पुरतः अहं पुनरागच्छमि उपस्थितोऽस्मि ! सिंह क्रोधेन अवदत् कुत्र अस्ति सः अपरः सिंहः दर्शय माम् । तदा शशकः तेन सह जलकुपेः सम गतः । तत्र गत्वा शशकः उक्तवान्-भवान् स्वयमेव पश्यतु इति उक्त्वा तेन जलकुप्यां दुष्टवा अक्रुध्यत । अतः सः स्वयमेव जलकुप्यां अपातयत् । तदा सः सिंह मृतः ।

कु. कोमल दायमा
बी.ए. प्रथम वर्ष

*****

उपहारः

गतसप्ता मम एकस्य मित्रस्य जन्मदिवसः

आसीत् । अहं तम् एव समीपे दातुम् ऐच्छम् यद् तस्य समीपे सदैव स्थास्यति । अहं बहु अचिन्तयम् । अनन्तरम् एकं पुस्तकं. ददामि इति मनसि अकरोत् । मह्यं पठनम् अतवि रोचते । यदि कोऽपि मह्यं पुस्तकं दास्यति तर्हि अहं तस्य जन्मदिवस्य प्राक् पुस्तकस्य अन्वेषणं कर्तुम् अगच्छम् ।

तस्मिन् आपणे बहूनि पुस्तकानि आसन् । तस्मिन् एकं पुस्तकं अहं दृष्टमात्रैव गृहितं उद्युक्तमि । तद् आसीत् 'द गिफ्ट' इति नामका पुस्तकस्य लेखकः । तस्य पुस्तकस्य उपरि 'मम पितामहः महात्मा गांधी सकाशात् दश आध्यात्मिकाः पाठाः एत् प्रकारेण लेखितम् आसीत् । अम अहं तं क्रेतुम् ऐच्छम् । अहं तद् अक्रीणम् । जिज्ञासा कारणात् कौतुहलात् तद् द्वात्रिदिनाभ्यन्तरैव अपठम् च । अस्मिन् पुस्तके स्वयं गांधीमहोदयेनैव स्वस्य पैत्रिस्य कृते केचन पाठाः उपदेशरूपेण कथिताः सान्ति ।

अस्मिन् गांधी महोदयेन कृतम् उपदेशमत्रपे वर्तते । यथा क्रोधः नैव कर्तव्यः यदि कर्तव्यः तर्हि यथास्थानं तस्य उपयोगः कथं करणीयः एतदविषये कथितम्स्ति । द्वयोमध्ये यः सम्बन्धः आपुलकीभावः आसीत् तस्य विषये सुन्दरं वर्णनं अत्र दृश्यते ।

गांधी महोदयः सदैव कथयति स्म । 'All Humanity is one family'

सत्यवचनं कदापि न त्यकाव्यम् । सत्यवचनान् न भेतव्यम् । असत्यवचनं न वक्तव्यम् । हिंसा न कर्तव्या । एवं शिक्षा अस्मिन् पुस्तके दत्ता वर्तते ।

'द गिफ्ट' एतद् पुस्तकं तेन सह मुराकमी' इति नामकं पुस्तकं च भेटरूपेण अहं तं अदत्तम् ।

कु. रिया देवरे
बी.ए.द्वि.व.

*****

सुभाषित महिमा

साहित्यसंगीतकलाविहीनः ।
साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः ॥
तृणं न खादन्नपि जीवमान-
स्तद्भागधेयं परमं पशूनाम् ॥

अर्थः

ज्या माणसाजवळ साहित्य, संगीत, कला यापैकी काहीच नाही तो शेषूट व शिंग नसलेला पशूच होय. मात्र गवत न खाता तो जगतो हे पशूचे भाग्यवच म्हटले पाहिजे.

साक्षरा विपरीताश्चेत् राक्षसा एव केवलम् ।
सरसो विपरीतोऽपि सरसत्वं न मुञ्चति ॥

अर्थः

जर 'साक्षरा' ही अक्षरे उलट केली तर केवळ राक्षसच होतात. परंतु सरस ही अक्षरे उलट केली तरी आपला सरसपणा सोडत नाही.

सुखार्थी वा त्यजेत् विद्यां विद्यार्थी वा त्यजेत्
सुखम् ।

सुखार्थिनः कुतो विद्या विद्यार्थिनः कुतो
सुखम् ॥

अर्थः

सुखाची इच्छा त्याने विद्या तरी सोडली पाहिजे किंवा विद्या हवी असेल त्याने सुख तरी सोडले पाहिजे. सुखामागे लागणाऱ्याला विद्या कोटून मिळणार आणि विद्यार्थ्याला सुख कोटून मिळणार ?

संकलक

कु. गीतांजली आंधळे
बी.ए.प्र.व.

*****

ओहर गावात झालेल्या विशेष शिबिरात स्वयंसेवक ग्रामस्वच्छता करताना.

ओहर गावात रा.से.यो. स्वयंसेवकांनी श्रमदानातून बांधलेल्या बंधान्यास राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विद्यापीठाचे संचालक डॉ.टी.आर. पाटील यांनी भेट दिली.

ओहर गावात झालेल्या सात दिवशीय विशेष शिबिरादरम्यान घेण्यात आलेले आरोग्य तपासणी शिबिर शासकीय वैद्यकीय रुग्णालय औरंगाबादच्या डॉक्टरांनी हे शिबिर घेतले.

ओहर गावात दि. २४ डिसेंबर २०१८ ते ३० डिसेंबर २०१८ या सात दिवसांच्या विशेष शिबिराच्या समारोप समारंभात भाषण करताना प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे ग्रामपंचायत सदस्य किशोर पहाडिया आणि सुनिल देहाडे

Delivered a speech on "Study habit" by
Dr. Pushpa Bhagyawant

Student solving "Study habit test"

Dr. Rohini Kulkarni Welcome
President of Association Tushar
Khilare BA III

Dr. Rohini Kulkarni Welcome
Member of Association Ku. Girija
Gole BAII

हिंदी विभाग

- संपादक -

डॉ. भगवान कांबळे

- विद्यार्थी संपादक -

कु. प्रिया वाघुले

बी.ए. द्वितीय वर्ष

वह खास दिन

अनिकेतजी रोज की तरह सुबह की सैर से लौटे । अखबार को गेट से निकाला व तारिख पर नजर पड़ते ही आंखों में जो नमी उतरी, उसने हर अक्षर को धुंधला दिया । १० दिसंबर यह तारीख वो बरसों से याद रखने की कोशिश रखते, पर हर साल मात खा जाते । दिसंबर का महिना प्रारंभ होते ही वे मन ही मन कई बार दोहराते की १० तारीख याद रखना है । सुबह ही अनु को विश करना है । ही रात में ही गजरा लाकर रखना है । नहीं-नहीं कोई खुबसुरत या गुलाब का पौधा अनु को भेंट दूंगा । कभी सोचते शाम को होटल में या किसी ढाबे पर डिनर पर ले जाऊंगा । कभी सोचते कोई साड़ी गिफ्ट करूंगा ।

लेकिन कुछ न कुछ ऐसा होता कि काम की व्यस्तता में वह 'खास' दिन अक्सर आम दिनों की तरह ही गुजर जाता या देर रात याद आती भी तो तब तक अनु का मुड पूरी तरह उखड़ा रहता व बात संभालने की कोशिश रूठने-मनाने के प्रयास में इतनी लंबी खींचती थी । दिसंबर के सूरज के साथ भी कड़वाहट खत्म नहीं होती । हर बार अनु से व उससे भी ज्यादा स्वयं से वादा करते की अगले साल वे खास दिन बहुत खास अंदाज में मनाएंगे व अनु को शिकायत का मौका नहीं देंगे ।

४० वर्षों के वैवाहिक जीवन की नींव का वह प्रथम दिन अनु के लिए स्वर्णिम दिन में मास्टर थी । गणित की प्राध्यापिका, खास लोगों के जन्मदिन, शादी की सालगिरह, उनके बच्चों के जन्मदिन यहां तक कि, कई रिश्तेदारों के फोन व मोबाईल नंबर भी उसे कंठस्थ रहते । रिश्तेदार हो या सहकर्मी या पड़ोसी, याद से विशिष्ट अवसरों पर उन्हें स्नेह से 'विश' करने की उसकी आदत ने उसे दुनिया जहान से जोड़ रखा था, वहीं अनिकेतजी को तारीखों और आंकड़ों से सख्त बैर ।

अपनी खुद की तनखाह का 'एक्झेक्ट फिगर' तक उन्हें याद नहीं रहता, न ही वेतनवृद्धि का महीना । इंजीनियरिंग में डॉक्टरेट हासिल करने के बावजूद अनु के मन की छोटी-छोटी अपेक्षाओं को न वे कभी समझ पाए, न ही उन्हें उनकी अहमियत लगी । अनु चाहती थी कि वे बिना कहे उसे कब-क्या चाहिए, यह समझें व उनका तर्क होता कि 'साफ-साफ कह दो, यह लेना है और ले आओ'

- आभिषेक संजय आंग्रख
(बी.एस.सी. प्रथम वर्ष)

*****

“बहुत याद आता है ।”

सिमेंट और काँक्रीट में मेरा गाँव कही खो गया
बुलडोजर की खडखडाहट में चिरनिद्रा में सो गया,
मन की, क्यारियों में, यादों में बो गए,
आँखों से हो ओझल, दे गया एक हरा घाव ।
इन सिमेंटों में खों गया वो मिट्टी का घर
इन में ना बच्चों की किलकारी
ना ही रहा अब खूशियों को कोई त्योहार
सब खों गयो बड़े घरों में और बडी गलीयों में

पनघट पर बजती, खनकती थी चुड़ियाँ,
गूँजती, खिलखिलाती, चहचहाती थीं गलियों
सावन के झुले पर झुलती थी परियाँ ।

'गौरी' की शादी का वह पकता पुलाव ।

बहेन भाई का वो प्यार, वो लडूना,
एक दुसरे को किसी भी बादों से चिडाना
भाभी भैया आपस में बातें करना

मेहमानों का अपने परंपरा से स्वागत करना

अब कहा गये वो, भाई-बहन का प्यार

अब कहा करते है भैया-भाभी प्यार से बातें ।

छोटी-छोटी बातों से लडना कहा गया वों

इन बडे-बडे बंगलो में कही खो गया प्यार ।

- गीता राजु कुंधारे
(बी.ए. तृतीय वर्ष)

*****

देश को बचाना हैं ।

दरअसल शुरु से ही था हमारे अदेशों में
कहीं एक जानी दुश्मन
की घर को बचाना है लुटेरों से
शहर को बचाना हैं नदियों से
देश को बचाना है, देश के दुश्मनों से ।

नदियों को नाला होने से
हवा को धुआँ होने से
खाने को जहर हो जाने से
बचाना है - जंगल को मरुस्थल हो जाने से,
बचाना है-मनुष्य को जंगल हो जाने से ।
अबकी घर लौट तो देखा वह नहीं था ।
वहा बुढा चौकीदार वृक्ष
जो चमेड मिलता था घर के दरवाजे पर
तैनात ।
पुराने चमडे का बना उसका शरीर
वही सख्त जान
झरियोदार खुरदरा तना मैला कुचैला,
राइफिल-सी एक सुखी डाल
एक पगडी फूल-पत्तीदार
पाँवो में काटा-पुराना जुता,
चरमराता लेकिन अक्खड बल बूता ।

- कुंवर नारायण

*****

“स्त्री-पुरुष समानता”

चलो आज मान ही लेती हूँ
नहीं हो सकती कभी भी,
स्त्री-पुरुष में स्वस्थ मैत्री-
इन सम्बन्धों में,
हमेशा आ जाता है ।
कुछ लिजलिजापन
कुछ अतृप्त दच्छायें ।
दबी दमित वासनाएँ
नहीं उठ सकता कभी पुरुष
कमल स्त्री हो जाती है
कीचड़ सी कमल में ।

परतदर परत-चढ़ी गोंद सी
सामाजिक ग्रांथियों
नहीं फुटने देती मैत्री का अँकूर
सब कुछे उसी धूरी पर
करने लगता है ताँड़व ।
सारी सभ्यता और संस्कृति

का करके होम
बस यहीं यम जाती हैं ।
सोच की उड़ान
चलो आज मान ही लेती हूँ..

- माधवी घोरपडे
(बी.एससी. प्रथम वर्ष)
*****

‘वृद्धाएँ धरती का नमक हैं’

जो घर में हो कोई वृद्धा
खाना ज्यादा अच्छा पकता है
पर्दे-पेटीकोट और पायजामे भी दर्जी और रफेगरो के
मुहताज नहीं रहते
सजा-धजा रहता है, घर का हर कमरा ।
लोगों के अति ही बैठक से उठ जाती,
छुप-छुप कर रहती हैं छाया-सी माया-सी,
पति पत्नी जब भी लड़ते हैं उनको लेकर
कि तुम्हारी माँ ने दिया क्या, किया क्या-
कुछ देर वे करती हैं अनसुना,
कोशिश करती हैं कुछ पढने की ।
ऐसी होती धरती की वृद्धाएँ ।

कोमल हैं, मासुम हैं अनसुना जैसा करती हैं ।
बेटे से लेकर पत्नी तक सोचती है
और खुर्दे पल-पल से मरती है ।
अपना दुःख किसे नहीं दिखाती है
पर दुसरोँ का झट से समझ लेती हैं ।
अपने धागों को मरते तम तक सभाल कर रखती हैं ।
- प्रतिक्षा चंद्रसिंग शिमरे
(बी.ए. तृतीय वर्ष)

*****

बुनाई का गीत

उठो मेरे सोए हुए धागो, उठो
उठो कि दर्जी की मशिन चलने लगी है
उठो कि धोबी पहुँच गया है घाट पर
उठो कि नंग-धडंग बच्चे

जा रहे हैं स्कुल
 उठो मेरी सुबह के धागों
 और मेरी शाम के धागों उठो ।
 झाडन में,
 मोजों में, टाट में
 दरियों में दबे हुए धागों, उठो
 उठो कि कहीं कुछ गलत हो गया है ।
 उठो कि इस दुनिया का सारा कपडा
 फिर से बुनना होगा ।
 उठो कि ताना कहीं फंस रहा है ।
 उठो कि भरनी में पड गई हैं गाँठ
 उठो कि नावों के पाल में
 कुछ सूत कम पड रहे हैं ।

– केदरनाथ सिंह

*****

जलसंकट

जलप्रदुषण वृक्षों की कटाई, जंगलतोड कारखानों की बढाई, लोकसंख्या की बढाई, इसी कारण जलसंकट की समस्या निर्माण हुई है ।

जब आकाल पडता है । तब रेखा जमीन को नहीं तो सिधा दिल मे पडती है । जैसे जैसे कँवे गुजरते रास्ते, गरम रेत. पेर मे चुबा हुआ काँटा, सुंखे ओठ भुंखे पेट, हर-बार आने वाला आकाल, आंधियो और यह कहानी अपने भारत देश की हो रही है । क्यों की हम वृक्षतोड करते हैं ।

दोस्तो आज हमारे देश मे सासंद खुश, विधायक खुश (मंत्री), नामदार खुश लेकिन मजदुर एवं किसान परेशान है। जब तक हमारे किसान खुश नहीं होंगे । तब तक हमारा देश कभी भी सफलता की राह नहीं चढ सकता । इसिलिए हमे जलसंकट पर विजय प्राप्त करना होगा । जिससे हमारे । किसान आत्महत्या नहीं करेंगे प्राणी परेशान नहीं होंगे, और लोग भयभीत नहीं होंगे ।

यह आकाल रोकने के लिए जरूरत हैं, सही नियोजन की, दृढ निश्चय की, एकता की, वृक्षों को बचाने की और पाणी (जल) की एक बूँद-बूँद जमीन के नीचे जानी चाहिए । बादलो का कडकडाट, (गरजना)

बिजलीयो का गडगडाट, जोरो की हवाएँ, बारिश की धाराए, बारीश मतलब जल, टिप-टिप बारिश की बुंदे जब' यह जमिन पर गिरने लगती है । तब बुंद-बुंद से तालाब भरने लगते हैं । उसका रुपांतर नदीयों मे होता है। वह नदी महासागर को जाकर मिलती है। फिर हम पाणी-पाणी करते रहते हैं।

मित्रो, सोशल मिडीया के संधी से, स्वच्छ भारत इस कदम से इस भारत देश की बंजर जमीनों मे एक छोटासा पौधा लगाएँगे । और उसका रुपांतर एक बड़े वृक्ष मे करेंगे, जिसकी वजह से आने-वाली पिढी को एक अच्छा जिवन मिलेना ।

भुख सभी को लगती है पर कोई खेती करना नहीं चाहता । पाणी सभी को चाहीए पर बचाता कोई नहीं है । इस बात को गहराई से लेकर पाणी बचाना चाहीए । इस संदर्भ मे यह शेर जल की समस्याओं को दर्शाता है ॥

इतनीसी बात हवाओंसे बताएँ रखना ॥

रोशनी होगी चिरागो को जलाए रखना ॥

लहूँ देकर भी इसे सफल बनाएँगे ॥

ऐसे दिल मे बसाए रखना ॥

ऐसे ही दिल मे तिरंगा लेहराए रखना ॥

– सोनवणे ज्ञानदेव साहेबराव

(बी.एस्सी. प्रथम वर्ष)

*****

साहित्य और जीवन सम्बन्ध पर निबंध

साहित्य समाज का दर्पण है । एक साहित्यकार समाज की वास्तविक तस्वीर को सदैव अपने साहित्य में अवतरता रहा है । मानव जीवन समाज का ही एक अंग है ।

मनुष्य परस्पर मिलकर समाज की रचना करते हैं । इस प्रकार समाज और मानव जीवन का संबंध भी अभिन्न है । समाज और मानव जीवन का संबंध भी अभिन्न है । समाज और जीवन दोनों ही एक दूसरे के पूरक हैं । आदिकाल के वैदिक ग्रथों व उपनिषदो से लेकर वर्तमान साहित्य ने मनुष्य नविन को सदैव ही प्रभावित किया है ।

साहित्य से उसका मस्तिष्क तो मजबूत होता

ही है साथ ही साथ वह उन नैतिक गुणों को भी जीवन में उतार सकता है जो उसे महानता की ओर ले जाते हैं। यह साहित्य की ही उद्भूत व महान शक्ति है जिससे समय-समय पर मनुष्य के जीवन में क्रांतिकारी परिवर्तन देखने को मिलते हैं।

साहित्य ने मनुष्य विचारधारा को एक नई दिशा प्रदान की है। दुसरो शब्दों में, मनुष्य की विचारधारा परिवर्तित करने के लिए साहित्य का आश्रय लेना पड़ता है।

आधुनिक युग के मानव जीवन व उनसे संबंधित दिनचर्या को तो हम स्वयं अनुभव कर सकते हैं परंतु यदि हमें प्राचिन काल के जीवन के बारे में अपनी जिज्ञासा को पूर्ण करना है तो हमें तत्कालीन साहित्य का ही सहारा लेना पड़ता है।

वैदिक काल में भारतीय सभ्यता अत्यंत उन्नत थी। हम अपनी गौरवशाली परंपराओं पर गर्व करते हैं। तत्कालीन साहित्य के माध्यम से हम मानव जीवन संबंधित समस्त जानकारी प्राप्त कर सकते हैं जिन्हे आत्मसात करके तत्कालीन समाज उन्नत बना।

इस प्रकार जीवन और साहित्य का अटूट संबंध है। साहित्यकार अपने जीवन में जो दुःख, अवसाद, कटुता, स्नेह, प्रेम, वात्सल्य, दया आदि का अनुभव करता है उन्ही अनुभवों को वह साहित्य में उतारता है।

इसके अतिरिक्त जो कुछ भी देश में घप्ति होता है जिस प्रकार का वातावरण उसे देखने को मिलता है उस वातावरण का प्रभाव अवश्य ही उसके साहित्य पर पड़ता है।

मध्यकाल में भूषण जैसे वीर रस के कवियों को दरबारी संरक्षण एवं सन्मान प्राप्त था।

बिहारीलाल ने अपनी कवित्व-शक्ति से विलासी महाराज को उनके कर्तव्य का भान कराया था। संस्कृत के महान साहित्यकार कालीदास और बाणभट्ट को अपने राजाओं का संरक्षण प्राप्त था।

“नही पराग नहीं मधुर मधु नहि विकास इहि काल।

अली, कली सी सौ बँध्यो आगै कौन हवाल।

इस प्रकार हम देखते हैं कि जिवन और साहित्य

को प्रथक नहीं किया जा सकता। उन्नत साहित्य जीवन को वे नैतिक मूल्य प्रदान करते हैं जो उसे उत्थान की ओर ले जाते हैं। मानव सभ्यता के विकास की ही गाथा है।

जब हमारा देश अंग्रेजी सत्ता का गुलाम था तब साहित्यकारोंकी लेखनी की ओजस्विता राष्ट्र के पूर्व गौरव और वर्तमान दुर्दशा पर केंद्रित था।

इस दृष्टि से साहित्य का महत्त्व वर्तमान में भी बना हुआ है।

आज के साहित्यकार वर्तमान भारत की समस्याओं को अपनी रचनाओं में पर्याप्त स्थान दे रहे हैं।

– विशाल प्रभाकर गोरे
(बी.एस्सी. द्वितीय वर्ष)

*****

सफल होना है तो चलना ही होगा।

आपने कभी बहती हुई नदी को ध्यान से देखा है। बड़ी तेजी के साथ अपने मूल बिंदू से बहना शुरू करती है। शुरूआत से ही उसका लक्ष्य अपनी मंजिल (सागर) को प्राप्त करना होता है।

रास्ते में हजारों बाधाएं आने पर भी वह लगातार बहती रहती है। भले ही कुछ जगहों पर उसकी रफ्तार कम हो जाए...लेकिन वह रुकती कभी नहीं है। अपनी है। अपनी सुरीली आवाज के साथ बहती हुई नदी अपनी मंजिल की ओर लगातार बढ़ती रहती है...और कैसे भी हो अपना लक्ष्य प्राप्त करके ही रहती है।

सोचो यदि नदी बीच में ही बहना छोड़ दे तो क्या होना ? ... उसका पानी ठहर जायेगा और वह कुछ ही दिनों में सुख कर नष्ट हो जाएगी।

दोस्तो ! यही हमारे जीवन में होता है। यदि सफल होने के लिए आप कोई लक्ष्य तय करते हैं तो आपको लगातार अपने लक्ष्य की ओर बढ़ते रहना है।... यदी कहीं रुके तो असफलता निश्चित हैं।

अपने मनपसंद लक्ष्य तक पहुंचना आसान काय नहीं होता। ... यदि आसान होता तो आज दुनिया के सभी लोग सफल होते। सफलता के रास्ते में बहुत सी बाधाएं सामने मुंह फैलाये खड़ी मिलती हैं। यह बाधाएं हमें रोकने की पुरी कोशिश करती हैं।

जो लोग मन से कमजोर होते हैं, जिनका आत्मविश्वास जिनका आत्मविश्वास बहुत कम होता है। वह इन परेशानियों के आगे झुक जाते हैं और असफलता को स्वीकार कर लेते हैं ... और बाद में अपने भाग्य को कोसते हैं।

लेकिन आप जैसे वीर लोग इन परेशानियों का सीना तान कर सामना करते हैं।... भले ही लक्ष्य तक पहुंचने की गति में कुछ समय के लिए कमी आ जाए लेकिन रुकते कभी नहीं है। और जो रुकते नहीं है उन्हें अपनी मंजिल तक पहुंचने से कोई रोक ही सकता।

ध्यान रखिये। लक्ष्य तक पहुंचने के लिए लगातार चलते रहना पहली शर्त है।

लगातार बहती नहीं ही अपनी मंजिल प्राप्त कर पाती है।

समय हमेशा चलता रहता है इसलिए दुनिया का हर इंसान समय का गुलाम है।... हवा हमेशा चलती रहती है, कभी कम रफ्तार से तो कभी तेजी से, लेकिन रुकती कभी नहीं है इसलिए दुनिया के किसी भी जीव का जीवन हवा के बिना संभव ही नहीं है।

संपूर्ण ब्रम्हाण्ड जिसमें अरबों, गैलेक्सी है, अरबों तारे हैं और अनगिनत ग्रह हैं, सभी चलते रहते हैं, कभी रुकते नहीं है।

प्रकृति का नियम है कि जो रुक गया, उसका असफल होना या नष्ट होना तय है।

यदि आप अपने लक्ष्य को प्राप्त करना चाहते हैं तो आज से ही अपनी कमर कस लीजिये और खुदा से वादा किजिये कि रुकना कभी नहीं है।

विवेकानंद जी ने सही ही कहा है, "उठो, जागो और लक्ष्य प्राप्ति तक मत रुको।"

सोचो कि जो लोग अपना लक्ष्य केवल इसलिए छोड़ देते हैं कि "इसके लिए चलना बहुत पड़ेगा" इससे ज्यादा बड़ी असफलता कोई नहीं हो सकती... क्योंकि सफलता व असफलता तो बाद की बात है, खुद को बिना प्रयास के असफलता की ओर धकेल देनाख इससे बुरा कुछ हो ही नहीं सकता।

आपका दिल आपका सबसे बड़ा दोस्त है, वह आपके लिए, केवल आपके लिए हमेशा धड़कता रहता है

ताकि आप अपनी मंजिल प्राप्त कर सकें।

आपके शरीर के खून की हर एक बूँद हमेशा चलती रहती है, कभी नहीं रुकती, किसके लिए ? केवल आपके लिए।

आपके शरीर के बहुत से अंग हमेशा चलते रहते हैं और संदेश देते रहते हैं कि लगातार चलना ही सफल जीवन है।

आपके कान हमेशा सुनते हैं और आपकी आँख हमेशा देखती है। किसके लिए ? केवल और केवल आपके लिए ताकि आप सफलता की और हमेशा बिना रुके बढ़ते रहो।

नदिया चले रे चले धारा

चन्दा चले रे चले तारा

तुझको चलना होगा, तुझको चलना होगा...

जीवन कहीं भी ठहरता नहीं है

आँधी से तुफान से डरता नहीं है

तु ना चलेगा तो चल देंगी राहें

मंजिल को तरसंगी तेरी निगाहें

तुझको चलना होगा, तुझको चलना होगा ...

पार हुआ वो रहा जो सफर में

जो भी रुका फिर गया वो भवर में

नाव तो क्या बह जाये किनारा

बड़ी ही तेज समय की है धारा

तुझको चलना होगा, तुझको चलना होगा...

तो देर किस बात की है दोस्तों। आज औ अभी

से कमर कस लो और लक्ष्य तय करके उसकी ओर चलना शुरू कर दो। चलते रहे और बीच रास्ते में आयी बाधाओं का सीना तान कर पार करते रहे तो सफलता आपके कदमों में होगी।

— स्नेहा रमेश उचित

(बी.एस्सी. प्रथम वर्ष)

*****

आज की भारतीय नारी

भारत के प्राचीन इतिहास के पन्ने भारतीय महिलाओं की गौरव गाथा से भरे पड़े हैं।

भारतीय ऋषियों का कथन है - "यत्र नार्यस्तू

पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवता'' . (जहाँ नारीयो की पूजां होती है, वहाँ देवता निवास करते हैं) लोग उन्हें गृहलक्ष्मी और गृह देवियों के नाम से पूकारते थो परिवार में उनकी अत्यंत प्रतिष्ठा थी । गृहस्थी का कोई भी काम उनकी समाते के बिना नहीं किया जाता था ।

धार्मिक या सामाजिक कार्यों के साथ-साथ रणक्षेत्र में भी अपने पति को सहयोग देती थी ।

संसार परिवर्तनशील है । देश की स्वकांता के साथ-साथ स्त्रियों की स्वतंत्रता का भी हनन प्रारंभ हुआ । स्त्रियों के लिए विष बन गई ।

समाज की धृणित विचारधारा के कारण उन्हें पुरुषों के बराबरी के पद से हट जाना पड़ा । उनका स्थान समाज मे गौण हो गया । पर्दे में रहने के लिए विवश कर दिया गया । उनकी स्वतंत्रता पर प्रतिबंध सगा दिया ।

तुलसीदास जैसे समाज सुधारक भी कहने लगे की -

‘जिगि स्वतंत्र हेहिं बिगरिह नारी’

और

‘‘ढोल गँवार, शुद्र, पशु, नारी,
ये सब ताड़न के अधिकारी ।’’

स्वतंत्रता पूर्व नारी की दशा देखकर समाज सुधारको में काफी मतभेद हुआ । उनमें से कुछ ने नारी की दशा में सुधार लाने की पुरी कोशिश की ।

राजा राममोहन राय, महर्षी दयानंद सरस्वती आदि समाज सुधारको ने जारी की समाज में पुनः प्रतिष्ठा स्थापित करनी चाही । अनेक सामाजिक कुंप्रथाओं । जैसे सती, प्रथा, बालविवाह, आदि पर प्रतिबंध लगाए गए । पकड़ता गया । भारत मे थी जारी की समस्या के समाधान हेतू अनेक संघटन बनाए गए । पुरे विश्व में नारी मुक्ती का आंदोलन जोर पकड़ता गया । भारत मे थी जारी की समस्या के समाधान हेतू अनेक संघटन बनाए गए तथा नारीयां संघर्ष के पथ पर अग्रसर परिणाम स्वरूप नारी रामदास में जागृति आई । अब इक्कीसवी सदी आ रही है ।

पिछले कुछ वर्षों से नारी आधुनिकता को ओर तिवृ गति से बढ रही है । आधुनिक नारी घर की, चारदीवारी से निकलकर समाज के विभिन्न क्षेत्रों में अपने कदम बढाए है । अब वह पुरुषों से कधे से कंधा गिलाकर

आगे बढ रही है । महिलाए आज डॉक्टर, इजिनीअर, व्यवसायी, प्राध्यापिका, प्रशासक, पुलिस, ऑफीसर, जज व राजनेता भी है ।

आजकल लड़के की अपेक्षा लड़किया शिक्षा के क्षेत्र में आगे है ।

वह कला विषयो में ही नहीं, बल्कि वाणिज्य और विज्ञान विषयो में भी अपेक्षाकृत अधिक सफलता पा रही है ।

आधुनिक नारी ने राजनीति के क्षेत्र में अपनी प्रतिभा का परिचय दिया है ।

भारत की प्रधानमंत्री इंदिरा गांधी भी एक महिला ही थीं । न केवल भारत की राजनीति में वरन् विश्व की राजनीति में उनका गौरव पूर्व स्थान था ।

इंग्लैंड की भूतपूर्व प्रधानमंत्री श्रीमती थैचर भी एक महिला थी । आज युरोपीयो देशो में नशिया किसी भी क्षेत्र में पुरुषों से पीछे नहीं है ।

भारत की नारी भी प्रत्येक क्षेत्र में उन्नति करने के लिए दृढ संकल्प है । वे आज नौकरी और विभिन्न व्यवसायों द्वारा धनोपार्जन करती है । इस प्रकार वे आर्थिक क्षेत्र में भी पुरुषो को सहयोग देती है ।

वे प्राचिन अंध-परम्पराओं की बेड़ियो से मुक्त हो चुकी है । बौद्धिकता का बहूत महत्व देने लगी हैं ।

अब वे मित नए क्षेत्र में कदम रुख रही है । वे उन क्षेत्रो क्षेत्रो में मजबूती से पाँव जमा रही है जिन पर सदियों से पुरुषो का एकाधिकार समझा जाता था ।

आधुनिक नारी हवाई जहाज उडा रही है । कम्पनी प्रबन्धक पद पर पहुँच रही है । प्रशासनिक सेवाओ में भी उनकी अच्छी हिस्सेदारी है, फिल्मों में सौंदर्य के विविध क्षेत्रो में, खेल जगत में तथा सामाजिक कार्य क्षेत्रों में भी उनकी अच्छी पकड़ है ।

पर्याप्त प्रगति के बावजूद भी भारतीय नारीयां अनेक समस्याओ से ग्रहित है । आज भी जिन समस्या ओ से वे ग्रसित है । उनमें से कुछ प्रमुख हैं आर्थिक समस्या, शिक्षा की समस्या, पर्दाप्रथा, अस्वच्छदता की समस्या, बाल-विवाह की समस्या, अनमेल विवाह की समस्या, समय वैधव्य की समस्या बहू-विवाह प्रथा, तलाक आदी की समस्या । इन समस्याओं से गृसित आधुनिक नरी

सबसे पहले आर्थिक रूप में स्वतंत्र होना चाहती है । उनका विचार है । कि पुरुष वर्ग ने उन्हें इसलिए अपनी दासी दाना रखा है । ताकी वे उन्हें भोजन बनाकर खिलाती रहे, ईश्वर मानकर उनकी सेवा करती रहें । आखिर वे कबतक इन पुरुष शोषको द्वारा शोषित होती रहेंगी ।

संतोष की बात यह है कि भारतवर्ष के संविधान में स्त्रियों की की समस्या सुलझाने के लिए विभिन्न नियमों का समावेश किया गया है । परंतु जनमत एवं सत्साहित्य के अभाव में अपेक्षित सफलता नहीं मिल रही है ।

— काजल रतन ढो
(बी.ए. प्रथम वर्ष)

*****

I Love My India

मैं भारत वर्ष का सन्मान करता हूँ
इसकी सुजहरी मिट्टी का ही गुणगान करता हूँ
मुझे चिंता नहीं है स्वर्ग जाकर मोक्ष पाने की
बस तिरंगा हो कफ़न मेरा यही अरमान करता हूँ ।

आओ झुक कर सलाम करें उनको जिनके
हिस्से में ये मुकाम आता है ;
खुशनसीब है वो खून जो देश के काम आता है
कभी सरहद पर चलकर देख लेना
कभी बर्फीली हताओ में जुझकर देख लेना,
कभी मौका मिले तो उन वीरों से पुछ लेना,
कोई सनम नहीं है इस वतन के जैसा दिल
लगाकर देख लेना ।

दे सलामी इस तिरंगे को जिससे
तेरी शान है,
सर हमेशा ऊँचा रखना इसका
जब तक दिल में जान है ।
जय हिंद-जय भारत

— राजेंद्र जाधव
(बी.एस्सी. तृतीय वर्ष)

*****

आत्मा और परमात्मा

परमात्मा एक विशाल समुद्र है और आत्मा उसकी एक बूँदा जिस प्रकार बाष्पीकरण के द्वारा बूँदे बादल नहीं बनती है और धरतीपर बरस जाती है, उसी प्रकार आत्माएं परमात्मा से निकलकर, शारीर धारण कर धरती पर अवतरित होती है ।

धरती पर आने के बाद वर्षा-जल से तरह-तरह के काम लिए जाते हैं ।

इस तरह विभिन्न प्रकार के जीव-जंतु पृथ्वी पर अनेकों कार्य करते हैं ।

नदियाँ उन श्रेष्ठजनों की तरह है जो आत्मा रूपी बूँदों को संग लेकर परमात्मा ऋषी समुद्र से मिलाने का काम करती है । और तालाब कूसंगतियों की तरह है जो उसे एक जगह रोककर सड़ा देती है ।

पर जिसकी किस्मत अच्छी होती है नदियाँ बड़ लगाकर उसे मुक्त करा देती है ।

जिस प्रकार समुद्र में विलिन होने के लिए बहुत सारे जगहों से होते हुए जाना पड़ता है । उसी प्रकार परमात्मा से मिलने के लिए आत्मा को भी अनगिनत बाधाएं पार करनी पड़ती है । और अंततः जिस प्रकार बूँद समुद्र में मिलकर समुंद्र बन जाती है उसी तरह आत्मा भी परमात्मा में मिलकर हो जाती है ।

— अनिल ज्ञानेश्वर ढोणे
(बी.ए. प्रथम वर्ष)

*****

हम पिछे क्यों हैं ?

हमारे देश और दुनिया कि तुलना करे तो के बहुत पिछे रह गया भारत को पीछे छोडने में सबसे बडा योगदान अगर किसी का है तो वह पढाई है ।

पढाई ने हमे दुनिया के सौ साल पिछे छोड दिया है अगर इस बात को हम समझना चाहते है तो हमे १८८२ को पढाई के लिए लड रहे थे तब युरोप मे रॉबर्ट कुक नामक वैज्ञानिक ने क्षयरोग के जीवाणू के बारे में आविष्कार किया रस उदाहरण से समझ आता है की हम दुनिया से कितने पीछे है ।

दूसरे उदाहरण के तौर पर हम छत्रपती शाहू को याद करते की उन्होंने उनके राज्य में प्राथमिक पढाई की पुरी तरह मुक्त कर दी थी, और वही पढाई भारत सरकार ने हमें मुक्त शिक्षा (२००९ में) स्वतंत्रता के लगभग ६० साल बाद की आज भारत का पढाई का स्तर पुरुषों के तुलना में महिला को पढाई का स्तर पुरुषों के तुलना में महिला को पढाई का अधिकार नो मिला है लेकिन पुरुषों की मानसिकता ने उन्हें जखडा है।

मे स्थापन हुवा महीला आयोग आज १९९३ भी कोशिश में लगा है की किस तरह महिलाओं को पढाई को मुख्य प्रवाह में लाया जाए भारत की साक्षरता है इससे पुरुषों की साक्षरता ८०% से उपर पहुच है जो बहुत कम है। भारत सरकार बहुत सी योजनाएं ला रही है जिसे पढाई का स्तर बढ जाए पर मानसिकता जो न बदलती हो तबतक ये कह पाना मुश्कील है की पढाई सबको महापुरुषों को याद करता हु तो मुझे एक अविष्कार सा लगता है कि उन्होंने कितने कष्ट उठाकर हमें पढाई करने के लिए उत्तेजित किया था।

आज देखे तो लगता है की हम भी बदलती दुनिया के साथ कदम मिलाने की कोशिश कर रहे हैं, इस्तका जिता जागता उदाहरण है हमारा ISRO (Indian Space research organisation) जो हमें दुनिया के साथ कदम से कदम मिलाने में महत्वपूर्ण भुनिका निभा रहा है। हमारे देश के पुर्व राष्ट्रपती APJ Abdul Kalam जिन्हें मिसाइलमैन कहा जाता है उन्होंने हमें दुनिया के साथ चलने का एक रास्ता दिखाया है। है। इसलिए मुझे लगता है कि आज भी हम कीन कहीना कही दुनिया से पिछे है।

आज हम ए कह सकते हैं की हम शिक्षा ले रहे हैं पढाई कर रहे हैं, लेकिन उसका सही इस्तमाला हम नहीं कर रहे आज हर कोई पढाई इसी लिए ही कर रहा है कि उसे अच्छी नौकरी मिले और बेहोत सारा पैसा मिले लेकिन कोई भी पढाई करके अच्छा व्यक्ति नहीं बनना चाहता।

आज भी हम पढाई को अपने जिवन का एक बहुमुल्य नहीं मागते इसलिए हम दुनिया के पीछे हैं।

— राठोड लक्ष्मण शिवदास
(बी.एस.सी. चतुर्थ वर्ष)

*****

राजकारण का युवाओं पर होनेवाला विपरीत परिणाम

आज का विषय इस बात का है। कि आधुनिक राजकारण के विपरीत परिणाम आज के युवाओं पर बुरी तरह से हो रहा है। राजकारण का मुल महत्व ना पता होने के कारण आज के युवा कुछ अलग प्रकार के राजनीती करने जुट गए हैं। और इस राजनीती के कारण दंगे-फसाद हो रहे हैं।

आधुनिक राजकारण ये अपने नवयुवाओं और युवाओं को कुछ अलग ही प्रकार का निक्षण राजनीती दे रहा है। इस कारण युवाओं की सोच राजकारण के संबंधित कुछ अलग ही हो रही है। और इस राजनीती में विविध प्रकार के मुद्दे उठ जाते हैं। ज्योंकि कहियों को सहमत होते हैं। और कही युवाओं को असहमत होने के कारण वाद-विवाद का माहोल बन जाता है। जिस कारण दिन पर दिन एक-एक दंगे जनम लेते हैं। और इस सबका विपरीत परिणाम जानपाते हैं।

इस सबका मूल उद्देश्य ये है कि। युवाओं को सजक रहना चाहिए। किसी भी प्रकार की युवाओं सिख मिलती है। उसका युवाओं ने पुर्ण तरह से जानकारी मिलकर उसे अनमाना चाहिए। युवाओं को ये समझ आना चाहिए की राजकारण किस के लिए किया जाता है। और राजकारण में अपना क्या महत्व है (राजकारण में ऐसी कौनसे कार्य हैं जो करणसे लोगों को लाभदायक सुविधा प्राप्त होगी। इस सब बातों का अर्थ अगर राजकारण करनेवाले युवाओं को पता चलता है। तो शायद विविध प्रकारके दंगे-फसाद और कठिनाईया नहीं आएगी। इसी प्रकार के भेद-भेद करणा भी छोड़ देगे। और आनेवाले पिडी को अगर एकता में और फलता फुलता देखना होगा। तो किसी भी प्रकार की गलत बाते किसी की विरोध में छल-कपट करना या गलत सोच रखना में नहीं सिखना चाहिए।

आज के युवाओं को जातीवाद के बारे में गलत सिख मिली है। इस कारण आज के युवा जात-पात के

नाम पर विविध प्रकार की गलत फैलिया समाज में फैल रहा है। इस का कारण ये है कि उन युवाओं के जाती-धर्म के नाम पर गलत सिख, मिली है। इस कारण वे भी समाज में गलत फैमिया फैल रही है। और इसी प्रकार युवा धिरे-धिरे राजकारण कि और बढ़ती है। और विविध वाद-विवाद बना देती है।

इस सब का कारण एक ही है। गलत फैमी और गलत शिक्षा। ये अगर युवाओं अच्छी मिलती है तो इस प्रकार के दंगे-झगडे जात धर्म पर वाद नहीं होगा।

- जय संजय कांबळे
(बी.ए. द्वितीय वर्ष)

*****

माँ

प्यारी जग से न्यारी माँ
खुशियों देती सारी माँ।

चलना हमें सिखाती माँ,
मंजिल हमें दिखाती माँ।

सबसे मीठा बोल है माँ
दुनिया में अनमोल है माँ।

खाना हमें खिलाती है माँ,
लोरी गाकर सुलाती है माँ।

प्यारी जग से न्यारी माँ,
खुशिया देती सारी माँ।

- रोहिणी वैजिनाथ सुर्वे
(बी.एस्सी. प्रथम वर्ष)

*****

जिंदगी

बनते बिगडते हालातों का
हिसाब है जिंदगी

हर रोज नया पन्ना जुडता है जिसमें
वो ही एक किताब है जिंदगी

हर पल इम्तिहान लेती है जिंदगी
मुसीबतों के तुफान लाती है जिंदगी
पर इन सब में माँ-बाप का

साथ भी तो देती है जिंदगी
एक अजिब सी पहेली है जिंदगी
जितना भी सुलझाओगे
उतनी ही उलझन में
डाल देती है जिंदगी

ना ही कोई राज है जिंदगी
ना किसीसे नाराज है जिंदगी
बस जो भी है ...

वो आज है जिंदगी
जनम और मृत्यू के बीच के
चंद्र लम्हों का नाम है जिंदगी
हंस कर जीलो इसे यारो
क्योकि बस एक बार ही मिलती है जिंदगी

- योगिता क्षीरसागर
(बी.एस्सी. प्रथम वर्ष)

*****

जंग न होने देंगे

हम जंग न होने देंगे।

विश्व शान्ति के हम साधक है, जं न होंगे देंगे

कभी न खंजो मे खुनी खाद फलेगी

खालिहानो मे नही मौत की फसल खिलेगी

आसमान फिर कमी न अंगारे अगलेगी

एटम से नागासाकी फिर नही जलेगी

युध्दविहिन विश्व का सपना भंग न होने देगे

जंग न होने देगे

हथियारो के ढेरो पर जिनका है डेरा

मुँह मे शान्ति, बगल में बम, धोखे का फेरा

कफन बेचने वालो से कह दो चिल्लाकर

दुनिया जान गई है उनका असली चेहरा

कामयाब हो उनकी चाले ढग न होने देगे

जंग नहोने दंग

हमे चाहिए शान्ति जिंदगी हमको प्यारी

हमे चाहिए शान्ति सृजन की है तैयारी

हमने छेडी नग भूख से बीमारी से

आगे आकर हाथ बराए दुनिया सारी

हरी भरी धरती को खुनी रंग न लेने देंगे

जंग न होने डेगे

– संजीवनी अजय गायकवाड
(बी.एस्सी. प्रथम वर्ष)

*****

साहित्य और जीवन का अमीट रिश्ता है। जीवन का अर्थ और साहित्य की गतिशीलता -

जीवन का अर्थ है गतिशीलता। प्राणिमात्र को हम जब तक जीवित मानते हैं। तब तक उसमें आंतरिक और बाह्य गतियाँ विद्यमान रहती हैं। जब गती ठहर जाती है। तब उसे निर्जीव अथवा मृत घोषित कर दिया जाता है। इसी प्रकार साहित्य में भी जब तक गती रहती है तब तब वह सजीव माना जाता है। जब उसका विकास जाता है तब उसे 'मृत' मान लिया जाता है। मानव समाज के प्रारंभ से अब तक विश्व में न जाने कितने प्रकार के साहित्य समाप्त हो चुका है। और अब भी न जाने कितने जीवित हैं, तथा कितने भविष्य में आनेवाले हैं।

प्रकृति में विकास है परिवर्तनशीलता है। अंतःवह सजीव है। साहित्य भी प्रकृति की अनुकृति है। जिसमें प्रगती-परिवर्तन और विकास अनिवार्य है। जो सजीव साहित्य का लक्षण है। साहित्य-निर्माण का उद्देश्य मानव-उपयोग, मानव का कल्याण और मनोरंजन है। जब तब साहित्य जन साधारण के संघर्ष में रहता है। अर्थात् सामान्य-जन अपने दैनिक जीवन में उसका उपयोग करते रहते हैं। किंतु जब वह विद्वानों के विकास का साधन बन जाता है तब उसकी गतिशीलता का न्हास होने लगता है।

साहित्य मृत होना -

वह केवल विद्वानों की मंडली में सम्मिलित हो जाता है। कालांतर में वैसा साहित्य अपनी गतिशीलता को खोकर 'मृत साहित्य' कला जाने लगता है। उसमें प्रकृति को नवीन रूप में व्यक्त करने की शक्ति नहीं रहती। जिस समाज का रिश्ता ऐसे निर्जीव साहित्य मात्र से रहता है, वह निर्जीव समाज कहलाता है।

धार्मिक साहित्य का महत्त्व -

सभी धर्मों में उनका धार्मिक साहित्य ही प्राचीन साहित्य माना जाता है। वैदिक साहित्य को विश्व का प्राचिनतम् साहित्य अगर माना जाए तो कहना होगा कि उसके पूर्व का समाज और साहित्य अतीत के गर्भ में विलीन हो गए। भारत के, पूर्व-इतिहास काल में ऋषियों ने तत्कालीन समाज और जीवन क्रम का जो वर्णन किया वह वैदिक साहित्य कहलाता है।

उसके न्हास के साथ संस्कृत-साहित्य का आविर्भाव हुआ। आज उसे सजीव साहित्य नहीं कहा सकता। वर्तमान में हिंदी, बँगला, मराठी, पंजाबी, गुजराती, उडियाँ तथा दक्षिणी भाषाएँ साहित्य संपन्न होती जा रही हैं। साहित्य मानव-जीवन का अभिन्न अंग है। पावस-ऋतुमें इंद्रधनुष के रंगा पर सबकी मुग्ध नजर पड़ती है। महाकवी भारवी एक निराला इंद्रधनुष प्रस्तुष करते हैं।

“नीले आकाश में हरे रंग के तोते आपनी लाल चोंचों में धान कीह पीली बालियाँ लेकर धनुषाकार पंक्तियों में उड़ें जा रहें हैं।” प्रकृति का कैसा गतिशील चित्र है। यह महाकवि बिहारी के दोहे में ऐसा ही चितित मिलता है।

“अधर धरत हरि के परत ओठ दीठी परजोति। हरित बाँस की बाँसुरी इंद्रधनुष रँग होती।”

श्री कृष्ण के अरुण अंधरो पर 'हरी बाँसुरी' जब बज रही है। बजाते समय जरा सिर के झुकने पर काली पुतली तथा पीतांबर की आआ भी बाँसुरी पर पड़ रही है। यो गाता हुआ इंद्रधनुष यहाँ पर प्रकट है। इसे कहते हैं 'सजीव साहित्य'।

साहित्य और जीवन का महत्त्व -

इस प्रकार जीवन को नवोमेष जिस साहित्य की गद्य-पद्य विधाओ से प्राप्त होता है। वही साहित्य गतिशील तथा जीवंत कहलाता है। जीवन और साहित्य एक ही फलक की दो बाजुयें हैं। इन्हें एक दुसरे से अलग नहीं किया जा सकता। इसलिए यहाँ पर यह कहना अतितशयोक्ति न होगी कि साहित्य मनुष्य जीवन के कल्याण का पथ सुकर करनेवाला अनंत यात्री है।

आदमी मोबाईल के सिवा ५ मिनट भी नहीं रह सकता। और आप जानते हैं कि किताबों के माध्यम से हमें ज्ञान मिलता है। और हमारे व्यक्तिमत्त्व का विकास बढ़ता है। जब हम एक शास्त्री का और कवि के किताब पढ़ते हैं। और आत्मकथा पढ़ते हैं तो उस से हमें प्रेरणा मिलती है और सीख मिली।

– प्रिया संतोष वाघुले
(बी.ए. द्वितीय वर्ष)

*****

माँ, बस यह वरदान चाहिए

माँ, बस यह वरदान चाहिए।
जीवनपथ जो कंटकमय हो,
विपदाओं का घोर वलय हो,
किंतु कामना एक यही बस,
प्रतिपल पग गतिमान चाहिए।

हास मिले या त्रास मिले,
विश्वास मिले या फाँस मिले
गरजे क्यों न काल ही सम्मुख
जीवन का अभिमान चाहिए।

कंटकपथ पर गिरना, चढ़ना,
स्वाभाविक है हार-जीतना,
उठ-उठकर हम गिरें, उठें फिर
पर गुरुता का ज्ञान चाहिए।

मेरी हार देश की जय हो,
स्वार्थभाव का क्षण-क्षण क्षय हो,
जल-जलकर जीवन दूँ गज को,
बस इतना सम्मान चाहिए।
माँ, बस यह वरदान चाहिए
माँ, बस यह वरदान चाहिए।

– प्रिया संतोष वाघुले
(बी.ए. द्वितीय वर्ष)

*****

प्रदूषण का जीवन को धोका

ग्रीन पीस इंडिया संगठन कि रिपोर्ट, जो गुप्त

प्रदूषण के बारे में संशोधन करती है। ग्रीन पीस इंडिया संगठन का प्रदूषण रिपोर्ट हम सभी के लिए एक जागृत कॉल है। भारत की राजधानी दिल्ली में, इस संगठन के रिपोर्ट के अनुसार, सर्दियों में खनिज सांद्रता का अनुपात अधिक है। यह अधिक संभावना है कि, इन खनिज सांद्रता के कणों में फेफड़ों का कैंसर पैदा करने वाले कण हवा में अधिकतम मात्रा में पाये जाते हैं।

अकेले संयुक्त राज्य अमेरिका में इन तटस्थ कणों से हर साल कम से कम २२ से ५२ हजार लोगों की मौत होती है। भारत में यह संख्या निश्चित रूप से उच्च है। भारत में हम ऊर्जा निर्मिती करणों के लिए कुदरती संसाधनों को इस्तमाल बहुत ज्यादा मात्रा में करते हैं। बिजली उत्पादन के लिए हम चारकोल का दहन कर चुके हैं। हम वादनों में इंधन के रूप में खनिज तेल का भी उपयोग करते हैं। इसे ध्यान में रखते हुए, यह समझना बहुत आसान है कि, भारतीयों के जीवन के लिए यह एक बहुत बड़ा खतरा है। इस जोखिम से बचने के लिए हमें अपने देश में इन इंधनों का इस्तमाल कम से कम किया जाना चाहिए और इससे बचने के लिए हमें अधिक से अधिक मात्रा में सौर ऊर्जा का इस्तमाल करना चाहिए। तभी हम इस भविष्यकालीन संकट अपने देश को बचा सकेंगे।

– पायल वि. सूर्यवंशी
(बी.ए. द्वितीय वर्ष)

*****

कफन

जमाने भर में मिलते हैं आशिक कई,
मगर वतन से खुबसुरत कोई सनम नहीं
सोने में लिपट मरे शासक कई
मगर तिरंगे से खुबसुरत कोई कफन नहीं !

– उमेश धारक
(बी.ए. द्वितीय वर्ष)

*****

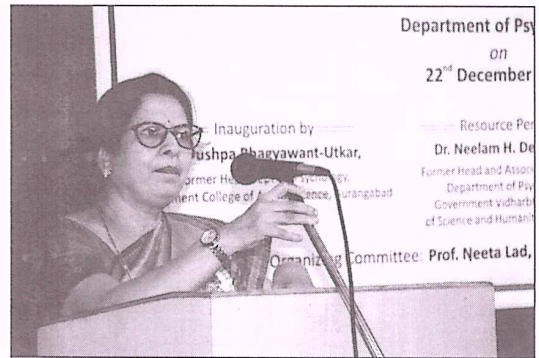
Inaguration of psychology bulletin by
Dr. Puspa Bhagawant Mam former HOD
of Psychology

नवरस २०१७-१८ वार्षिकांकाचे प्रकाशन माजी
प्राचार्य मा.डॉ.एस.पी. ननीर यांच्या शुभहस्ते करण्यात
आले. समवेत प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे
आणि संपादक मंडळ सदस्य

Educational Visit 2018-19 in
Dr. A.A. Kadhuri
Mental Health Centre Date : 5.1.2019

Delivered speech on "Emotional
Intelligence" by Dr. Neelam Deshmukh
Mam former HOD of Psychology
Govt. Frustitute of Science & Humunities,
Amravati.

Group photos of staff with students

"Adolescent Girls and Their Health"
संशोधन पत्रिकेचे प्रकाशन Interdisciplinary National
Conference. 30 Nov. 2018 डावीकडून संजीवनी गोडसे,
प्रो. विशाला पटणा, डॉ. शोभा उडिपी, डॉ. रोहिणी
कुलकर्णी-पांढरे, डॉ. निलीमा सिन्हा, डॉ. स्मिता अवचार
शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालय गृहविज्ञान विभाग व
महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग यांच्या संयुक्त
विद्यमाने आयोजित.

Dept. of Home Science organised
One day workshop on eco friendly
envelope making and file/folder making
on 16/02/2019 Subject expert miss
shikha Sharma faculty was the
subject expert.

Interdisciplinary National Conference
Poster Competition 29/11/2019
शासकीय ज्ञान विज्ञान व महाराष्ट्र राज्य
महिला आयोग यांच्या संयुक्त
विद्यमाने आयोजित.

English Section

- Editor -

Miss. Trupti Sapekale

- Student Editor -

Rushikesh Adhav

B.A. First Year

Pulwama Suicide Attack

On 14th february 2019, a convey of vehicles carrying security personnel on the Jammu shrinagar national highway was attacked by a vehicle-borne suicide bomber at Lethpora in Pulwama district, Jammu & Kashmir, India.

40 Central Reserve Police force (CRPF) Personnel and the attacker died in the attack. India blamed Pakistan for attact The attacker was Adil Ahmad Dar (Alids Adil Ahmad Gaadi Thakranewale or waqas commondo) from pakistan based Islamic militant group Jaish-e-Mohammed. The Attacker was 22-year-old from kakapora who had joined the group a year earlier. Dar's Family had last seen him in march 2018, when in march 2018, he left his home on bicycle one day and never returned.

Background : Kashmir is a disputed territory both by India and Pakistan. Both countries are administering part of the territory Since 1989, about 70,000 people have been killed in kashmir, In 2016, India killed a popular rebel Leader Barhan wani. A rising number of young locals from Indian administered kashmir have joined the militancy since 2015, Pakistan-based militants in kashmir have increasingly taken high profile suicide attacks against the Indian security forces.

On the day of attack : A convey of 78 vehicles transporting more than 2,500 CRPF at lethpora Near Awantipora,

around 15.15 Indian standard time, a bus carrying security personnel was lammed by a car carrying explosives. It caused a blast which killed 40 CRPF Personned of the 76th Battalion and injured many others.

By Investigation Agency : The national Investigation Agency dispatched a 12-member team to probe the attack, working with Jammu & Kashmir police. Investigations suggested that the car was carrying more than 300 kg of explosives including 80 kg of RPX, a high explosive and ammonium nytrate.

After the Attack : The Govt. of Punjab announced ex. gratia compensation of Rupees12 lakh each to the families of the killed security personnel from the state and a government job to next of him. The custom duty on all Pakistani goods imported to India was raised to 200%

Swapnali Bharat Bhavsar

B.A.F.Y.

*****

Role of mathematics in the development of society

"Neglect of mathematics works injury to all knowledge, since who is ignorant of it connot know the other science or the things of the world.

- Roger Bacon

In our education system, mathematics as a subject in curriculum is viewed

---

as a very difficult and boring subject by many students. Mathematics is the best subject in the whole universe if it is understood properly. Everything that exists and everything that doesn't exist can be expressed with the help of mathematics.

What is mathematics

- Mathematics is a branch of science which deals with numbers and their operations. It involves calculation, computation, solving of problem etc.

- Mathematics is a science of number and space.

- mathematics is a science of measurement, quantity and magnitude.

It is exact, precise, systematic and logical subject.

Importance of mathematics

Just imagine that there were no mathematics at all Mathematics is inevitable, anything without it is unimaginable.

At psychological level, exposure to mathematics helps in developing analytic mind and assists in better organization of ideas and accurate expression of thoughts. It helps the man to give exact interpretation to ideas and conclusions. It is numerical and calculation part of man's life and knowledge. It plays a predominant role in our everyday life and has become an indispensable factor for the progress of our present day world.

Mathematics runs in the veins of natural sciences like physics and Astronomy. This Subject is inextricably incorporated with world and the natural phenomena.

Importance of mathematics can be understood by definition given by Galileo. He defined it as "A language in which God has written the world."

What is the role of mathematics in the development of society ?

1) Development of Education System -

In education system, maths plays important role in shaping the future probability of young people. Maths makes youth active and induces ability to comprehend well.

2) Development in Economics -

The applied maths like computational science, applied analysis, Optimization, differential equations, data analysis and discrete mathematics are helpful in industrial field. This can improve economy of the country. Maths proves the vital underpinning of the knowledge of economy.

3) Development in Infrastructure - Maths helps in achieving infrastructural accuracy. It finds useful applications in development of infrastructure i.e., business, politics, sports, medicine, agriculture & social and natural sciences. And for constructive purposes in

mechanical, civil and electrical engineering.

4) Development of science and Technology -

The "Functional" aspect of mathematics stems from its importance as language of science, Technology and Engineering & its role in their development. Now a days, addition of mathematical methods in social, medical & physical sciences has expanded rapidly.

5) Development of medical science and Agricultural field:

Maths is applied to agriculture, ecology, epidemology, tumor and cardioc modeling , DNA sequencing and gene technology. It's used to manufacture medical devices and diagnostics, Opto-electronics & Sensor technology.

Rushikesh Raosaheb Adhav
B.A.F.Y.

*****

Safety Tips for Women

Today we are facing the problem of women safety. We are talking daily about empowering women of our nation. In fact name of our nation is "Bharat Mata" which also sounds as a name of women or we just pray our nation as a mother & now a days this nation is facing a Problem of women safety. While in our national pledge we just talk about sisterhood & brotherhood relationship & we are facing problems of women safety. Now we able to see women's are talking

to government about their safety while our history says women just fought for our freedom & why in the present we need women safety by the government.

Every time we just blame government for the safety reason. While all the ladies should take some small changes in their daily routine which helps to overcome for the fear of safety-today we all use smartphones in which we are able to use android safety apps which are made by government. Every women should keep the number of damini pathak, police help line number, control room, number of their areas. Today we all know about the facility of GPS location which helps us to teach the people, there are options to share our location on various social media apps.

When we are moving out we should take public transport rather than using auto, cabs etc. which are not safe keep paper mint spray with you. Take actions towards annoying behaviour don't let them go always, try to keep contact with our family when we are travelling & always react at the perfect movement for our safety.

These small actions which we are able to take for our own safety reasons.

Thank you
"Be safe, Be fearless & Be bold"

Komal Sunil Dayma
B.A.F.Y.

*****

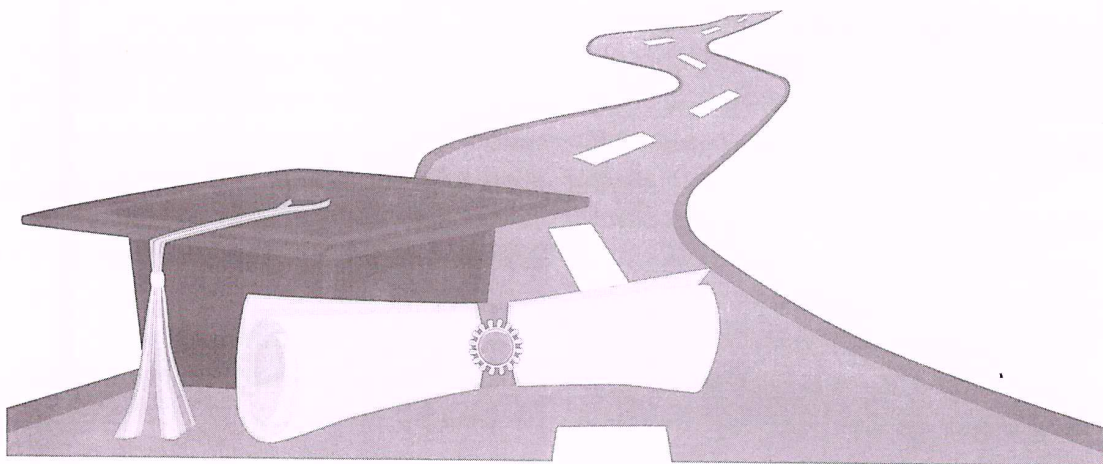
Surgical strike

A surgical strike is a military attack which is intended to damage only a legitimate military target, with no or minimal collateral damage to surrounding structures, vehicles, buildings, or the general public infrastructure and utilities.

A Swift and targeted attack with the aim of minimum collateral damage to the nearby areas and civilians is a surgical strike. Even though it did not involve taking out targets, striking deep inside foreign territory, covering 5,000 miles from start to finish without engagement with any other forces, is qualified to be surgical.

Payal suryawanshi
B.A.S.Y.

*****

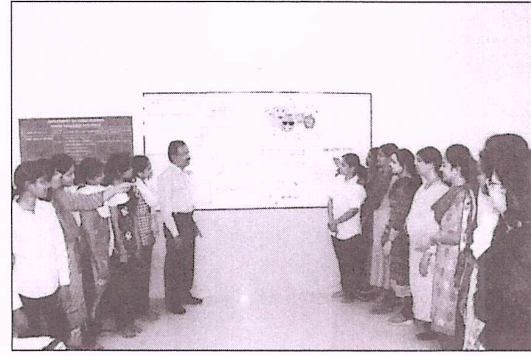
'फलसंस्करण' एकदिवसीय कार्यशाळा २०१८-२०१९
२५/०९/२०१९ गृहविज्ञान विभाग

Dept. of Home Science 7 Aug. 2018
World Breast Feeding week
17 Aug. 2018

Interdisciplinary National Conference
"On Adolescent Girls & Their Health
Rangol, competition 29/11/2018
शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालय गृहविज्ञान
विभाग व महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग यांच्या
संयुक्त विद्यमाने आयोजित.

Dept. of Home Science National
Nutrition
Week 1-7 sept 2018

प्रादेशिक चर्चासत्र : 'समाजशास्त्रातील संधी'
कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष : मा. प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे
प्रमुख अतिथी : १) प्रा.श्री. संदिप चौधरी सरस्वती भुवन
कला व वाणिज्य महा. औरंगाबाद. २) प्रा.सौ. सुरेखा
दंडारे-वसेकर संयोजक : प्रा.डॉ. सुरेंद्र ठाकुर

दि. १ फेब्रुवारी २०१९
सलग १२ तास वाचन उपक्रम

५ सप्टेंबर २०१८
शिक्षक दिनानिमित्त ग्रंथप्रदर्शनाचे आयोजन

Inauguration of Spoken English
and Translation Club

هدی محمد اقبال باعمر

جماعت: گیارہویں (سائنس)

استاد کی اہمیت

انسان دنیا میں کبھی کبھی تنہا وقت نہیں گزارتا۔ وہ کئی رشتوں اور ناتوں کے ساتھ جڑا رہتا ہے۔ ان میں سے کچھ رشتے اور تعلق خونی ہو سکتے ہیں جبکہ بہت سے رشتے اور تعلق روحانی اخلاقی اور معاشرتی طور پر بنتے ہیں۔ ان میں ایک رشتہ استاد کا بھی ہے۔ استاد کو معاشرہ میں روحانی والدین کا درجہ حاصل ہے، اسلام میں استاد کا رتبہ والدین کے رتبے کے برابر قرار دیا گیا ہے۔ دنیا میں والدین کے بعد اگر کسی بچے کی تربیت کی ذمہ داری عائد ہوتی ہے تو وہ معلم یعنی استاد ہے۔ جو ہمیں دنیا میں جینا اور رہنا سکھاتا ہے اور کتابوں کا علم سمجھنے میں مدد دیتا ہے۔ چنانچہ اس لحاظ استاد واجب الاحترام شخصیت ہے۔

قرینہ، تازگی، خوشبو، لطافت، بے خودی، نغمہ

تجھے کیا معلوم اے استاد تجھ سے کیا کیا لیا میں نے

سچ ہیکہ استاد ایک ایسی ہستی ہے جس سے ہم بہت کچھ سیکھ سکتے ہیں۔ ایک استاد ہی ہے جو ہم کو انسان بناتا ہے اور ہمارے اندر آداب و تہذیب پیدا کرتا ہے۔ وہ ہمارے اندر بیشمار قابلیت پیدا کرتا ہے تاکہ ہماری زندگی کامیاب بن سکے۔ ہماری زندگی میں سب سے بادل اور اخلاقی بندھن استاد سے ہوتا ہے جو ہمارے خون نہ ہونے پر بھی ہمارے ساتھ اس طرح پیش ہوتا ہے کہ خون کے رشتوں کو پھیکا کر دیتا ہے۔ جیسے پتھر کو تراش کر ہیرا بنایا جاتا ہے اس میں جتنی محنت درکار ہوتی ہے اس سے کئی زیادہ محنت اک معصوم بچے کو تعلیم یافتہ بنا کر سمجھدار بنانے میں ہوتی ہے اسلام میں ماں باپ کے بعد بہتر درجہ استاد کو دیا گیا ہے۔

ہمیں استاد سے ادب سے پیش آنا چاہیے کیونکہ وہ ہمیں بہت کچھ عطا کرتا ہے۔ یہ اسے بھی پتہ ہے کہ ہم نے اس سے کیا کیا لیا ہے۔ ہم ڈاکٹر، انجینئر، پائلٹ، اور پتا نہیں کیا کیا بن رہے ہیں مگر یہ صرف ایک استاد کی وجہ سے۔ ہر جگہ ہمیں استاد کی اور ان کی رہبری کی ضرورت پیش آتی ہے۔

دست معصوم کو لوح و قلم دیتا ہے

نونہالوں کو وہ قندیل حرم دیتا ہے

بانٹتا پھرتا ہے وہ روشنی سورج کی طرح

ڈوبتا ہے تو ستاروں کو جنم دیتا ہے

سید عارف الدین
گیارہویں (سائنس)

وقت کی اہمیت

وقت کبھی لوٹ نہیں آتا۔

وقت سمندر میں گرا ہوا وہ قیمتی موتی ہے جس کا دوبارہ ملنا نہ ممکن ہے

وقت کی قدر کرو۔

وقت بیش بہا دولت ہے۔

گیا وقت پھر ہاتھ آتا نہیں۔

جو وقت کی قدر و قیمت نہیں جانتا وہ بڑے گھائے میں ہے۔

یہ اس طرح کے بے شمار اقوال دنیا کے ہر زبان میں موجود ہیں۔ وقت جو گزرتے لمحے کے ساتھ گزر رہا ہے، اس سیل رواں کے

آگے کوئی بندر نہیں باندھا جا سکتا اور نہ ہی کوئی اس کو تھام سکتا ہے۔

قرآن پاک میں ”العصر“ میں اللہ تبارک و تعالیٰ نے زمانے اور گزرے ہوئے وقت کی قسم کھائی ہے۔ عصر کی قسم، بے شک

انسان خسارے میں ہے۔ مگر وہ جو ایمان لے آئے۔ اور نیک اعمال کیے اور ایک دوسرے کو حق اور صبر تلقین کرتے رہے۔

بطور ایک مسلمان ہمیں اپنے اوقات کو صحیح اور اللہ کی رضا کے مطابق استعمال کر کے آخرت میں سرخروئی کی جو جہد کرنی ہے۔ اس لحاظ سے

ہمارے وقت کا ایک لمحہ ہر ایک سیکنڈ جو ہمارے گزرتے ہوئے سانس کے ساتھ گزر رہا ہے۔ وقت ہمارے لئے ایک انمول اور قیمتی سر

مایہ ہے۔

وقت کی پابندی ہر انسان کے لئے بہت ضروری ہے۔ جو انسان وقت بے سارے کام کرتا ہے۔ اسے ترقی کی منزل آسانی سے

حاصل و جاتی ہے۔ وقت کی پابندی کا مطلب ہیکہ اپنے کاموں کو مقررہ وقت پر کرنا۔ دنیا میں ہر جگہ پابندی وقت کا بہت خیال رکھا جاتا ہے

۔ وہ ملک ہر حرات میں ترقی کرنا ہے۔ جس کے رہنے والے لوگ وقت کی پابندی کا خاص خیال کرتے ہیں۔

سدا دور دورہ دکھاتا نہیں!

گیا وقت پھر ہاتھ آتا نہیں!!!

اپنے شوہر کو رغبت دلائیں اور اپنی اولاد کی صحیح تربیت کریں۔ اس کے بعد زبان کی تعلیم دی جائے اگر زبان پڑھنا سیکھ جائیں گیں تو ہر گھر میں اچھی زبان بولی جائے گی اور گھر کا ماحول امن و شانتی کا گہوارہ بن جائے گا۔

عورتیں گردشِ لیل و نہار کا ایک حسین اور کیف آور نغمہ ہیں۔ تعلیم وہ رہے جو کاروانِ جہلا کو ترقی کی راہ پر گامزن کراتا ہے۔ عورتوں کو صحیح تعلیم سے واقف کروانا آج کے دور میں کافی حد تک ضروری ہو گیا ہے۔ اسی لئے عمود اسرائیلی نے کہا ہے کہ :

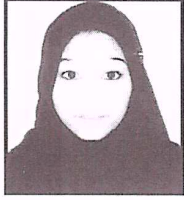
اگر مرد بولے یہ عورت کی ذات ہے

اے مومنو! پڑھانا اسے واہیات ہے

میں کہا عائشہ صدیقہ تھیں ادیب

بولے کہ آپ چپ رہیں یہ اور بات ہے

تاریخ کے صفحات اس قول کی تصدیق کرتے ہیں آج اس دنیا کے حالات پر نظر ڈالئے تو پتہ چلے گا کہ دنیا کیسے کیسے انقلابات سے دوچار ہے۔ یہ سچ ہے کہ عورت کو دنیا میں مختلف کردار نبھاتے ہوئے نیکھی ماں بن کر کبھی بیوی کے روپ میں اور کبھی بیٹی بن کر ان تمام مدارج میں ان کی ذمہ داریاں بھی تبدیل ہو جاتی ہے۔ ان تمام مدارج سے کامیابی کے ساتھ گزارنے کے لئے عورت کا تعلیم یافتہ ہونا ضروری ہے۔ اگر عورت علم اور انسانیت سے اری ہو تو اس کی موجودگی اچھے خاصے گھر کو جہنم میں تبدیل کر دیتا ہے۔ سچ ہے کہ.....
وجودِ زن سے ہے تصویرِ کائنات میں رنگ.....

شفاء مہوش شیخ مختار
گیارہویں (سائنس)

تعلیم نسواں

وجودِ زن سے ہے تصویر کائنات میں رنگ

اسی کے ساز سے ہے زندگی کا سوز دہن

آج کے اس پُر آشوب اور تیز ترین دور میں تعلیم نہایت ضروری ہے۔ چاہے زمانہ کتنا ہی ترقی کرے دورِ حاضر میں ہر مرد و زن کا علم کی دولت سے بہرہ ور ہونا بہت ضروری ہے۔ علم کے بغیر دنیا اندھیر ہے۔ وہی قوم کٹھن ترین راستوں پر چل کر ترقی کر سکتی ہے جسکے افراد زیورِ تعلیم سے آراستہ ہوتے ہیں۔ ترقی یافتہ ملکوں کی مثال ہمارے سامنے ہے۔

آج کے اس دور میں جس میں صبح و شام تعلیم و تدریس و علوم و فنون کا تذکرہ کیا جاتا ہے۔ ہر جگہ اور ہر مقام پر تعلیم کو فروغ دینے کی بات ہوتی ہے۔ جس دور میں ہر کام کو علم سے جوڑ دیا گیا ہے۔ حتیٰ کہ صنعت و حرفت کے زمرے میں آنے والے بعض وہ کام بھی جن کے لیے اب سے اک صدی یا نصف صدی پہلے تک تعلیم کی ضرورت نہ سمجھی جاتی تھی، ایسے دور میں اس بات کا جواز بہت کم رہ جاتا ہے کہ لڑکیوں کی تعلیم کے موضوع پر قلم اٹھایا جائے اور یہ باور کرانے کی کوشش کی جائے کہ لڑکیوں کی تعلیم بھی اسی طرح ضروری ہے جس طرح لڑکوں کی تعلیم کو ضروری جانا جاتا ہے۔

اس حقیقت کو جھٹلایا نہیں جاسکتا کہ عورت کی وجہ سے نسلوں کا مقدر سنورتا ہے اور قوم کی اصلاح ہوتی ہے۔ اس کام کو پایہ تکمیل تک پہنچانے کے لیے عورتوں کا تعلیم یافتہ ہونا بے حد ضروری ہے اسے اپنی اولاد کو بھی اپنی معلومات کی بناء پر تربیت کرنا چاہیے۔ عورت کی فطرت مرد کی فطرت سے مختلف ضرور ہے لیکن اس وجہ سے اسے تعلیم سے دور نہیں رکھا جاسکتا۔ اگر ایک عورت جاہل ہوگی تو پوری نسل غیر تعلیم یافتہ ہوگی اور معاشرے میں اس کی کوئی عزت نہ ہوگی۔ ان ہی حالات کے مد نظر اکبر الہ آبادی نے کہا تھا کہ:

تعلیم لڑکیوں کو تو دینی ضرور ہے

لڑکی جو بے پڑھی ہے وہ بے شعور ہے

عورتوں میں تعلیم منصوبہ بندی کے تحت ہو تو وہ برائیاں جو آج کی قوم کی بچوں اور بچوں میں پائی جاتی ہیں، ان سب کا تدارک ہو

سکتا ہے۔ عورتوں کی تعلیم میں مذہبی تعلیم کو اہمیت دی جائے تاکہ مذہبی اور اخلاقی اصولوں سے عورتیں واقف ہوں۔ قرآن پر عمل کریں

مدیر طالب علم خان مشاہد خان

بی۔ ایس۔ سی۔ سال دوّم

تعلیم نسواں : شفاء مہوش شیخ مختار

گیا ہویں جماعت (سائنس)

استاد کی اہمیت: ہدی محمد اقبال با عمر

گیا ہویں جماعت (سائنس)

وقت کی اہمیت: سید زید عارف الدین

گیا ہویں جماعت (سائنس)

شعبہ اُردو

مدیر : اسٹنٹ پروفیسر شیخ نزہت پروین

مدیر طالب علم : خان مشاہد خان

(بی۔ ایس۔ سی سال دوّم)

गोगाबाबा टेकडी ट्रेकिंग. सहभाग
मा.प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे
आणि इतर विद्यार्थी

युवारंग स्नेहसंमेलन २०१९
मा.प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे
क्रिकेट स्पर्धेचे उद्घाटन करत असतांना

Sericulture visit at Dongegaon
on date 17/01/2019 with B.Sc. T.Y.
Students Organised by Dr. S.A. Saraf

Visit to CIPET on 17 Jan 2019
Students of B.Sc. and Staff

"Medicinal Plant Exhibition"
Inaugrated by Principal Dr. Rohini
Kulkarni-Pandhare and Judged by
Mrs. Suchita Bharambe and Ajaykumar
Gandhi

Model and chart competition held
on 5 Feb 2019, Inuagrated by Principal
Dr. R.S. Pandhare-Kulkarni & Judged by
Dr. Rafat Naheri, Sir. Sayyad College.
Guided by Dr. S.A. Saraf Head,
Dept. of Zoology & Prize Distribution

सोशल सायन्स फोरम तर्फे आयोजित निबंध
स्पर्धेतील कला व विज्ञान शाखेचे क्रमांकप्राप्त विद्यार्थी,
समिती सदस्य आणि प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी.

डॉ.व्ही.आर. मोरे-संचालक, प्री.आय.ए.एस.
सेंटर-सातव्या वेतन आयोगानुसार महाविद्यालयीन व
विद्यापीठीय शिक्षकांसाठीच्या तरतूदींवर
मार्गदर्शन करतांना.

सामाजिकशास्त्र
विभाग
- संपादक -
डॉ. अत्तार रब्बानी
- विद्यार्थी संपादक -
कु. रोहिणी लाखोले
बी.ए. द्वितीय वर्ष

मृत्यूदंड ही शिक्षा असावी का ?

मृत्यूदंड म्हणजे तरी नेमक काय ? तर मृत्यूदंड ही एक शिक्षा आहे, गुन्हा सिद्ध झाल्यानंतर न्यायव्यवस्थेकडून सुनावला जाणारा सर्वात कठीण दंड किंवा शिक्षा म्हणजेच मृत्यूदंड खरंतर आपल्या भारतीय न्यायव्यवस्थेत क्वचितच मृत्यूदंडाची शिक्षा सुनावली जाते.

जगातील एकूण ५८ देशांच्या न्यायव्यवस्थेत मृत्यूदंड ही शिक्षा देण्याची तरतूद आहे, तर जगातील ३५ देशांमध्ये या शिक्षेस मनाई आहे. युरोपियन संघाच्या जवळपास सर्वच देशांत मृत्यूदंडास मनाई आहे. २००७ मध्ये संयुक्त राष्ट्र आम सभा या संस्थेने जगातील प्रस्ताव सादर केला होता. पण सर्वाधिक जनसंख्या असणारे काही राष्ट्र भारत, चीन अमेरिका, संयुक्त संस्थाने तसेच इंडोनेशिया व इतरही काही राष्ट्रांनी या प्रस्तावास जाहिर विरोध दर्शवला.

खरंतर भारतीय संविधानाची मुख्य विशेषताच ही आहे, की आपले संविधान अत्यंत कठोर आहे पण ते तेवढेच लवचिक सुद्धा आहे. आपल्या न्यायव्यवस्थेत मृत्यूदंड या शिक्षेची तरतूद आहे पण त्यासाठी गुन्हेगार या शिक्षेस पात्र ठरतो.

खरा प्रश्न हा आहे की ही शिक्षा असावी की नसावी. तर या प्रश्नाच उत्तर एकच की जर गुन्हा तितका कठोर असला तर ही शिक्षा नक्कीच सुनावली जावी. नाहीतर या गुन्हेगारी प्रवृत्तीला आळा बसणे कठिणच. कार आजच्या या जगात गुन्हेगारी एवढी वाढीस लागलेली आहे की त्यावर जबर बसवण्यासाठी ही शिक्षा आवश्यक आहेच. अफाट जनसंख्या असणाऱ्या आपल्या देशात अनेक प्रकारचे गुन्हे दिससेंदिवस वाढतच आहेत.

आपण गांधीजींना मानतो, त्यांच्या तत्वांवर श्रद्धा ठेवतो. त्यांच सर्वात मोठं हत्यार होत अहिंसा, पण आपल्या याच गांधींच्या देशात हिंसा किती वाढली आहे. जर ही हिंसा आपल्याला थांबवायची असेल तर मृत्यूदंड ही शिक्षा देणे बंधनकारकच. आपल्या स्वातंत्र्यसंग्रामात सुद्धा आपण म्हणतो आपल्याला अहिंसेने स्वातंत्र्य मिळाले. आपल्याला गांधीजींच्या तत्वांमुळे स्वातंत्र्य मिळालंय पण आपल्या याच स्वातंत्र्यातलं नेतोजी

सुभाषचंद्र बोस यांना आपण विसरू शकत नाही. त्याच योगदानही तितकच अमुल्य होतं आणि गांधीजींनी सुद्धा नंतर चले जाव, करो या मरो, अशा प्रकारची आंदोलन करावी लागलीच ना कारण जेव्हा अत्याचार खुप वाढतात, अगदी रणसीमा गाठतात अशा वेळी असे कठोर निर्णय घ्यावेच लागतात नव्हे, ते महत्वाचे सुद्धा असतात.

आपण रोज वर्तमानपत्र वाचतो एकही दिवसाच वर्तमानपत्र असं असत का हो की त्यात एकही बलात्काराची बातमी नाही किंवा एकही खुनाची बातमी नाही. या गोष्टीवर आपण खरंच आता विचार करण्याची गरज आहे. आज बलात्काराची संख्या तर इतकी वाढलीय. की मुलींना घरातून बाहे पडायची सुद्धा भिती वाटतेय. याच भीतीपोटी अनेक मुलींची शिक्षणे अर्धवटच राहतात. आज अगदी पाच वर्षांच्या मुलीवर बलात्कार झाल्याची बातमी आपण वाचतो, गंगरेपच्या अनेक बातम्या आपण वाचतो. स्त्रीला मातेसमान मानणाऱ्या आपल्या देशात यां अशा घटना घडाय्यात म्हणजे किती लज्जास्पद गोष्ट आहे. निर्भया प्रकरण एवढे अमानुष अत्याचार करणाऱ्या त्या नराधमांना का नको मृत्यूदंडाची शिक्षा ? ही तर फक्त एका मुलीची गोष्ट झाली अशा अनेक मुली आपल्या इथे आहेत ज्या अशा प्रकारांना बळी पडल्या आणि त्यातल्या कित्येकांना न्यायसुद्धा नाही मिळाला. अशा गुन्हेगारांना शिक्षा ही मिळायलाच हवी आणि ती सुद्धा अशा प्रकारची जी बघुन कुणी परत असा गुन्हा करायला धजावणारच नाही, कुणाची हिंमतच होऊ नये.

शिवाजी महाराजांना आपण सगळेच आदर्श मानतो, त्यांच्या नीती तत्वांच्या अनेक न्यायव्यवस्थांनी आदर्श मानलेल आहे. त्यांच्या राज्यात न्याय इतका कडक व कठोर होता. कुणी गुन्हा करण्याची हिंमतच करत नव्हतं रांड्यांच्या पाटलांची कथा तर एक आदर्शच आहे. त्यांच्या काळात स्त्रीयांवर अत्याचार करणाऱ्या पाटलांची कथा तर एक आदर्शच आहे. त्यांच्या काळात स्त्रीयांवर अत्याचार करणाऱ्या नराधमांचे हात-पाय कलम केले जायचे. त्यामुळेच स्त्रीया तेव्हा स्वतःला खुप स्वतंत्र, स्वावलंबी व सर्वात महत्वाचा म्हणजे सुरक्षित मानायच्या. स्वराज्यद्रोह म्हणजे तर सर्वात कठोर अपराध होता अशा

लोकांना तोफेच्या तोंडी घायचे किंवा हत्तीच्या पायाखाली तुडवण्याची शिक्षा होती. त्यामुळेच त्यांच्याकाली कुणीही स्वराज्यद्रोहासारखे गुन्हे करायची हिंमत नव्हती. अशा शिक्षा या आपल्या आताच्या न्यायवस्थेतसुद्धा असणे गरजेचे आहे.

‘शंभर अपराधी जरी सुटले’ तरी चालतील पण एकाही निरपराधाला शिक्षा होऊन नये’

या तत्त्वावर आली न्यायव्यवस्था अवलंबलेली आहे म्हणूनच अगदी कमी अपराधांना मृत्यूदंडाची शिक्षा सुनावलेली आहे. पण अशा किती अपराधांना सोडल जात, काहींना आजन्म कारावासाची शिक्षा सुनावली जाते पण आजन्म कारावास का? का अशा गुन्हेगारांना त्यांच्या जन्मभर सगळा खर्च सरकारने करावा. का आगाचचं त्यांच्यावर आपले धन वायां घालावे काय फायदा आहे अशा शिक्षांचा ? काही गुन्हेगार तर अनेक वर्षे कारावास भोगून आल्यानंतरही काही गुन्हेगार परत त्याच वाममार्गाला लागतात. आणि परत गुन्हे करतात. अशा गुन्हेगारांना कठोर शिक्षा व्हायलाच हवी.

आज अनेक दहशतवादी हल्ले होतात. मुंबईला ताज वरचा हल्ला असो किंवा CRPF च्या जवानांवर झालेला हल्ला असो अशा दहशतवाद्यांना मृत्यूदंडाची शिक्षा ही असायलाच हवी. अशा हल्ल्यांमध्ये अनेक जवान तसेच निरपराध व्यक्तींचा बळी जातो त्यांना असेच मोकळी सोडणे. तरी योग्य आहे का ? अशा अपराधांना मृत्यूदंडाची शिक्षा ही व्हायलाच हवी त्याशिवाय अशा प्रवृत्तीला आळा बसणार हवी. त्याशिवाय अशा प्रवृत्तीला आळा बसणार तरी कसा ? खरंतर मृत्यूदंडापेक्षाही एखादी कठोर शिक्षा अस्तित्वात असेल तर ती यांना घायला हवी.

आपल्या भारतात समृद्धी टिकवून ठेवायची असेल तर अट्टल गुन्हेगारांना मृत्यूदंड हा हवाच.

- योगिता मुकुंद क्षीरसागर
(बी.एस.सी. प्रथम वर्ष)

*****

Should we ban Junkfood?

Junkfood, What is it ? Where we

are eating this in nowadays Junk also used for scrapped materials same is also here, as unnecessary food is enter into our diet. As earlier, we were ate the ballanced diet which includes protein,material of carbogydrates, minerals such as calcium, iron etc. Balances diet also includes vitamins like A,B,C,D,K etc.

Due to balanced diet, human body get nurishment and help to proper development of body Hence, many people in olden ara were free from disease and lived healthy life but due to junkfood's entrance in our life, many diseases like cholestrol, fatness i.e. obsity and there related diseases where reduces human's healthy life.

Junkfoods rise in western country, the area of world where not so much regetables, fruits Hence for livelibood they started various experiments in food components which would be eatables and durable, for long time as naturally, not any food item is durable for long time but due to experiments, they know that after removing some component food items may remain as it is for long time.

Junkfood has various food components that are only eatables, which can give you only feeling of fulfillment of stomach but not nurishes the body.

As we know that, Apple, the fruit full of iron can't be remain as it is after cutting as oxygen in air start oxidizing iron in it, so that way apple starts to turn

---

or changes its colour of inside but if you draw iron or separate iron from apple, then this process can't be occur and apple may remain as it is. Like such process were done in western countries for increase durabilities of food products so that they remain as it is for long time.

Countries like India, where fullfillness by vegetables and fruits i.e. blessed by land where many vegetables and various types of fruits occurs. Hence, we have many choices for eatables food items. But in countries where not proper resources for eatables, have little choice for their livelihood foods for this they tried various receipies for food items which can be eaten properly. This process gave birth to Junfood or fastfoods.

Various Countries especially in America and the European countries, fast food or junkfood very famous for example united states of America's President Mr. Donald Trump only eates Junkfood in large amount.

Following are various demerits of Junfoods

a) Not Suitable for human body :

As Junkfoods contains foods items which can give feeling of removal of hungerness for some time but can't give proper nurishment to human body also reduces the immue system of body.

This may cause of increase various diseases like obesity, diebeties etc Due to this only cholestroll were stored in your body, it can't be digested.

b) Increases Obesity :

As increase in popularity of junkfoods many of childrens, students and working people were started to eat the junkfood as junkfood easy to eat which also saves the time and give fullfillment of your stomach for the some time.

As in rat race, to save time many people ignore to focus on their diet and eats fastfood. They do not take balance diet.

As from various surveys of various committee and institutions, India will be high number of heart patients and diebeties patient why occur this ? Why are increase in number of patients in India ?

These is because, many people started to eat the junkfood, which cause increase in obesity and cholestroll which give pressure on hearts so, heart disease also increase.

c) Junkfoods are not good for health of humans or any human body.

As such various demerits for the junkfoods consumption, western countries also reduce the consumption of junfood and increase to consumption of more fruits and vegetables.

But in India, Junkfood consumption is became a fad. Not only in hotels, but also it enter into the school and colleges contins some days be before the Government of India prohibits to sale junkfood in schools contins.

After saw A Large Number Of Diseases Among childrens and school and colleges student, Various countries ike Australia, France, Japan etc banned the junkfoods there were much research occur on the side effects of junkfoods.

In new research, the is come to know that the junkfood contains lead, Aginomoto etc which may be harmful for development of child.

Lead is mineral which may cause various serious side effects on the brain of child, students, which also affect the thinking capacity of there brains protein Lead is also leading the cancers of various types.

Aginomoto is like a dreadly poisson which also can change genetically structures of the child which also may cause various diseases.

Due to junkfoods we also put our next generation in various problem. As junkfoods various branches were opened in our country in nowadays. But is some yesteryears we are also seeing the various affects of the junkfood consumption.

After various reasearch of many years on junkfood, the report of reaserch also gives the focus on 4 childrens in every 10 childrens facing the problem of obesity in very small age.

Junfoods are increases in India due to small amount of junkfood There are many people in country in small amount-income group Hence, for

levelihood manypeople starts to eat the junkfood so, that we can't ban junkfood as simple as possible Because many peoplet are eat the junkfood.

Therefore, to ban junkfood we should start the awareness among people are eat the junkfood.

Therefore, to ban junkfood we should start the awareness among people to show that 'How Junkfood can spoil our life and health?'

We should ran the compaign to show the the junkfoods side effects and bad effects on human body. We should also provide feedgrains in small amount o rupees, like provided as in Tamilnadu, by chief minister Late Jailalita.

She had also provide food components in small or little amount of ruppes so that, people will start to reduce junkfood consumption.

As ban can't be effective, people should reject it by their vision and action.

Hence, there is question that Junkfood is 'Waste' product or western product of western contries.

- Kumarmangalam Kaliya
(B.A. Third Year)

*****

Should we bolish death Penalty ?

'An eye for an eye makes the world bling'

- Mahatma Gandhi
Mahatma Gandhi said this in

---

order to spread the message of non-violence. It is fairly correct that violence can't be stopped with the help of violence. We need to apply some smoother techniques to maintain harmony in the society. and here to reduce the crime rates in the society it's not good to act how criminals acted while committing the crime. 'How does killing a person who has killed a person show that killing is wrong? Talking about death penalties, deterrence of crime only because of death penalties.

Death penalty in india seems to be error-ridden, arbitrariness imposed and unfairly targeted to the poor and the marginalised. How justice works? 'A person is guilty until proven rich'. Rich people can afford the 'Paid Justice' which the poor can not. In last two decades supreme court had sentenced 60 death penalties SC admitted that 15 out of the 60 death sentences had erred, which means almost 25% of the total death sentences. If this goes on for long time. Deterrence of crime is impossible.

It cannot be determined that how strict is the government about crimes by intensifying the severity of the punishment. 'Certainly of the punishment and swiftness in the process of justice can only determine how strict is the policy about crimes'. What's wrong with death penalties? One the arbitrariness, the reversibility of the punishment and third deterioration of human rights. 'A crime can be handled strictly without making

the punishment severe.

Death penalty, in last century, hadn't deterred terrorism, murders and even theft. Here's an irony, stealing attracted death penalty in England few decades ago, While spectators at public hangings often had their pockets picked. What does it all mean?

Crimes can't be stopped by even death penalties. In India abolitionist presidents (Dr. Sarvapalli Radhakrishnan, Dr. A.P.J. Abdul Kalam) refused to reject mercy petitions. So, Should the killing of a human being depend on the philosophy of a particular individual.

There are no studies confirming the death penalties are helpful for the deterrence of crimes like murders and rapes. 'We know that

'Prevention is better Than Cure'

And here, we considering 'cure for the crime' and here, we considering 'Cure for the crime' as severity of punishment. It doesn't go well the way. Prevention for not happening or occurring such crimes in a large extent, is awareness among people. Education to all can make this happen. More the literacy rate in the society less is the crime rates in that particular society studies on this topic shows that a more equal or underiably satisfactory sex ration in society has more to do with the declining murder rates than killing the murderers.

Life imprisonment may or can be

---

the better alternative for death penalties. Death penalty seems an in humane act while in case of life imprisonment, betterment of criminals thinkings can be done and some productive work also can be done by them. It also violets the human rights. Life imprisonment can achieve dual goals.

Some extremists thinkers on this topic say that the punshments aren't arbitrari imposed but they go through a judicial process. But this judicial process seems to be flawed because rich section of the society consider 'Justice as a commodity.' They show dare to 'buy the justice' and make it happen in their own way. On the other side poor section is totally depended on the system of Indian judiciary to get justice. Poors don't have financial backup to buy the justice and in case system flaws, the poors have to suffer.

Then what should be done?

The main point needs to be considered here is that justice is not in the intensity of crime. Deterrence of crime can be done only if severity of punishment co-exists with certainty and swiftness of the punishment. If the people believe that whatever the situation is, the punishment is sure and fast, people dare not to commit a crime. Certainty and swiftness in the justice can make the judiciary system stronger and people will have faith in the system.

On the other hand,

'a punishment cannot be judged by its impact on criminals but by its impact on those who are still innocent.'

This make the whole topic complicated If we think in order to suffice humanterianism, we say death penalty is inhuman act and violates human rights. And if we this from the side of the victims, those who suffered and are still innocent, we say death penalty is right. But in a way we can say that.

'Life can only be seen to be protected if those who take it away are proportionately punished'.

Exception to abolition of death penalties comes in cases of terror. If we say abolish death penalty for terrorism. subject amy get serious. Considering our contry, India's neighbours aren't peaceful unolike scandinavia and it doesn't form a supranational conglomerate of nations that facilitate common growth unlike European union. So, If severe crimes like terrism happens internationally, the terrorism happens internationally, the terrorists should be punished smoothly Here, death penalties can play a role of suppressor of the terrorism. But this willhappen only if this happens on a mass leves if it happened at a very small extent, terrorists, groups can be furious and may decide to grow their organisation very seriously.

Cases of violent terror are the remindess of the need to protect national stability. National stability can protected

by ensuring appropriate and strict responses and these death penalties form the part of the national response.

What I think about death penalty ? If the crime is severe, the seriousness of crime if it impacts on the mass level, the proper investigation should be done by Understan proper investigation should be done by understanding the whole situation, finding its causes, impacts and consequences, the government should make appropriate measures for not occuring those type of crimes again. Also here applies.

'Prevention is better than cure' In India hangings of Ajmal kasab and Yakub menon strongly affirmed India's commitment to protection of life. In case of civil level crimes, Judiciary system should strive for the betterment of the thought process of the criminals . Criminals shouldn't be penalised too much severely. But they should be punished strictly on the basis of punishments like life imprisonment. And the most important the transparency and belief on judiciary system can only be maintainess if and only if there is sure punishment for the crime and the response should be quick.

'Prohibition of crime/Deterence of crime can be done only if severity of the punishment Co-exists with certainty and swiftness of the punishment'.

- **Rushikesh Raosaheb Adhav**
(B.Sc. Final Year)

*****

शिक्षण आणि सोशल मिडिया

'घरोघरी मातीच्या चुली' या म्हणीची जागा 'घरोघरी स्मार्टफोन व सोशल मिडिया' ने घेतली आहे. वैयक्तिक आणि व्यावसायिक अशा दोन्ही प्रकारात आपल्याला घरबसल्या जगाची ओळख करून देणारी संवादमाध्यमे म्हणजेच फेसबुक, Twitter आणि इन्स्टाग्राम असे थोडक्यात म्हणता येईल. उद्योग व्यवसायाच्या नवनवीन (व कधीकधी अनपेक्षित देखील) संधी मिळवून देणारे हे संवादमंच आहे. सोशल मिडियामुळे शिक्षणावर चांगला व वाईट असे दोन्हीही परिणाम आपल्याला बघायला मिळतात. पूर्वीच्या काळी जसं ग्रामिण भागातील विद्यार्थ्यांना जर दहावी-बारावीनंतरच किंवा उच्च शिक्षण घ्यायचं असेल तर सरळ एखादं मोठं किंवा शिक्षण क्षेत्रात प्रगती झालेल्या एखाद्या शहरात दाखल व्हावं लागायचं आणि स्थलांतराच्या भितीमुळे कदाचित मुलं शिक्षण अर्ध्यावरच सोडून घ्यायचे. आपल्या बालपणी सोशल मिडिया हा प्रकार नव्हाता पण अलीकडच्या ३-४ वर्षांमध्ये सोशल मिडियाच्या वापरामध्ये फारच मोठ्या मिडियाच्या वापरामध्ये फारच मोठ्या प्रमाणात वाढ झालेली आहे. आजच्या काळात तर एखाद्या विद्यार्थ्यांस जर ग्रामिण भागातून शहरी भागात जर स्पर्धा परिक्षांचा अभ्यास म्हणा किंवा उच्च शिक्षण घेण्यासाठी जायचे असेल तर त्याला सोशल मिडियाच्या माध्यमातून कॉलेज अभ्यासक्रम किंवा खेड्यापलीकडील कधीही न पाहिलेलं जग आणि त्याचा Demo तरी पाहता येतो. आजच्या जगात वावरत असताना सोशल मिडिया ही 'अन्न' वरून व निवारा यासारखी एक मुलभुत गरज हो उन बसल्याचं जाणवतं आहे. आज जर आपल्याला विदेशातील एखाद्या तज्ज्ञ शिक्षकांकडून किंवा प्राध्यापकांकडून काही शिकण्याची इच्छा असेल तर तीही चुटकी सरखशी आपल्याला साध्य करता येते. यामुळे शिक्षणक्षेत्रातील ही सोशल मिडियामुळे झालेली प्रगती ही उद्भूत आणि अचंबित करणारी आहे.

सोशल मिडियाचे जसे Positive फायदे आहेत तसेच ते Negative सुद्धा आहेत. सोशल मिडियामुळे फेक न्यूज पसरण्याचे प्रमाण अतिप्रमाणात वाढले आहे. फेक न्यूज पसरण्याचे प्रमाण अतिप्रमाणात वाढले आहे. फेक

न्यूजला 'होक्स' असंही म्हटलं जातं. जसे सुर्याकडून कॉस्मिक रेज मारा होणार तरी सावधान रहावे अशाप्रकारच्या फेकन्यूज क्षणार्धात जगभरात पोहोचविल्या जातात. आपल्याकडील फेकन्यूजच्या बाबतीतलं उदाहरण म्हणजे 8 Nov. 2016 मध्ये नोटाबंदी केली गेली नोटाबंदी केली गेली नोटाबंदीच काळात सोशल मिडियावर असे पसरवण्यात आले की जुन्या ५००००. व १०००००. च्या बंद करून नवीन २०००००. व १०००००० च्या बंद करून नवीन २०००००० ची नोट चलनात आणली गेली. या २०००००. नोटेमध्ये एक चिप बसवण्यात आली आहे. जर नोटा जमिनित कितीही खोलवर पुरल्या तरीही त्या ट्रॅक केल्या जाऊ शकतात.' काळा पैसा परत मिळवण्यासाठी नोटाबंदी केली. गेली म्हणून लोकांनी यांवर विश्वास ठेवला. स्मार्ट फोनमधील सेल्फी या प्रकाराने सुद्धा अतिरेक करायला सुरुवात केलेली आहे. आजचे तरुण आणि विद्यार्थी साधं कॉलेज-मध्ये जरी आले तरी Selfi काढून सोशल मिडियावर शेअर करत असतात जे लोक दिवसातुन ३ सेल्फीच्या वर जास्त सेल्फी घेतात. त्यांना सेल्फायटिस नावाचा आजार होतो. सेल्फी काढण्यामुळे आपण आपल्यामध्ये न्यूनगंड बाळगतो आपण सेल्फी काढल्यावर आपल्या दिसण्यावर, चेहरा, सौंदर्य इ. बाबत जास्तच विचार करायला लागतो एका संशोधनानुसार सेल्फीच्या अतिरेकामुळे आपला आत्मविश्वास आपण गमावून बसतो व त्यामुळे आपल्याला तरुणवयातच नैराश्याचा सामना करावा लागतो. त्यामुळे जास्त कल हा कॉस्मेटिक सर्जरी करण्याकडे जातो. २०१७ मध्ये स्मार्ट फोन युजर्सवर असे सिद्ध झाले होते की ६३% पालक आणि ७८% तरुण मुले प्रत्येक तासाला स्मार्ट फोन 'चेक' करतात याच गोष्टीचा विचार करायला हवा.

आजच्या काळात शिक्षण क्षेत्रात लायब्ररीमध्ये अभ्यास करणारे दिसतात पण प्रमाण फारच कमी झालेलं दिसून येतं कारण तासन्तास मुले गेम आणि विविध प्रमारच्या वेबसीरीज राहण्यात दंग असतात. रात्रीचादिवस कधी होतो हं गेमच्या Level पूर्ण करताना कळतसुद्धा नाही. पूर्वी टिव्हीवरील एपिसोड हा दुसऱ्या दिसशी क उत्सुकता निर्माण करायचा पण आता मात्र

बेबसीरीज ह्या संपता संपत नाही सोशल मिडियामुळे सायबर क्राईम चे वाढते प्रमाण लक्षात घ्यायला हवे. अगदी लहान वयातच स्मार्टफोन, टॅब्ल, लॅपटॉप हाती आले आणि जगभरातील चांगल्या वाईट सर्वच गोष्टींनी विळख्यात आणलं जातं. नोटाबंदीच्या काळात ई-वॉलेट वापरण्यावर लोकांनी भर दिला मात्र ते वापरण्यावर बऱ्याच लोकांना सुरक्षितता वाटत नव्हती कारण दुर्पयोग झाल्याने, बँकाना अनेक देशांना प्रचंड मोठ्या प्रमाणात नुकसान सहन करावे लागते. विद्यार्थी या प्रकाराकडे जास्तच आकर्षित होताना दिसतात मात्र हळूहळू शासन यांवर नियंत्रण आणण्यासाठी सायबर कायदे लागू करत आहे.

सोशल मिडियामुळे आपल्याला शारिरिक हानी तर होतेच होते पण त्याचबरोबर मानसिक हानीलाही सामोरं जावं लागतं दिवसेंदिवस वाढणारे मानसिक आजार ही चित्तेची बाब आहे. मानसिक संतुलन कमी झाल्यानं बुद्धीवर होणारे वाईटपरिणाम, अभ्यासात कमी पडणं, बुद्धीचा विकास न होणं किंवा बुद्धीचा तल्लखपणा नाहीसा होणं, एकटेपणाचं वाढत प्रमाण एकटेपणामुळे येणारं नैराश्य या सर्वांचं मुळ हे सोशल मिडियामध्ये दडलेले आहे. सोशल मिडिया हा आजच्या तरुणाई अतिभाज्य घटक बनला आहे.

सोशल मिडियाचा वापर कमी करण्यासाठी शाळा, कॉलेज इ. ठिकाणी विविध उपक्रम राबवायला हवे. सोशल मिडिया मुळे होणारे परिणाम आठवडाभर मोबाईलचा किंवा सोशल मिडियाचा वापर न करण्यासाठी स्पर्धा किंवा उपक्रम राबवायला हवेत. 'आरोग्य हीच खरी संपत्ती या उक्तीप्रमाणे आपण आपल्या आरोग्याचा विचार करायला हवा. असं नव्हे की सोशल मिडियाचा वापर पूर्णपणे टाळावा. पण एखाद्या विशिष्ट Limit लाच त्याचा उपयोग व्हायला हवा.

म्हणतात ना 'अति तिथे माती' म्हणून अतिरेक न करता शिक्षणाच्या उच्चल पायऱ्यापर्यंत आपण पोहोचयला हवे. सोशल मिडिया हे पोर्न साईट बदल खुपच दुर्लक्ष केलं आहे. सोशल मिडियामधल पोर्न साईट बंद व्हायला हव्यात. यामुळे लैंगिक शिक्षणाबद्दलचं ज्ञान हे विद्यार्थ्यांना चुकीचं मिळत आहे. म्हणून सोशल मिडिया

एक क्रांती तर आहेच पण वेड लावणारं एक साधन सुद्धा आहे शालेय अभ्यासक्रमात सोशल मिडियाबद्दलच करायला हवा. लहान मुलांना सोशल मिडिया पासुन दुर ठेवायला हवं सोशल मिडियाच्या आहारी गेल्याने अनेक जणांमध्ये आळशीपणाच प्रमाण वाढत चाललयं हेही मानायला काही हरकत नाही. सोशल मिडियामुळे मिळणाऱ्या चुकीच्या माहितीमुळे विद्यार्थ्यांपर्यंत चुकीची माहिती पसरते. यामुळे ज्ञान हे अचुक आहे चुक यात संभ्रम निर्माण होतो.

एक वर्षाभरापूर्वी सोशल मिडियामुळे एका गेमचं नाव जास्तच फेमस झालं होतं ते म्हणजे 'ब्लू व्हेल' या गेममुळे कित्येक लोकांना आपला जीव स्वतःच्या चुकीमुळे गमवावा लागला. या गेममध्ये Level ह्या आत्मघाती होत्या आणि या गेममध्ये माघार घेता येत नव्हती. धमकीचे फोन यायचे ५० वी Level आत्महत्या होती हा सगळा प्रकार आपल्याला विचार करायला भाग पाडतो योग्य आहे.

– दिपाली भास्कर भोसले
(बी.ए.फायनल वर्ष)

*****

आजचे शिक्षण आणि सोशल मिडिया

सोशल मिडिया हा आजच्या तरुणाईचा अत्यंत जिवाळ्याचा विषय आजची तरुणाई ही सोशल मिडियाच्या आहारी गेलेली आहे व त्यातून स्वतःचे नुकसान ती स्वतःचे घडवून आणत आहे असे उपदेशाचे डोस देणारे अनेक व्याख्याने व वृत्तपत्रातून प्रकाशित होणारे लेख आपल्याला सर्वत्र पहायला मिळतात. आजच्या तरुणाईला सोशल मिडियाचे व्यसन लागले आहे अशी टिका नेहमीच होत असते आणि ती बहुतांशी बरोबर सुद्धा आहे.

आज आपल्या शिक्षण व्यवस्थेची झालेली दुरावस्थ जर आपल्या देशातील महान नेत्यांनी पाहिली तर ते नक्कीच हळहळतील. त्यांनी स्वतंत्र्यप्राप्ती नंतर पाहिलेले आदर्श भारताचे चित्र हे प्रत्यक्षात असे णाले आहे योचे त्यांना खुपच दुःख वाटेल. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतर भारत सरकारने नेमलेल्या "कोठारी आयोग" व त्या

आयोगाने केलेल्या शिकारशी नुसार आपली शिक्षण व्यवस्था आजयागत चालु आहे. मध्यंतरी च्या काळात व्यात काही सुधारणा झाल्यात पण त्या पुरेशा नाही आहेत याची जाणीव आजच्या कार्यकर्ते अथवा नेते (सरकार) यांना नाही किंवा ते जाणीवपूर्वक तिकडे दुर्ल करतात.

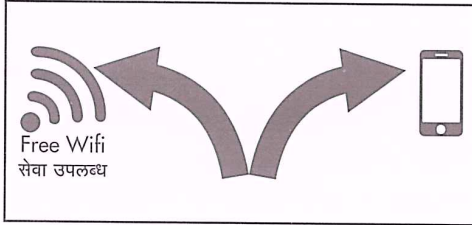
अगोदरच शिक्षणाबाबतच्या उदासीतेमुळे झालेली शिक्षणाची दैनावस्था दुष्काळात तेरावा महिना ह्या म्ही प्रमाणेच तरुणाईच्या विशेषतः प्रांगंडावस्थेतील मुला-मुलांच्या हातात नेव्याने आलेल स्मार्ट फोन्स व त्याचा आहारी गेलेली आजची नवीन पिढी शिक्षणापासुन दुरावत चालली आहे. २० व्या शतकामध्ये नवनवीन तंत्रज्ञान विकसीत झालेल्या आपल्याला दिसतात तर २१ व्या शतकात आगोदर निर्माण झालेल्या तंत्रज्ञानात अमुलाग्र बदल घडून आलेत व ते तंत्रज्ञान अधिकच विकसीत होत गेले. भारतामध्ये आलेत व ते तंत्रज्ञान अधिकच विकसीत होत गेले. भारतामध्ये तसे १९९० नंतर म्हणजेच जागतिकीकरण, खाजगीकरण व उदारीकरण यांचा स्वीकार केल्या नंतर हे नवनवीन तंत्रज्ञानातून निर्माण झालेल्या वस्तूंनी बाजारपेठा भरु लागल्या व २१व्या शतकाच्या सुरुवातीपासूनच भारतात स्वदेशी बनावहीचे तंत्रज्ञान विकसीत होऊ लागले. आज पासुन २० बनावटीचे तंत्रज्ञान विकसीत होऊ लागले. आज पासुन २० वर्षे अगोदर विचार केला तर, तंत्रज्ञानची (विशेषतः मोबाईल अथवा इंटरनेट) आपल्या इतकी सवय जडेल याच कुीण विचार सुद्धा केलेला नसेल.

मानवाने विकास करण्यासाठी स्वतःच्या सोयी साठी नवनवीन शोध लावले त्यापैकीच एक शोध म्हणजे मोबाईलचा शोध होय. मोबाईलला इंटरनेट (महाजाल) ची जोड मिळाली अन् सर्वांचे जीवनच बदलुन गेले. आज पासुन २०-२५ वर्षे अगोदर गेला तर J1, OMGE, V4, What's app, Facebook, Instagram, हे शब्द आपल्या शब्दकोशात नव्हते पण आपण ह्यांशिवाय जीवनाची जीवनाची कल्पनाच करू शकत नाही. आजची तरुण पिढी (म्हणजेच आमची पिढी) तर ह्या सोशल मिडियाच्या इतकी आहारी गेली आहे की, त्यासाठी ते स्वतःचा जीव सुद्धा धोक्यात घालण्यासाठी तयार असतात. "उंच कठाडावरून सेल्फी घेण्याच्या बातम्या आपण वर्तमान

पत्रातून दररोज वाचत असतो. सोशल मिडियाच्या अतिवापरामुळे अनेकांना एकटेपणाची सवय जडली आहे. दोन दिवस अनेकजण स्वतः ला खोलीत बंद ठेवून सोशल मिडियावर अॅक्टिव (कार्यरत) असतात. अनेकांना मनसोपचारतज्ञांकडे नेण्याची वेळ त्यांच्या पालकांवर उद्भवते. यासर्व बाबींचा नकारात्मक परिणाम हा कळत-नकत आपल्याशिक्षण व्यवस्थेवर होतो आहे. वर्गात शिक्षण शिकवता आहेत आणि मागच्या बाकावर बसलेले विद्यार्थी हे किंवा गेम खेळतात हे विदारक चित्र आज Online Chat आपल्याला अगोचर शाळा व महाविद्यालयांमधून महावयास मिळते. सोशल मिडियाच्या अनिवापरामुळे विद्यार्थी बिघडत आहे अशी खंत वेळोवेळी व्यक्त केली जात असते. शाळा व महाविद्यालयांमध्ये सोशल मिडियावर बंदी आणावी अशा मागण्या मग जोर धरू लागतात. परंतु असे न करता आपल्या शिक्षण व्यवस्थेत आपण एक बदल घडविला तर ? तो बदल म्हणजे सोशल मिडियाचा शिक्षणात वापर केला तर !

एकीकडे बोलले नाते की, तंत्रज्ञानाच्या विकामुळे जग हे वैश्विक खेडे बनले आहे तर, दुसरीकडे तरुणाई सोशल मिडियाच्या आहारी जाते आहे म्हणून मोबाईल फोनवर बंद आणली जाते.

त्याचा आपल्याला खूप फायदा होईल एक म्हणजे आपली शिक्षण व्यवस्थेतील मरगळ दूर होऊन विद्यार्थ्यांचा शिक्षणाकडे होणारी दूर्लक्षता कमी होईल. कल्पक शिक्षक विद्यार्थ्यांना मिलेळ व त्यांच्या मनात निर्माण झालेली शिक्षणाविषयीची अनास्था दूर होईल. तंत्रज्ञानाचा पुरेपुर वापर करून आपल्या शिक्षण व्यवस्थेत असलेले अनेक दोष नष्ट होऊ शकतात व विद्यार्थ्यांना प्रभावीपणे शिक्षविता येवू शकते. आपण म्हणतो की, तंत्रज्ञानाच्या झालेल्या प्रगतीमुळे जग हे वैश्विक खेडे बनले आहे जग हे

जवळ आले आहे. पण ह्या तंत्रज्ञानातील प्रगतीचा आपण जास्तीत जास्त वापर करून विद्यार्थ्यांना शिक्षण दिले तर नक्कीच त्याचा दुरगामी परिणाम आपल्या समाजावर होईल. महाजालाच्या वापर करून अनेक नवनवीन गोष्टींची माहिती आपण विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचवू शकतो. सोशल मिडियामुळे जगाच्या कोणत्याही कोपऱ्यात काहीही झाले की, ती बातमी वाऱ्यासा रखी पसरते. जगभरातल्या समस्या विद्यार्थ्यांना समजतात व त्यातून त्यांची सामाजिक विचारक्षमता ही वाढीस लागते. विद्यार्थ्यांना रटाळवाने किंवा कंटाळवाणे वाटणारे अनेक विषय जर सोशल मिडियामार्फत विद्यार्थ्यांना शिकविले जर ते अधिक रंजकपणे त्यांना सांगता येतील व त्यांच्या ते कायम लक्षात राहतील.

असे म्हणतात की, माणूस कोणतीही गोष्ट वाचुन १०% लक्षात ठेवतो तर पाहून ३० ते ४०% लक्षात ठेवतो. तंत्रज्ञानाचा प्रभावी वापर करून जर विद्यार्थ्यांना शिकविले तर निश्चितच ते त्यांच्या कायम स्मरणात राहिल व त्यांचे शिक्षण हे नुसते पुस्तकीच राहणार नाही तर ते त्याचा सर्वांगीण विचार करून त्याचा स्वतःच्या जीवनात प्रत्यक्ष आणण्याचा प्रयत्न करतील.

*****

Waste Management Necessity for Sustainable Development

Sustainable development is maintaining a delicate balance between the human need to improve lifestyle and feeling of well being on one hand, and preserving natural resources and ecosystem, on which we and future generation depend.

Waste management is the sum of all the activities and actions required to manage waste from its inception to its final disposal.

Waste management is necessary for reducing pollution, it is helpful for reducing global warming and sprade of hazardous virous. and helpful to maintain environment and human health. That's why waste management necessity for sustainable development.

From the beginning of civilization. Indus valley civilization is the best example of proper waste management, Cities were well planned having a underground drainge. But as per increasing development and urbanization, improper waste mangement also increase Due to that many Problems are arise like air pollution, soil pollution, water pollution for the neducing pollution their is necessity of waste mangement.

Wast management rules in India are based on the principles of "Sustainable development". "Precaution" and "Polluter pays". These principles mandate muncipalities and commercial establishments to act in an environmentally accountale & responsible manner-restoring balance, if their actions disrrupt it. The increase in waste generation as a by product of economic development has laid to various subordinate leqislations for the regulating the manner of disposal and dealing with generated waste are made under the umbrella law of Environment protection Act, 1986 (EPA)

'Resourees are limited and want's

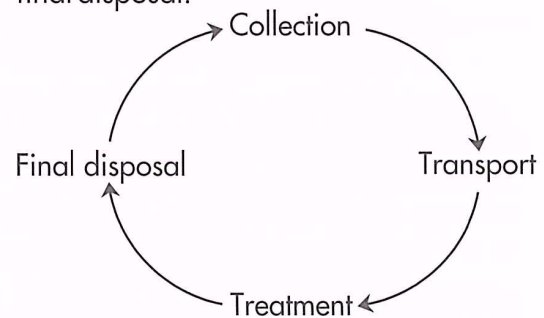
are unlimited' waste is starts from this sentence. If we increase our wants it will be automatically converted in waste Because excess use of resources means we destroying it, and it is not good for sustainable development so we can't turn a blind eye to the generated waste & send it all to the landfills we have to take 'Waste management' seriouly for the sustainable development.

Concept of sustainable development

Meaning of sustainable development is maintaining a delicate balance between the human need to improve lifestyle and feeling of well being on one hand and preserving natural resources and ecosystem on which we and future generation depend.

The aim of the sustainable development is to balance our economic, environmental & social need, allowing prosperity for now and future generation.

Waste management is the sum of all the activities and actions required to manage waste from its inception to its final disposal.

Waste management includes above

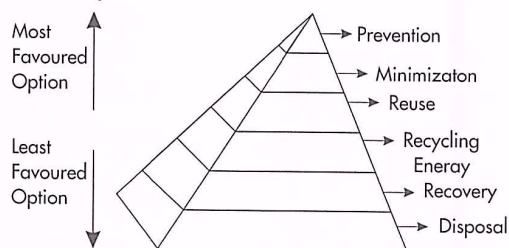

stages. it also includes the legal & regulatory from work that relates to waste management (WM), about quidence on recycling etc.

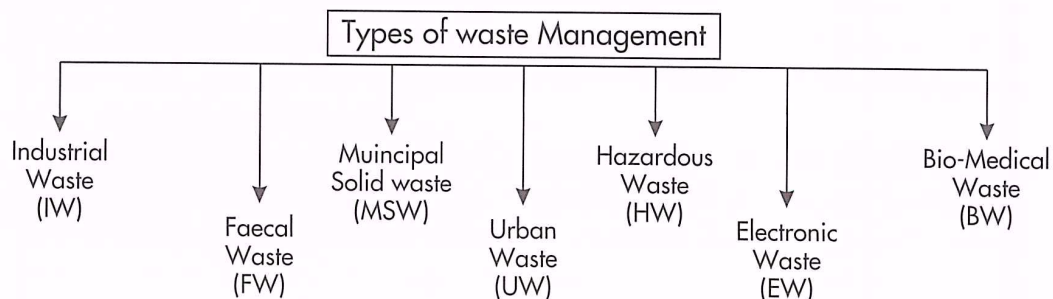
Waste management practices are not consistence among countries (Developed and developing nations), region's (Urban & rural area), sectors (residential and industrial) waste management is governed by best hierarchy. Which is based on 3R's Viz., Reduce, Reuse and Recycle. It is represented as a pyramid in order to retain basic idea of the generation of waste. The generation waste is reused to avoid it's pilling and finally recycled into useable by products.

The waste hierarclay represents the development by product or material

through the cequential stages of the pyramid of waste management the life cycle of each product is represented by hierarchy.

As per the above mentioned hierarchy, as we quoes upward are the most famoured option like prevention, minimization, Reuse, Recycling, Energy recovery and disposal is the least favoured option. But we do vise a versa we dispose in large properstion and prevent it in small properstion.

1) Industrial Waste - Industrial waste is the waste produced by industrial activity which includes any material that is rendered useless during a manufacturing process. for ex. Chemical solvents, pigments, metals, ash, paints, radioactive wastes etc.

2) Faecal Waste - Faecal waste is a

mixture of human excreta, water and solid wastes. e.g. Toilet paper or other anal cleansing materials, menstrual hygiene materials.

3) Municipal Solic Waste - Municipal solid waste includes all kinds of domestic waste and other waste like construction, demoliation. debris For

---

Ex. Wood, Paper, plastic and household garbage.

4) Urban Waste - Urban waste in India is a huge problem that has led to health and environment issues urban waste means waste collected from the residential and industrial areas of cities and towns.

5) Hazardous Waste - Hazardous waste is that has substantial or potential threats to public health or the environment for Ex- Paints, Batteries, Solvents, Cleaning Agents and pesticides.

6) Electronic Waste - E-waste or electronic waste is created when an electronic product is discarded after the end of its useful life. For ex. Electronic mobile phones, television set etc.

7) Bio-Medical Waste - Bio-Medical is any kind of waste containing infectious materials This waste visually appears to be of medical or laboratory for ex- packaging, Unused bandages, infusion kits, etc.

Three R's that is Reuse Reduce and Recycle

Are the most effective ways to prevent generation of wastes. Once the wastes are generated and collected the best alternative to handle them would be

recycling where the material generally undergoes a chemical transformation sometimes, reusing can also happen after collection, in case where informal traders collect materials of no use from household, reshape or repair them and sell in second-hand markets. Unlike reusing used material, recycling involves using the waste as raw material to make new product Recycling thus offsets use of virgin raw materials.

It is known that as much as 95% of a product's environment impact occurs before it is discarded, most of it during its manufacturing and extraction of virgin raw materials. Thus, recycling is pivotal in reducing the overall life cycle of a material on environment and public health Recycling however requires a separated stream of waste, whether sources separated or separated later on (After Collection).

Waste Management

- Solid Waste Management (SWM)

A Solid waste management system includes the generation of waste, storage, collection, transportation, processing and final disposal. This study will focus on disposal options for MSW in India. Once items are discarded as a waste, they need to be collected. Waste collection in most parts of the world is centralized and all kinds of waste generated by a household or institution are collected together as mixed wastes.

SWM is a basic necessity and this

service is provided by respective urban local bodies in India. SWM started with the collection of solid wastes and ends waste management requires separate collection of different wastes called source separated waste collection.

Separated collection is common in high income countries of the world the infrastructure to transport separate waste system exists. Generalized municipal system is low income Countries like India

Collect solid waste in system are non-existent.

Indian cities are still struggling to achieve the collection of all MSW generated Metros and other big cities in India collect between 70-90% of MSW smaller & Towns collect less than 50% the benchmark for collection is 100%, which is one of the most important targett for urban local bodies (CLB's) at present.

		Waste Generation (TPQ)		Per capita waste Generation (Kg/Day)	
		Low	High	Low	High
Metros	Value	3,3444	11,520	0.445	0.708
	City	Bengalurce	Kolkata	Bengalurce	Chennai
Cities	Value	317	2,602	0.217	0.765
	City	Rajkot	Pune	Nashik	Kochi
States	Value	19	23,647	0.217	0.616
	City	Arunachal Pradesh	Maharashtra	Manipur	Goa
Union Territories	Value	5	11,558	0.342	0.867
	UT	Lakshadweep	Delhi	Lakshadweep	Andaman Nicobar
Regions	Value	696	88,800	0.382	0.531
	Regions	East	West	East	West

- Open buring of waste, lanfill fires are also common at every landfill in India. Landfill fires were observed at pimprichickhwad. Nashik and vishakhapatnam landfills, They are caused due to the build-up of heat inside waste beds to decomposing organic matter.

Impact of improper Solid waste Management -

1) Improper solid waste management causes -

- a. Air Pollution
  - b. Water Pollution
  - c. Soil Pollution
- 2) MSW cloqs

drains, creating

a. Stagnant water for insect breeding &

b. Flood during rainy seasons.

3) Greenhouse gases are generated from the decomposition of organic wastes in landfills

4) Insect and rodent vectors are attracted to the waste and can spread diseases such as cholera and dengue fever.

Colleges offering solid waste management Courses :

1) Indian Institute of Technology (IIT) Delhi

2) India Gandhi National open university (IGNOU)

3) All India Institute of Hygiene and public health, Kolkata.

4) International Institute of waste management (IIWM) Bangalore.

So, if we want to store resources for sustainable development then it is necessary to manage waste in proper way. Because it is said that 'Well begun is half done.' that's why we have to start from ourselves and starting to collect garbage in separated manner. i.e., Solid, liquid or metal.

Conclusion

1) The percentage or quantity of Municipal solid waste (MSW) is higher.

2) Classification of waste and management of waste is necessary.

3) Metro cities like Bengaluru, Chennai & Kolkata having quantity of total waste and per capita waste is higher. Most

industrialist states are facing problems of waste management.

Suggestions for sustainable waste management

1) Sustainable practices like Reduce, Reuse and Recycling (3R's) programs should be used for waste management.

2) Management should be developed for per capita waste and government should charge or fine for excess waste.

3) We have to begin waste from household sector. We have to take any convenient services at our home such as curbside recycling, curbside green waste collection and household hazardous waste collection.

युवारंग स्नेहसंमेलन-आनंदनगरी
युवारंग स्नेहसंमेलनात आनंदनगरीचा
निखळ आनंद घेतांना प्राचार्य आणि
प्राध्यापकवृंद

युवारंग २०१८-२०१९ बक्षीस वितरण सोहळा
माजी सनदी अधिकारी व बक्षीस वितरण
सोहळ्याचे मुख्य अतिथी श्री. श्याम देशपांडे
मार्गदर्शन करतांना

युवारंग बक्षीस वितरण समारंभ
बक्षीस वितरण सोहळ्यात मनोगत व्यक्त
करतांना प्रमुख अतिथी व माजी प्राध्यापक
डॉ. भगवान एंगडे प्राचार्य व
समिती सदस्यांसमवेत

युवारंगची मुख्य संकल्पना प्रतिबिंबित
करणारी 'Celebrating Humanity'
वर आधारित रांगोळी

फॅशन शो मध्ये सहभागी विद्यार्थी

युवारंग स्नेहसंमेलन २०१९
संस्कृत नाटिका 'महिषासूरमर्दिनी'

युवारंग स्नेहसंमेलन २०१९
संस्कृत नाटिका 'महिषासूरमर्दिनी'

युवारंग स्नेहसंमेलन २०१९
मराठी नाटिका 'गुलदस्ता'

Science Section

- Editor -

Mr. Pavan Shinde

- Student Editor -

Akshaykumar Bhalerao
B.Sc. Third Year

P.C. Mahalanobis (1893-1972)

The 1st Indian Statistician, Prof. Mahalanobis, is best remembered for the Mahalanobis Distance. He made pioneering Studies in sampling theory and method. He founded Indian Statistical Institute at Kolkata in 1931. His contributions are design of large scale sample surveys, Surveys for Consumer expenditure tea drinking habits, public opinion, crop acreage and plant disease, estimating crop yields. As a member of planning commission in the second five year Plan, he employed a model for rapid industrialization of India. He estimated Nssoin 1950 and helped in setting-up the CSO. Starting formal teaching of statistics in Indian Universities is due to him. He was fellow of Royal Society London President of Indian Science Congress Association Fellow of Royal Statistical society UK, fellow of American Statistical Association and Padmvibhushan. His birthday 29 June is celebrated as National Statistics Day.

Surekha Sharad Jadhav
Bsc T.Y.

*****

ISS: (INDIAN STATISTICAL SERVICE)

ISS stands for the (Indian Statistical Service) ISS exam is the central government exam and related with the statistics subject. ISS exam conducted by

UPSC every year.

This exam has been conducting on the occasion of P.C. Mahalnobis's birth anniversary on 29th June.

The Indian Statistical Service exam constituted as a Group-A central service on 1 November 1961 by gazette notification. All Statistical Posts of different ministers and departments were polled together in the initial Service.

The objectives of creation of service was institutionalizing a core professional Capacity within the government to consolidate the Statistics at national level for Statistical needs of Planning Policy formulation and decision making.

ELIGIBILITY:

1. Age:

Candidate must have attained the age 21 years and must not have attained the age of 30 years for appearing this exam.

2. Educational Qualification:

Candidate must have obtained a Bachelors degree in statistics or mathematical statistics from a university incorporated by an act of the central or state.

3. Exam Pattern:

The ISS exam have total of 1200 marks. out of that 200 marks are given to the interview and 1000 marks for the written exam.

There are total six (6) Papers for this exam and no Pre exam conducted by ISS. They only conducted main exam.

Pattern of exam as follows

Negative marking rule will be

	Subject	Questions	Marks	Time
1.	General Studies	100	100	3 hrs
2.	General English	100	100	3 hrs
3.	Statistics (Objective 1)	80	200	3 hrs
4.	Statistics (Objective 2)	80	200	3 hrs
5.	Statistics (Subjective 3)	(Long Answer)	200	3 hrs
6.	Statistics (Subjective 4)	(Long Answer)	200	3 hrs

applicable. It means deduction of 1/3 marks done for every wrong entry.

The language mode of the exam will be English only.

There are lots of career options in ISS exam as follows

- 1) Planning Commission
- 2) Ministry of economic affairs
- 3) Planning Board
- 4) National Sample Survey (NSS)
- 5) Central Electricity Authority
- 6) Labour Bureau
- 7) Forward Market Commission
- 8) Tariff Commission

Role of ISS Officer:

The officers of Indian Statistical Service play a vital or important role in Collection, Compilation and Analysis of Valuable information related to governance.

They are also responsible for conducting all major surveys, with all India coverage in all sectors.

Sagar Baban Tayde
B.Sc. T.Y.

*****

C. R. Rao

Full Name of C. R. Rao is **CALYAMPUDI RADHAKRISHNA RAO**. He was born on 10 September 1920 in Karnataka. His common name is "**THE FATHER OF INDIAN STATISTICS**". He is currently professor emeritus at Pennsylvania state university & Research professor at the university at BUFFALO.

The times of india listed Rao as one of the to 10 Indian scientist of all time. C.R.Rao was the eight of the ten children born to a telugu family in hadagali, Bellary, Karnataka, india. Rao worked at "**Indian Statistical Institute**" (ISI) & the anthropological museum in Cambridge. Rao has received 38 honorary doctoral degrees from universities in 19 countries around the world & numerous awards & medals for his contribution to statistics & science.

Rao was awarded to united state "**NATIONAL MEDAL OF SCIENCE**" that nation's highest award for lifetime achievement in fields of scientific research in june 2002. He was given the India Science Award in 2010, the highest honour conferred by the gov. of india in scientific domain.

He was the President of the **INTERNATIONAL STATISTICS INSTITUTE , INSTITUTE OF MATHEMATICAL STATISTICS (USA) & THE INTERNATIONAL BIOMETRIC SOCIETY.**

In his honour :-

- 1) The Pennsylvania state university has established C. R. & Bhargavi Rao prize in statistics
- 2) C.R. Rao advanced institute of

---

mathematics statistics & computer science.

Area of Research contribution:-

- 1) Estimation Theory
- 2) Statistical Inference & Linear models
- 3) Multivariate analysis
- 4) Statistical genetics
- 5) Functional Equation

Award & medals:-

1) Padmar vibhushan national medal of science (2001)

2) S.S. Bhatnagar prize guy medal (silver 1965 & gold 2011)

In the honor of C.R.RAO the statistical Olympiad exam has been conducting every year.

Rahul Waghmare
B.Sc. 2nd year

*****

One person, two sets of DNA: The strange of human chimera

Can you imagine a person with two blood groups, or two immune systems or with different two sets of DNA in a single body? It feels weird but this kind of people exists.

Google these names

1] Taylor Muhl (American Singer)

2] Karen Keegan

In case of Taylor Muhl her mother Alex was pregnant with twins, while twins were in the womb (in earlier stage of pregnancy) their eggs fused together, which left Muhl Carrying her twin sister's genetics in her own body. As a result it

caused Muhl to be born with a genetic condition called "Human Chimerism". Muhl's torso is split down the centre by two different colours of skin pigmentation, the second colour being Muhl's sister's cell. This makes Muhl "her own twin"

Chimeras, from a geneticist's point of view, are living creatures that contain two or more genetically distinct lines of cells that originated from two or more different zygotes. In essence, chimeras are complexes of two genetically different animals.

The origin of the name chimera found in Greek mythology that had parts of various creatures: it had the head of a lion, the body of a goat, and the backside of a serpent. Because of that, other creatures similarly made from parts of different beings were called chimeras as well, and they appear in ancient Egypt, Persian, Japanese, Chinese and Hindu artifacts.

There are two specific types of chimerism that can occur in humans. The first type is microchimerism, where only a small portion of the body has a distinct cell line from the rest of the body. This typically arises when foreign cells have stabilized inside a host. These foreign cells may originate from the maternal-fetal exchange during pregnancy. The fetus may pass on its stem and progenitor cells to the mother via the placenta, and

---

these cells, because they are undifferentiated, may be able to survive and proliferate in the maternal system. Maternal stem cells may also be transferred to the fetus in the same way. A related type of microchimerism may occur between twins as well. Indirect transfer of cell material (for example, blood transfusions and transplants) between two individuals may also produce microchimerism in the recipient.

The second type is called tetragametic chimerism. This occurs when two separate ova are fertilized by two sperm and produce two zygotes. When these zygotes fuse, it forms an organism that has two distinct cell lines, and the resulting fetus may be male, female or hermaphroditic. It usually occurs with fraternal (or dizygotic) twins, and often forms from zygotes produced from artificial in vitro insemination. As a result, the individual may have "populations" of cells: one set of DNA may appear in his or her liver and another set may appear in his or her lung. Even though there are two or more different sets of DNA in human chimeras, it may or may not be manifested as physical abnormalities. It may appear as phenotypic differences in eye colours, differential hair growth and colouring, "checkerboard" skin patterns, or missing or extraneous sexual organs. In 1998, at the University of Edinburgh, doctors examined a man who had complaints about an undescended left

testicle. When they examined him, they were shocked to find an ovary and a fallopian tube in the male patient!

The Lydia Fairchild case, for example, was brought to court after DNA testing apparently showed that her children could not be hers. Fraud charges were filed against her and her custody of her children was challenged. The charge against her was dismissed when it became clear that Lydia was a chimera, with the matching DNA being found in her cervical tissue. Another case was that of Karen Keegan, who was also suspected (initially) of not being her children's biological mother, after DNA tests on her adult sons for a kidney transplant she needed seemed to show she was not their mother.

Some interesting examples of genetic chimeras are;

- In 1953 a human chimera was reported in the British Medical Journal. A woman was found to have blood containing two different blood types. Apparently this resulted from her twin brother's cells living in her body. A 1996 study found that such blood group chimerism is not rare.
- Another report of a human chimera was published in 1998, where a male human had some partially developed female organs due to chimerism. He had been conceived by in-vitro fertilization.
- In 2002, Lydia Fairchild was

---

denied public assistance in Washington State when DNA evidence showed that she was not related to her children. A lawyer for the prosecution heard of a human chimera in New England, Karen Keegan, and suggested the possibility to the defense, which were able to show that Fairchild, too, was a chimera with two sets of DNA, and that one of those sets could have been the mother of the children.

- In 2017, a human-pig chimera was reported to have been created, the chimera was also reported to have 0.001% human cells, with the balance being pig.

These cases challenge the blind faith which the scientific community places on the irrefutability of DNA testing. Forensic science cannot rely on DNA testing as the sole source of evidence, as it has done previously, as the criminal or victim may be a chimera.

In 2003, Chinese scientists at the Shanghai Second Medical University were successful in their attempts to produce stem cells through the merging of rabbit eggs and human skin cells. This human-animal hybrid was supposedly the first of its kind to be produced. They were promptly destroyed after a few days to allow for the extraction of the live stem cells. The overall process can be simplified into the following: the genetic material is removed from an animal ovum, and then human DNA is inserted, thus producing a single zygote that has

animal-human origins. This process could potentially be the cheapest way to produce human stem cells for research purposes.

Just how far can this type of research go? Heart transplants already use porcine valves; researchers have already produced pigs with human blood and sheep with partially human organs. With the lack of regulation on chimera production, the possibilities are endless. Like any other technology of the past, chimera technology proves to be a double-edged sword that can offer great benefit and also pose great harm to humanity. How far it advances depends on society. Perhaps one day we may encounter an animal that functions and thinks like a human ...Animal Farm, anyone?

Akshaykumar Bhalerao
B.Sc.T.Y.

*****

Green chemistry

Green chemistry is the utilization of a set of principles that will help reduce the use & generation of hazardous substance during manufacturing & applications of chemical products. It is a rapidly developing & an important area in the chemical sciences. Chemistry has provided valuable materials in the form of medicine food products, cosmetics, dyes, paints, agrochemicals, biomolecules, high-tech substance like polymers, liquid

crystals & nanoparticles. Chemists have used their knowledge & skill to prepare a large number of new materials which are far better & more useful than the natural products, such as high-tech polymers, liquid crystals, tough ceramics, novel electronics, designer drugs, genetic material & new energy sources.

The process on industrial scale involve many chemical reactions using huge quantities under varieties of smaller molecules, reagents, solvents, acids, alkali, etc. These chemical processes not only produce the required products but also large quantities of undesired and harmful substances in the form of solids, liquid and gases and have become the biggest challenge that chemistry has to face. So, the pressing need is to minimise chemical pollutants. During the last two decades much work has been going on in this direction. The term green chemistry was coined by Anastas in 1991. The purpose is to design chemicals and chemical processes that will be less harmful to human health and environment. Green chemistry protects the environment, not by cleaning up, but by inventing new chemical processes that do not pollute. The terms 'Environmental chemistry' & 'Green chemistry' are two different aspects of environmental pollution studies. The former in the study of chemical pollutants in natural environment while the latter is an attempt to design chemical products & processes to reduce the harm they cause to the environment.

Commercial applications of green chemistry have lead to novel

academic research to examine alternatives to the existing synthetic methods. The fundamental idea of green chemistry is that, the designer of chemical is responsible for considering what will happen to the world after the chemical agent is put in the place.

In 1998, Paw Anastas & John C. Warner published a set of principles to guide the practice of green chemistry. The twelve principles address a range of ways to reduce the environmental & health impact of chemical production & also indicate research priorities for the development of green chemistry technologies :-

- Prevention
- Atom economy
- Less hazardous chemical synthesis
- Designing safer chemicals
- Safer solvents & auxiliaries
- Design for energy efficiency
- Use of renewable feedstock
- Reduce derivatives
- Catalyst
- Design for degradation.
- Reaction time analysis for pollution prevention.
- Inherently safer chemistry for pollution prevention.

It is important to teach the values of green chemistry to tomorrow's generation. They should learn to access hazard with this knowledge & to adopt more sustainable chemical practices throughout their academic & industrial career. The practice of green chemistry means doing clean chemistry & it cannot be less chemistry.

Bhavana Balasaheb Thorat
T.Y.B.Sc.

मौलवी अब्दुल हक की अदबी खीदमात या एकदिवसीय उर्दू चर्चासत्रात महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. रोहिणी पांडरे-कुलकर्णी, मा.डॉ. अतिख अहमद मा. मोहम्मद इटफान खॉन सौदागार व सहायक प्राध्यापक शेख नुजहत परवीन

Resource person Dr. Ganesh Hingmire and Mr. Paresh Chinchole Presenting IPR tools and related concepts. Mr. Prashant Deshpande addressing in valedictory function of IPR. IQAC team members

Inauguration of English Literary Association

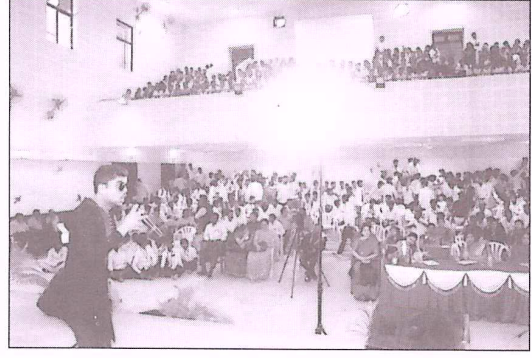

सोशल सायन्स फोरमटर्फे आयोजित निबंध स्पर्धेतील प्रथम क्रमांक प्राप्त विद्यार्थिनी पायल सूर्यवंशी बी.ए. द्वितीय डॉ. प्रेमलता मुखेडकर यांच्या हस्ते बक्षीस स्वीकारतांना.

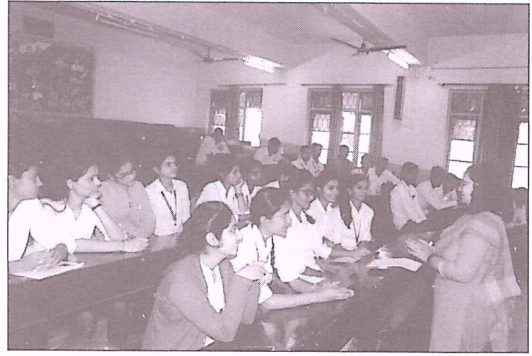
सायबर क्राईमवर एकांकिका सादर
करतांना विद्यार्थी

युवारंगच्या सांस्कृतिक कार्यक्रमात गायनाने
श्रोत्यांची मने जिंकणारा विद्यार्थी संतोष मोरे

युवारंग स्नेहसंमेलन
बहारदार लावणीनृत्य सादर
करतांना जयमाला मुळे

'शासकीय महाविद्यालयांची रोजगारभिमुखता'
या विषयावर सर्वेक्षण करतांना उच्च शिक्षण विभाग
प्रतिनिधी श्रीमती राजसी कुलकर्णी.

विभागांचे अहवाल
२०१८-२०१९

DEPARTMENT OF PHYSICS

Department of physics every year organizes various activities for overall development of students. All the students and staff members of the physics department actively participated in the activities.

1. Educational Visit : Our department organized educational visit to Central Institute of plastics Engineering and Technology (CIPET), Chikalthana, Aulangabad on 17th January 2019. Around 50 students of B.Sc. I/II/III actively participated in the said visit. Head of Dept. Raje Shaikh B.B. and D.P. Nandagawli accompanied the students.

2. National Science Day organized on 27th February-2019 to mark the discovery of the Raman effect by Indian physicist Sir C.V. Raman . The celebration includes public speech by Head of Dept. Raje Shaikh B.B. based on how to encourage the people as well as popularize the Science and Technology.

3. In an academic extension activity Department of physics conducted B.Sc.-I Forensic Science Physics practicals of the students of Shahu College of Forensic Science, Aurangabad.

Mr. B.B. Rajshaikh
HOD Physics

*****

अर्थशास्त्र

वर्ष २०१८-१९ मध्ये अर्थशास्त्र विषयाच्या खालील विद्यार्थ्यांनी जिल्हा व राज्यस्तरीय स्पर्धांमध्ये यश

संपादन केले.

१. कोमल व स्वप्नाली भावसार या B.A. प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थिनींनी शिवछत्रपती महाविद्यालय औरंगाबाद येथे आयोजित विद्यापीठस्तरीय पोस्टर सादरीकरण स्पर्धेत तृतीय क्रमांक. त्यांच्या पोस्टरचा विषय होता. "Sustainable practices : way Towards Sustainable Development." प्रमाणपत्र स्मृतीचिन्ह असे बक्षीसाचे स्वरूप होते.

२. दि. २९/१२/२०१८ रोजी शिवछत्रपती महाविद्यालय औरंगाबाद येथे आयोजित राज्यस्तरीय शोधनिबंध लेखन व सादरीकरण स्पर्धेत गिरीजा गोळे व रोहिणी लाखोले या विद्यार्थिनींना (B.A. द्वितीय वर्ष) तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले. त्यांच्या शोधनिबंधाचा विषय होता "Waste Management Necessity for sustainable development" प्रमाणपत्र स्मृतीचिन्ह आणि ५०० रु. रोख असे बक्षीसाचे स्वरूप होते.

३. दि. २२/०१/२०१९ रोजी शिवाजी महाविद्यालय कन्नड येथे आयोजित राज्यस्तरीय प्रकल्प लेखन व सादरीकरण स्पर्धेत धीरज जैस्वाल, बी.ए. तृतीय वर्ष याला उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले "प्रमाणपत्र स्मृतीचिन्ह आणि १००० रुपये रोख असे या बक्षीसाचे स्वरूप होते.

वरील विद्यार्थ्यांना सहयोगी प्राध्यापक डॉ. युगंधरा टोपरे यांचे मार्गदर्शन लाभले.

४. दि. १३/०३/२०१९ रोजी अर्थशास्त्र विभागाच्या बीए तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांनी PPA च्या सहाय्याने प्रकल्प कार्य सादरीकरण केले. विद्यार्थ्यांचे प्रकल्प कार्याचे विषय हे प्रामुख्याने सरकारच्या सामाजिक आर्थिक योजना, कृषिक्षेत्रातील समस्या महिलांचे बचतगट वित्तीय साक्षरता GST कार्यप्रणाली यांच्याशी संबंधित होते. बहुतांश विद्यार्थ्यांनी त्यांच्या प्रकल्पाचे उत्कृष्ट स्वरूपात सादरीकरण केले. या प्रसंगी डॉ. गणेश गावंडे, सहयोगी प्राध्यापक, अर्थशास्त्र कला आणि विज्ञान महाविद्यालय बदनापूर यांनी "अर्थशास्त्रातील संशोधन पध्दती" या विषयावर व्याख्यान दिले. डॉ. युगंधरा टोपरे यांनी सूत्रसंचालन केले.

प्रसाद पुरेकर यांनी आभार मानले.

प्रा.डॉ. प्रसाद पुरेकर
विभागप्रमुख, अर्थशास्त्र

*****

ग्रंथालय विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ या कालावधीत ग्रंथालय विभागातर्फे खालीलप्रमाणे ग्रंथालय सेवा व सुविधा उपलब्ध आहेत त्याबाबतचा अहवाल सादर करण्यात येत आहे.

- ग्रंथालयात शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ माहे फेब्रुवारी २०१९ पर्यंत नोंदवहीप्रमाणे एकूण ग्रंथसंपदा ६१४७० नोंद झालेली असून वरिष्ठ विभाग - ५०२३७, कनिष्ठ विभाग-५४०३, बुक बँक-४२३२, भेट पुस्तके-१५९८ संख्या नमूद आहे.
- ३५ नियतकालिके/मासिके सुरु आहेत. १२ वृत्तपत्र सुरु असून ६-मराठी, ४-इंग्रजी, १-हिंदी व उर्दू भाषेत आहे.
- N-List अंतर्गत ई-रिसोर्सची सुविधा सर्वांना उपलब्ध करून देण्यात आली.
- सर्वांसाठी मोफत इंटरनेट सेवा उपलब्ध आहे. विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र अभ्यासिकेची सुविधा आहे.
- वेळोवेळी वाचकांच्या गरजेनुसार पुस्तके देवघेव, संदर्भसेवा, जर्नल्स/मासिके इत्यादी सेवा दिली जाते.
- स्वतंत्र संदर्भग्रंथाचा विभाग असून यामध्ये जागतिक व नावाजलेले संदर्भ ग्रंथ, विविध स्पर्धा परीक्षांचे ग्रंथ उपलब्ध आहेत.
- बुकबँक योजनेमधून दरवर्षी वरिष्ठ विभागाच्या गरजवंत विद्यार्थ्यांना तसेच कनिष्ठ वर्गाच्या विद्यार्थ्यांना नीट परीक्षेची १/२ पुस्तके शैक्षणिक वर्षासाठी दिली जातात. यावर्षी ५१ विद्यार्थ्यांनी बुकबँक तसेच नीट परीक्षेची पुस्तके घेतली.
- व्यक्तिव विकास स्पर्धा मार्गदर्शन केंद्राकरिता पुस्तके व इतर वाचन साहित्य सुविधा दिली जाते.
- महाविद्यालयामधील विविध उपक्रमाच्या प्रकाशित विविध वर्तमानपत्रातील बातम्याचे कात्रण

फाईल तसेच विशेष प्रकाशित लेख कात्रण, फाईल नोंद केली जाते व उपलब्ध करून दिली जाते.

- ग्रंथालयीन सूचना, माहितीपत्रे, प्रेरणादायी लेख, करियर विषयक माहितीपत्रके, जाहिराती, नवीन प्राप्त माहितीची सूचना इत्यादी वेळोवेळी नोटीस बोर्डवर लावण्यात येते.
  - ग्रंथालयाच्या सर्वांगीण विकासासाठी मार्गदर्शन करणे व उपाययोजना सुचविणे इ. साठी समिती कार्यरत आहे. वर्षभरात समितीच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यार्थ्यांना ग्रंथालय सेवा व सुविधांसाठी ग्रंथालय भेटीचे आयोजन, विशेष दिनानिमित्त ग्रंथप्रदर्शन, पुस्तक परीक्षण लेखन स्पर्धा, सलग १२ तास वाचन उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.
  - 'उत्कृष्ट ग्रंथालय वाचक विद्यार्थी, म्हणून कु. आशा जोगदंड तर' पुस्तक परीक्षण लेखन स्पर्धेमध्ये कल्याण कवाळ या विद्यार्थ्यांची प्रथम क्रमांक म्हणून निवड करण्यात आली.
  - विद्यार्थ्यांचा ग्रंथालय सेवेबाबत अभिप्राय किंवा सूचना नोंदविण्यासाठी सुचनापेटी उपलब्ध आहे. आलेल्या सूचनांचे समितीकडून परीक्षण करून विचारात घेतल्या जातात व उपाययोजना केली जाते.
- ग्रंथालय सेवा व उपक्रम आयोजन करण्यात सर्व ग्रंथालय समिती सदस्य तसेच ग्रंथालय कर्मचारी श्री. आर. गावंडे, श्री. शेख मसूद, श्री. शेख खलील, श्रीमती. एम. साबळे यांचे सहकार्य लाभले.

डॉ. वंदना अंभोरे
ग्रंथपाल

*****

इतिहास विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ मध्ये आपल्या महाविद्यालयातील इतिहास विभागातर्फे विद्यार्थ्यांसाठी पुढील प्रमाणे अभ्यासपूरक उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले -

२१/१०/२०१८ अभ्यास सहल -

छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तुसंग्रहालय, मुंबई यांच्या "Museum on Wheel" या उपक्रमांतर्गत

औरंगाबाद शहरात आलेल्या फिरत्या वस्तुसंग्रहालयास विद्यार्थ्यांनी भेट दिली तसेच सोनेरी महाल येथेही भेट दिली. छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तुसंग्रहालय, मुंबई येथील तज्ज्ञांनी विद्यार्थ्यांच्या प्रश्नांची उत्तरे दिली तसेच विद्यार्थ्यांना नाणी पाडण्याचे प्रात्यक्षिक देण्यात आले.

२४/०९/२०१९ विद्यार्थ्यांसाठी कार्यशाळा

२४/०९/२०१९ रोजी "इतिहास लेखनशास्त्र" या विषयावर पॉवर पॉइंट सादरीकरण स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेस मोठ्याप्रमाणात विद्यार्थ्यांचा प्रतिसाद मिळाला. कार्यशाळेचे उद्घाटन मा.प्राचार्य, डॉ.रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे यांनी केले तर प्रमुख मार्गदर्शन डॉ. श्रीनिवास सातभाई, सहयोगी प्राध्यापक, शा.वि.ज्ञा.वि.सं. अमरावती यांनी केले. पॉवर पॉइंट सादरीकरण स्पर्धेमध्ये विद्यार्थ्यांनी विविध विषयावर अभ्यासपूर्ण सादरीकरण केले या स्पर्धेमध्ये -

प्रथम - पायल सूर्यवंशी (बी.ए. द्वितीय वर्ष)

द्वितीय - यासेर सिद्दिकी व शेख मेहबूब (डॉ.बा.आं.म.वि. औरंगाबाद)

तृतीय - शांता जाधवर (बीड)

यावेळी परीक्षक म्हणून डॉ. श्रीनिवास सातभाई, सहयोगी प्राध्यापक, शा.वि.ज्ञा.वि.सं. अमरावती तसेच डॉ. मुसाक रज्जाक शेख, इतिहास विभाग, मौलाना आझाद महाविद्यालय, औरंगाबाद हे उपस्थित होते.

१३/०२/२०१९ शस्त्रास्त्र प्रदर्शनास भेट

डॉ. बाबासाहेब आंबडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद आयोजित शस्त्रास्त्र प्रदर्शनास भेट तसेच अभ्यासक्रमाचा भाग म्हणून येथील वस्तु संग्रहालयास बी.ए. तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांनी भेट दिली.

उपरोक्त सर्व अभ्यासपूरक उपक्रम यशस्वी होण्यासाठी विभागातील सहकारी सुधाकर कांबळे, विकास गवई व मनिषा जाधव यांचे सहकार्य व मा.प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे यांचे मार्गदर्शन लाभले.

- रुपेश मडकर
इतिहास विभाग

*****

उर्दू विभाग

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयामध्ये उर्दू विभागातर्फे शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयाचे प्रथम प्राचार्य मौलवी अब्दुल हक की अदबी खादमात या विषयावर एक दिवसीय सेमिनार १९ डिसेंबर २०१८ गुरुवार रोजी संपन्न झाले. सेमिनारचे प्रमुख वक्ते म्हणून श्री शिवाजी महाविद्यालय परभणी उर्दू विभाग प्रमुख डॉ. सलीम मोहिद्दीन यांनी मौलवी अब्दुल हक यांनी उर्दू भाषेसाठी केलेल्या कार्यावर प्रकाश टाकला. यावेळी सर सय्यद महाविद्यालयातील उर्दूचे प्राध्यापक मोहम्मद इरफान खान सौदागर यांनी मौलवी अब्दुल हकचे औरंगाबाद शहरावर त्यांचे असलेले प्रेम यावर प्रकाश टाकला.

महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. रोहिणी पांढरे-कुलकर्णी यांनी पाहुण्यांचे पुष्पगुच्छ आणि महाविद्यालयाचे स्मृतीचिन्ह देऊन स्वागत केले.

प्रास्ताविकेमध्ये कार्यक्रमाचे संयोजक उर्दू विभागप्रमुख प्रा. शेख नुजहत परवीन यांनी एक दिवसीय सेमिनारची रुपरेषा मांडली. विद्यार्थ्यांनी बनवलेल्या 'मौलवी अब्दुल हक नामा' च्या भिती पत्रकाचे प्रकाशन प्राचार्य डॉ. रोहिणी पांढरे-कुलकर्णी यांच्या हस्ते करण्यात आले.

खान मुशहिद यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले. आवेज व मसीरा अंजूम यांनी प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय करून दिला. शेख शफखत हुसेनी या विद्यार्थिनीने सर्वांचे आभार मानले.

शेख नुजहत परवीन
विभागप्रमुख, उर्दू

*****

IQAC

One day state level Self
financed workshop on
Intellectual Property Rights
(IPR)

On 7th Sept 2018

Summary Report

Internal Quality Assurance Cell (IQAC) of the college organized one day state level workshop on Intellectual Property Rights on 7th Sept.2018.It was self financed workshop. The main objective of workshop was to create awareness about IPR. Total 198 participants from research, law, management, engineering and entrepreneurs were present for workshop.

Renown industrialist and socially active entrepreneur Of Marathwada Region, Col. Anilji Save, Director Atra Pharma, waluj MIDC, A'bad inaugurated the function. He explained that innovations and creativity are the keys of development of mankind and society. Guest of Honor, Joint Director of Higher Education A'bad Region Dr.Satish Deshpande said that Institutions should upgrade quality research in higher education. In session I Ganesh Hingmire. an expeftise in Geographical Indication as an IPR explained that everybody has brain then anyone can acquire IPR. He said that Indians should come forward to protect their ideas, innovation.In session II Paresh Chinchole, from GMGC Pune, analyzed tools of IPR and explained the procedure of filing of copyright, Patent, GI and industrial design.

In the valedictory function, Mr.Prashunt Deshpande. MD, Expert solutions presented scenario of Industries

in Marathwada region. He said that young people of Marathwada should throw away feeling of backwardness. In concluding session, Principal Dr.Rohini Kulkarni Pandhare said that increased number of patent filing will be the outcome of this workshop. IQAC Coordinator Dr.Y.S.Topare. Convener Dr.Seema Bodkhe, Mrs.Suchita Bharambe, Dr. Anuradha Nisal, Mr.Sandeep Jogdand, Mr.Ajaykumar Gandhi and Miss.Trupti Sapkale compared sessions and managed all technicalities for successful organization of state level workshop. Office representative Mr.G.M.Ghode took care of official assistance for workshop. Feedback of the participants reflects that they got new information and motivated for copyright and patenting process.

Dr. (Mrs.) Y.S. Topare
Coordinator (IQAC)
& Organizing Secretary
of State level
workshop on IPR
*****

Internal Quality Assurance Cell (IQAC) Report

Internal Quality Assurance Cell has identified as a soul of the college. IQAU has prepared Annual Quality Assurance Report of 2011-18 and submitted to NAAC through e mail as it is one of the imporlant functions. Being a

---

nodal agency of the institution IQAC has initiated following, practices in the institution and coordinated for promotion of quality based activities-

1. Internal academic audit
2. Mentor Mentee scheme
3. Development a foolproof system for documents compilation and organization of files
4. organization of workshop on 7th Sept 2018 to create awareness about "Intellectual Property Rights"
5. Orientation programme on revised guidelines of NAAC.

Presentation session on Revised guidelines of NAAC for assessment and accreditation of HEI-

The IQAC held presentation and Discussion session for the review of NAAC revised guidelines on 7th December 2018. The objectives of IQAC were to enunciate the new propositions of Annual Quality Assurance Report in relation to Self Study Report of NAAC. Dr.(Mrs) Y.S.Topare, coordinator IQAC, introduced NAAC guidelines. She reviewed and propagated the recommendations of NAAC peer Team (August 2016). Dr. (Mrs) Y.S Topare showcased the IQAC's role as a Nodal unit. She analyzed the present situation and suggested initiatives to be taken on the basis of NAAC recommendation report. All IQAC members who are criterion coordinators gave presentation on seven criterion of NAAC in a following way.

Crit I was explained by Mr. Ajaykumar Gandhi regarding curricular aspects. He proposed that existing departments should include new post graduate courses. Departments can run online courses through NPTEL and Swayam. Crit II on Teaching, Learning and Evaluation was analyzed by Miss Trupti Sapkale. She explained evolutionary ICT based methods of teaching by using software. She propounded new concepts like blended learning, flipped classroom. Crit III Research, Innovation and extension activity was illustrated by Suchita Bharambe. She told that publication of research should be verified and authentic. Crit.IV was explained by Mr. Sandeep Jogdand. He emphasized the need of wi-fi facility. Crit V Dr.Seemu Bodkhe illustrated the indicators of students progression. She proposed value addition programme while explaining Crit

IV. Crit VI Was explained by Dr. Anuradha Nisal about Management and Leadership She appealed that trainings and faculty improvement program are indispensable for teaching. In the last crit.VII, Dr.Y.S.Topare emphasized the role of the qualitative development of the college. She enunciated the role of environmental consciousness and the use of renewable sources of energy to gain the pre-requisites in the assessment and accreditation process. In concluding part Dr.Rohini Kulkarni (Pandhare), Principal,

Government College of Arts and Science, Aurangabad enunciated about the initiatives which have been taken under RUSA scheme i.e. Development of Language Laboratory, ICT enabled classrooms, Incubation centre, Lift facilities for the Specially able faculty members for the college infrastructural development.

presentation and discussion on new guidelines gave direction for the preparation of 3rd cycle of NAAC IN 2021.

Dr. (Mrs.) Y.S.Topare
Coordinator IQAC

*****

DEPT OF ENGLISH ACTIVITIES CARRIED OUT BY THE DEPARTMENT DURING THE YEAR 2018-19

The department of English carried out the following activities during the academic year 2018- 19

1) The students of B.A and B.Sc I yr. were taken to the library to acquaint them with the various English Literature books of in the library.

2) Three language and literature clubs have been introduced in the department in the current academic year.

a) "Grammar and Vocabulary club" under the guidance of Dr. Khan Shaista Talat, drills were taken to enrich the vocabulary, students were introduced to homophones, homonyms and usage of long and short vowels.

b) "Spoken English and Translation club" under the guidance of Dr. Pradnyashailee Sawai, a programme namely Read Tagore was undertaken on the birth anniversary of Rabindranath Tagore wherein students read out from different works of Tagore in Marathi Hindi and English languages.

c) Cultural studies Club under the guidance of Ms. Trupti Sapkale, the objectives of the club were to determine the relations between cultural aspects and language To learn about the history of English literature To study the language in advertisements.

Students were taken to Prozone mall to study the language in advertisements. Cutouts of Queen Victoria and Queen Elizabeth were made by the students.

A poster on the works of Shakespeare was presented on the occasion of the inauguration of Literary Association.

The Department of English and Spoken English and Translation Club presented a skit entitled "A Funny Interview".The idea of the skit was developed by Dr.Pradnyashailee Sawai. Following students participated in the skit;

- 1.Rushikesh Adhav (B.A I)
- 2) Rahul Rathod (B.A II)
- 3) Krushna Rathod (B.A I)
- 4) Kedar Kulkarni (B.A II)
5. Sagar Nikam (B.A II)
- 6) Komal Dayma (B.A I)

7) Geetanjali Andhale (B.A.I)

Dr. Khan Shaista Talat
Head, Dept. of English
*****

Department Of Microbiology

1. Students and staff actively participate in Tree plantation program conducted in college as a part of state level tree plantation program. On 11 July 2018.

2. Students Participated in poster competition organized by Department of Microbiology at GASCA on eve of environmental Day.

3. The Department organized guest lectures of eminent personalities like :

- Dr. Ranjan Garge (Former Principal GASCA & HOD Microbiology) enlighten on "Historical Development to Career opportunities in Microbiology".

- 'Career Counseling Session Mr. Mangesh Patil. HR Manager, Shodh Advantech Technologies, Aurangabad. Guided students regarding Career as a Microbiologist and he also explained student regarding the present need of the industries and where they have to improve to get a good job.

"SET, NET guidance was given by" Dr. Yogesh Phatke, VSBT College, Baramati

4. Under MoU signed with well-known institute Department organized Guest lectures where the eminent personalities enlighten students with deep

knowledge on various topics like:

- Dr. Swati Peshwe, Associate Professor. Department of Microbiology. Government Institute of Science, Aurangabad gave talk on "Cells and Organs of Immune Systems"

- Dr. A.V.Pethkar, Associate Professor. Department of Microbiology, Government Institute of Science, Aurangabad talk on "Nano-Biotechnology: Fundamentals and Applications"

5. Ex Students visited the department from time to time and addressed the students on various Career opportunities in microbiology and preparation for facing interview. these includes former student Mr. Alok Chamnikar, Reserгент Laboratories , Aurangabad gave detail knowledge on "Microbiological Practices In Pharma Industries"

6. Department organized Poster exhibition in subject of Biochemistry and Genetics by B.Sc. third year Microbiology students which help to increase the subject interest among the students.

7. Under the supervision of Dr.Smita Dharmadhikari one student Dr. Yogesh Phatke awarded Ph.D and two students submitted thesis.

8. Department regularly organizes seminar of students to develop stage daring in them.

9. There was legular display of scientific articles on display board in the

department.

All these activities were collaborative effort of faculty members Dr.Rohini Kulkarni, Dr.Smita Dharmadhikari and Mrs . Suchita Bharambe.

HOD

Department of Microbiology

*****

Department of zoology

1. Organized sericulture visit at Dongergaon for BSc 3rd year students on dated 17 JAN 2019.23 students were went for visit. Students observed the life cycle of Silkworm Bombyx morii.

2. Model & Charts competition was organized for BSc 1st, 2nd and 3'd year zoology students in which 25 students were participated in competition. Competition was inaugurated by principal Dr. Rohini Kulkarni Pandhare and Judged by Dr, Rafat Nehri, Associate Professor & Head Department of zoology. Sir Sayyed College Aurangabad.

In this competition following students received Prizes from Dr. S.A. Saraf, Head department of Zoology, Dr. V.R.More, Associate professor & Director of Pre-IAS Center Aurangabad and Dr. Rafat Nehri, Associate Professor & Head Department of zoology, Sir Sayyed College Aurangabad.

Models :

Ist Prize: Bhawana Thorat & Revti Gaikwad

II nd Prize: Jayesh suryawanshi &

Prajakta Navle

III rd Prize: Chandrakant Sontakke.

Consolation Prize: Avinash Rvate.

Charts:

Ist Prize: Urja

II nd Prize: Kajal Shitole

III rd Prize: Pratik Udhanshiv &

Bhagyashree Waghchaure

Consolation Prize: Shivani Adhagale &

Murunal Kamble.

Chandrakant Shrikhande.

Dr. S.A. Saraf

HOD

Department of Zoology

*****

- समाजशास्त्र विभाग -

'समाजशास्त्रातील संधी' या

विषयावरील प्रादेशिक चर्चासत्र

दि. ११ ऑगस्ट २०१८ रोजी समाजशास्त्र विभागातर्फे विद्यार्थ्यांवर समाजशास्त्र या विषयातील उपलब्ध संधी याबाबत जागरूकता निर्माण करून प्रायोजित दृष्टिकोन देण्याच्या उद्देशाने 'समाजशास्त्रातील संधी' या विषयावर एक दिवसीय प्रादेशिक चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले.

सदरील चर्चासत्रासाठी औरंगाबाद, सोलापूर, मुंबई, कोकण या विद्यापीठ अंतर्गत असलेल्या एकूण १६ तज्ज्ञ मिळवे या उद्येशांनी अंमत्रित करण्यात आले.

या चर्चासत्रासाठी कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी आदरणीय मा. प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे या; तर प्रमुख अतिथी व उद्घाटक श्री. संदिप चौधरी, समाजशास्त्राने विभाग, सरस्वतीभुवन कला व वाणिज्य महाविद्यालय औरंगाबाद आणि आपल्याच महाविद्यालयाच्या माजी प्रा.सौ. सुरेखा-दंडारे-वसेकर आणि चर्चासत्राचे संयोजक व विभाग प्रमुख प्रा.डॉ. सुरेंद्र ठाकुर हे होते.

सदरील चर्चासत्रात तज्ज्ञ व्यक्तींनी राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय व स्थानिक अशा सर्वच पातळीवर समाजशास्त्राचे उघड केलेली ज्ञानाची विविध दारे आणि या विविध ज्ञानशाखेच्या अंगाने प्राप्त होणारी सुवर्णसंधी यावर साधकबाधक चर्चा करण्यात आली.

एक दिवसीय राष्ट्रीय कार्यशाळा

दि. ०४ डिसेंबर २०१८ रोजी समाजशास्त्र विभागातर्फे आयसीएएसआर प्रायोजित एकदिवसीय राष्ट्रीय कार्यशाळा “डेटा ऑनलिसिस आणि इंटरप्रेटेशन इन सोशल सायन्सेस्” या विषयावर घेण्यात आली.

कार्यशाळेचे उद्घाटक म्हणून आदरणीय सहसंचालक डॉ. सतिश देशपांडे औरंगाबाद विभाग, हे होते. बीजभाषण स्पिकर म्हणून प्रोफेसर संजय साळुंके, विभाग प्रमुख, समाजशास्त्र हे उपस्थित होते.

राष्ट्रीय कार्यशाळेसाठी प्रमुख तज्ज्ञ व्यक्ती म्हणून प्रो. एस. के. चौधरी, समाजशास्त्र विभाग, लखनौ विद्यापीठ, लखनौ/डॉ. मानसी बावडेकर, सहयोगी संचालक, संशोधन युनिट, कॉलेज ऑफ सोशल वर्क, निर्मला निकेतन मुंबई, श्री. संदिप चौधरी सहयोगी प्राध्यापक, समाजशास्त्र विभाग, एसबीईएस् कॉलेज ऑफ आर्टस् कॉमर्स, औरंगाबाद हे उपस्थित होते. तर कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कार्यशाळेच्या समन्वयक महाविद्यालयाच्या प्राचार्या आदरणीय डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे यांनी भूषविले.

कार्यशाळेचे संयोजक हे समाजशास्त्राचे विभागप्रमुख प्रा.डॉ. सुरेंद्र ठाकुर हे होते.

सदरील कार्यशाळेत संचालक आणि गुणात्मक संशोधनाचे विश्लेषण आणि प्रगतीकरण यावर प्रकाश टाकण्यात आला. या कार्यशाळेला एकूण १७२ पेक्षा अधिक संशोधन विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

“ब्रीज कोर्स-समाजशास्त्र”

‘ब्रीजकोर्स समाजशास्त्र’ हा उपक्रम विशेषतः एफ.वाय.बी.ए. आणि टि.वाय.बी.ए. समाजशास्त्र विद्यार्थ्यांसाठी घेण्यात आला. ब्रीजकोर्सचा मूळ उद्देश हाच होता की, ज्या विद्यार्थ्यांचा बारावी इयत्तेपर्यंत समाजशास्त्र विषय नव्हता अशा विद्यार्थ्यांना समाजशास्त्र विषय अंतर्गत असणाऱ्या विचारवंतांच्या विचारांचे व

सिध्दांताचे आकलन व्हावे व जे विद्यार्थी समाजशास्त्र विषयात करिअर करू इच्छितात त्यांना योग्य ती दिशा, प्रेरणा व मार्गदर्शन व्हावे ब्रिजकोर्सच्या माध्यमातून समाजशास्त्राचा जनक ऑगस्ट कॉम्प्ट यांचे सामाजिक विचार व्याख्यानाद्वारे व चित्रपटाद्वारे समजून देण्याच्या प्रयत्न करण्यात आला. इमाईल डरखाईम व कार्ल मार्क्स यांच्या जगविख्यात विचार व सिध्दांतावर सुध्दा व्याख्यान घेण्यात आले व संबंधित सिध्दांतावर आधारीत लघुपट, चित्रपत्र किंवा डॉक्युमेन्टरी फिल्म दाखवून विद्यार्थ्यांचे उद्बोधन करण्यात आले.

इयत्ता बारावी आणि बी.ए. प्रथमवर्ष नवोदित

विद्यार्थ्यांचे स्वागत कार्यक्रम

दि. ३१/०८/२०१८ रोजी समाजशास्त्र विभागातर्फे इयत्ता बारावी आणि बी.ए.प्रथम वर्ष समाजशास्त्र विद्यार्थ्यांचे ‘वेलकम्’ करण्याच्या उद्देशाने हा कार्यक्रम घेण्यात आला.

हा कार्यक्रमाला प्रमुख अतिथी म्हणून शलाका-व्यवहारे (सोशल सर्व्हिस् अधीक्षक, घाटी इस्पितळ, औरंगाबाद) ह्यांची उपस्थिती लाभली.

या कार्यक्रमातर्गत ‘समाजशास्त्रातील संधी’ ह्या चर्चासत्रासाठी उपस्थित राहण्याऱ्या समाजशास्त्र विभागातील सर्व विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्राचे वाटप करण्यात येवून त्यांच्या उपस्थितीबद्दल कौतुक करण्यात आले. नंतर प्रमुख अतिथींच्या हस्ते इयत्ता १२ वी व बी.ए. प्रथम वर्ष विद्यार्थ्यांचे गुलाबपुष्प देवून विभागातर्फे स्वागत व कौतुक करण्यात आले.

“विद्यार्थ्यांचे सादरीकरण-चर्चासत्र आणि बारावी विद्यार्थ्यांचे निरोप समारंभ”

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद यांनी एफ.वाय.बी.ए.च्या अभ्यासक्रमात चर्चासत्र घेण्याविषयी निर्देश दिल्याप्रमाणे, समाजशास्त्र विभागातर्फे दुसऱ्या सत्रातील एफ.वाय.बी.ए. विद्यार्थ्यांचे सादरीकरण उपक्रम दि. १८ फेब्रुवारी २०१९ रोजी सोमवारी दु. १.०० वा हॉल क्र. ५२ मध्ये घेण्यात आला.

विद्यार्थ्यांच्या प्रेझेन्टेशनवर काही उद्बोधक टिप्पणी होवून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन व प्रोत्साहन मिळावे या उद्देशांनी प्रा. मोहिनी प्रकाश कनकदंडे यांना

विषयतज्ज्ञ व प्रमुख अतिथी म्हणून आमंत्रित करण्यात आले होते.

*****

एफ.वाय.बी.ए.च्या विद्यार्थ्यांनी अभ्यासक्रमातील निवडलेल्या विषयावर सादरीकरण केल्यानंतर प्रमुख अतिथींनी त्यातील बारकावे व महत्त्वाच्या लहानसहान बाबी विद्यार्थ्यांच्या लक्षात आणून देवून त्यांना प्रोत्साहन दिले व त्यांचे कौतुक केले.

या उपक्रमातच बारावीच्या विद्यार्थ्यांना सामोरे जाव्या लागणाऱ्या बोर्डाच्या परीक्षेसाठी शुभेच्छा देवून त्यांना पुष्प देण्यात आले.

विद्यार्थ्यांचे सादरीकरण-चर्चासत्र

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद यांनी एफ.वाय.बी.ए.च्या अभ्यासक्रमात निर्देश दिल्याप्रमाणे, समाजशास्त्र विभागातर्फे दि. २७/०९/२०१८ रोजी हॉल क्र. ५१ मध्ये दु. ११.२० ते १.०० या वेळेत एफ.वाय.बी.ए. विद्यार्थ्यांचे अभ्यासक्रमातील विषयावर सादरीकरण घेण्यात आले.

कु. प्रिया वाघुले, कु. दिक्षा गायकवाड व शिवदत्त डेंगळे, कु. कसारे हिराबाई ह्यांनी अतिशय प्रभावीपणे विषयाची मांडणी करून सादरीकरण केले.

अभ्यासक्रम व त्यातील घटकांची उजळणी

दि. २५/०७/२०१८ रोजी दु. १.०० वा. समाजशास्त्र विभागातील सर्व प्राध्यापकांनी त्यांच्या अभ्यासक्रमातील युनिटनिहाय व त्यातील घटकांची सविस्तर मांडणी करून, शिकविताना प्रत्येक घटकांतर्गत कोणत्या बाबींचा, संदर्भाचा समावेश असावा याबाबत चर्चा झाली.

अनेकांना काही घटकांच्या अनुषंगाने कोणते मुद्दे त्यात अधोरेखित करणे गरजेचे आहे हे माहीत नसल्याने, या उपक्रमामुळे प्रत्येकाला आपआपल्या अभ्यासक्रम, त्या अभ्यासक्रमातील उपघटक व संदर्भ पुरेसा लक्षात येण्यात मदत झाली.

परिणामी विद्यार्थ्यांना शिकविताना युनिट व युनिट मधील सर्व उपघटक याबाबत पुरेसी कल्पना असल्याने विद्यार्थ्यांना विषय समजण्यास मदत झाली.

डॉ. सुरेंद्र ठाकूर
विभागप्रमुख, समाजशास्त्र

Department of Home Science

Following activities were organized for the students during the academic year 2018-2019. Breast Feeding week was celebrated by the Department of Home Science from 1st, to 7th August 2018. on this occasion different competitions such as Poster competition, Slogan competition. Essay competition & competition of Nutritious recipes for lactating women, for the students of Home Science were organized by the department. These competitions were judged by prof. Sanjivaneer Godsay, Dr. Anuradha Nisal & Prof. Asha kitake. Prof. Sanjivaneer Godsay. Head of the Department Home Science congratulated participants and guided the students regarding nutrition during lactation and the importance of breast feeding for the health of the baby.

on 4th September the Home Science Association was inaugurated. All the faculty members and the Students were present for this programme. on this day a Fresher's party was arranged to welcome the M.A. Part I (Home Science) students.

On 25th September Tie and Dye workshop was organized for the students of the department. various techniques such as- Folding method, Rouching method, Binding method, knotting method, Clipping method, combination

---

method etc were practically demonstrated to the students. All the students actively participated in the workshop. The faculty from the department Ms. Shikha Sharma successfully conducted the workshop.

Post graduate students of the department of Home Science visited the Gulab boutique, Jaynagar, Aurangabad on 26th september 2018. During this visit the students were made aware about the fashion cycle, current fashion trends, various factors affecting fashion, fashion accessories etc. on 10th october 2018 a visit was organized to Paithani weaving center Aurangabad accompanied by Prof. Asha Kitke, Dept of Home Science, Govt. college of Arts and Science Aurangabad. 8 students were present during the visit. weaving center is situated at Roshan Gate near M.G.M. Hospital Ramesh Khatri is the owner. Mahendra wagh provided all the needed information. A visit to counselling centre at Aurangabad was organized on date 26.10.2018. All the post Graduate students were present for this visit. Advocate Sarika Mandlik guided the students regarding the process of counselling, teenage counselling, premarital marriage counselling and importance of counselling. She elaborated this topic with the help of case studies.

On 25th January 2019, one day workshop on Food Preservation was

organized by the Department of Home Science, Govt. College of Arts and Science, Aurangabad. Shri. Umesh Miniyar, Lecturer, Department of Food Production, Govt. College of Arts and Science, Aurangabad was invited as the Chief Guest. Ms. Shikha Sharma, Dr. Archana Choudhary, Ms. Jyoti Nirval and Ms. Shraddha Nandgaonkar, the faculties from the department were the Resource persons for the work Govt. College of Arts and Science, Aurangabad shop. Various products like Tomato Ketchup, Guava Jelly, Apple jam, orange Squash. Chilly Pickle etc were demonstrated in this workshop. On 29th January 2019 a visit to Mukti Sopan Nyass-an old age home at Sarth Nagar, Aurangabad was organized by the Department of Home Science. Undergraduate and Postgraduate students along with the faculties of the department visited the old age home. The students interacted with the inmates of the old age home.

On 30th of January 2019, one day workshop on "Flower arrangement & Rangoli" was organized by the Department of Home Science. The concept of flower arrangement and various types of arrangements were explained theoretically to the students. Various types of arrangements viz. traditional, mass flower arrangement, dry flower arrangement, as well as Japanese flower arrangement -

---

Zeenibana, Nagire, Shoka, Jiyubana, Moribana. Ekebana etc were demonstrated to the students. Various techniques of garland and bouquets making were also demonstrated to the students. One of the techniques of Floor Decoration is Rangoli. Various types of Rangoli were also demonstrated in this workshop. The different types of rangoli techniques such as floral carpet, dotted rangoli, alpana, sanskar bharti were demonstrated. The subject expert for this workshop was Mrs. Madhuri Thote, faculty of the Home Science Department.

M.A. Part I students visited the workshop for physically challenged students. This workshop is run by Prerana Trust. During the visit it was observed that the physically challenged students are given three types of training. This type of training is helpful to make them self independent which in turn boosts up their confidence. Day boarding facility is also available with prerana Trust.

Extension Activity :

The students of M.A. Part I visited the Harshnagar Aanganwadi. The objective of this visit was to study the nutritional status of the students attending the aanganwadi centre and impart nutritional knowledge to their mothers regarding the requirements of preschool children, age 1-6 years. Anthropometric measurements yiz. Height, Weight, Head circumference, Arm circumference of 30

children was noted and growth quotient was calculated. It was observed that one girl was malnourished. The mothers of the children were imparted nutrition education

regarding nutritional requirements during this age, sources of various nutrients. locally available foods etc.

Guest Lecture : On 15th February 2019 guest lecture was organized on the topic "Child Psychology". The faculty Dr. Ramprasad Kale, Assistant Professor. Department of Psychology was invited as the subject expert. He explained the theories of child psychology, Child guidance. with techniques of guidance and counselling and behavior modifications.

One day Workshop on Eco friendly Envelope making and File / Folder Making was organized in the Department of Home Science on 16th Feb 2019. Miss Shikha Shalma. faculty from the department was the Subject expert. She demonstrated the procedure for making eco friendly envelope; folder and file by using paper, used register cover in different ways.

Environment Fricndly Activity:

At the beginning of the second term, on 3rd December 2018 Tulsi plantation was done in the department. Total 10 sapling of Tulsi were planted in the pots. All the students were allotted weekly duties to water the saplings and maintain it. These plants were distributed

to the B.A. and M.A. Final year students on 23rd February 2019.

Report of the Interdisciplinary National Conference. organized by Department of Home Science, Government College of Arts and Science, Aurangabad in Collaboration with Maharashtra State Commission for Women, Mumbai on 30th November 2018

An interdisciplinary national conference on 'Adolescent Girls and their Health' was organized by the department of Home Science, Government College of Arts and Science on 30th November 2019. This conference was organized in collaboration with Maharashtra State Commission for Women. Chairperson of the Commission Mrs. Vijayatai Rahatkar and Member Secretary of the Commission Dr. Manjusha Molwane extended great support and guidance for organizing this conference.

The conference commenced with the lighting of the traditional lamps with the auspicious hands of the guests. Principal Dr. Rohini Kulkarni-Pandhare felicitated the key note speaker Dr. Shobha Udipi. The Head of the department of Home Science Smt. Sanjivanees Godsay felicitated Prof. Vishala Patnam, the chief guest of valedictory function. Dr. Anuradha Nisal, the convener felicitated Dr. Nilima Sinha, resource person of the first technical session. Smt. Asha Kitke, the treasurer felicitated Dr. Smita Awachar, resource

person of the third technical session. Principal and chairperson of the inaugural session Dr. Rohini Kulkarni-Pandhare was felicitated by Sanjivanees Godsay. Publisher, Ajanta Publications Shri. Vinay Hatiole was felicitated by the principal. All the guests were felicitated by offering fruit basket, shawl and a memento. The guests released the copies of the Journal.

Smt. Sanjivanees Godsay spoke about the theme of the conference, Dr. Shobha Udipi in her key note address spoke about the Adolescents in India. According to her, depression is highest in India due to desire for perfection. Adolescence age is most disadvantaged, neglected, vulnerable and marginalized. The development of adolescent brain is influenced by nutrition and social environment.

The Principal, Dr. Rohini Kulkarni-Pandhare delivered the presidential address wherein she congratulated the Department of Home Science for organizing the conference and stressed on the importance of the topic of the seminar and its relevance in day to day life. The resource person for the first technical session, Dr. Sinha spoke about the psychological issues during adolescence.

She stated that self concept is very important in shaping later life. Parents should identify disruptive behaviour of the child.

The resource person for the second technical session was Dr. Shobha Udipi. She explained the theme 'Adolescents: A second window of opportunity'. According to statistics, there are 250 million adolescents in India. Malnutrition is responsible for various physical disorders like stunted growth, anaemia and menorrhagia etc.

The resource person for post lunch and third technical session was Dr. Smita Awachar. The topic of her presentation was 'Adolescent girls and social environment'. She stated that the first environment available to the child is the mother's womb, next is the school environment. But unfortunately, healthy social environment is not always found in schools, colleges and other educational institutions. This results in social immaturity. Technological advancement has made people vulnerable to cyber crime. Creating social maturity is the need of the day. It was a brain storming session.

In accordance with the conference a Poster competition and Rangoli competition was also organized for the students on date 29th November 2018. The theme for Rangoli competition was "Save Girl Child". Poster competition was based on the theme of this conference i.e. "Adolescent Girls and their Health".

The chief guest of the valedictory function was Shri. Prasad Mirkale, Deputy CEO, Women and Child Welfare

Department, Aurangabad Municipal Corporation. In his speech he shared his experiences regarding the work of the department regarding adolescents and women welfare.

The guest speaker of the valedictory function was Prof. Vishala Patnam. Dr. Vishala Patnam stated that in everybody there is an enemy within. In the first fourteen years of life a blue print is prepared which shows what type of adult a child will become. She elaborately spoke about the development of adolescents with the help of many examples.

After her speech Smt. Godsay gave the summary of the conference. The conference concluded with the vote of thanks proposed by Dr. Anuradha Nisal.

Dr. Sanjeevani Godsey

HOD

Home Science

*****

संगीत विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ मध्ये संगीत विभाग प्रमुख डॉ. वैशाली देशमुख यांच्या मार्गदर्शनाखाली विविध कार्यक्रम घेण्यात आले या विविध कार्यक्रमांमध्ये खालील विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला :

ऑगस्ट - २०१८ :

१. दि. ३०/०७/२०१८ रोजी संगीत विभागात अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले.

२. दि. ३१/०७/२०१८ रोजी इ.भा. पाठक महिला कला महाविद्यालयात देशभक्तीपर समूहगीत स्पर्धेत शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयाच्या इ. १२ च्या विद्यार्थिनींच्या समूहास द्वितीय पारितोषिक मिळाले.

३. दि. ०६/०८/२०१८ रोजी अभंगवाणी हा अभंग व भक्तिगीतांच्या कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख उपस्थिती म्हणून महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे यांची उपस्थिती होती. अध्यक्ष डॉ. वैशाली देशमुख व प्रा.डॉ. सुजाता व्यास यांचीही उपस्थिती होती. तबला साथ श्री. जगदिश व्यवहारे यांनी अतिशय समर्पकपणे केली. यावेळी दिपक पडुळे-कृपाळू उदार माझा ज्ञानेश्वर, कोमल तांगडे-तुझा माझा देव, पायल सरकार-मोगरा फुलला असे अभंग सादर केले.

४. दि. १४/०८/२०१८ रोजी संगीत विभागातर्फे हॉल क्र. ९ मध्ये देशभक्तिपर गीतांचा कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी प्राचार्य रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे व प्राध्यापकांची उपस्थिती होती. यामध्ये स्वप्नील जाधव (बी.ए. तृतीय वर्ष) - है रीत जहा की प्रीत सदा, सचिन इधारे (बी.ए. द्वितीय वर्ष) जिंदगी मौत ना बन जाये, दीपक खंडागळे-कर चले हम फिदा हे गीत सादर केले.

५. दि. २८/०८/२०१८ रोजी संगीत विभागात मासिक संगीत सभा घेण्यात आली. यामध्ये विद्यार्थ्यांनी अभ्यासक्रमातील रागांचे सादरीकरण केले.

६. दि. ११/०९/२०१८ रोजी संगीत विभागात मासिक संगीत सभा घेण्यात आली. यामध्ये विद्यार्थ्यांनी अभ्यासक्रमातील रागांचे सादरीकरण केले.

७. दि. २६ ते २८ सप्टेंबर २०१८ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ आयोजित केंद्रीय युवक महोत्सवामध्ये महाविद्यालयातील संतोष मोरे याला जलसा प्रकारासाठी तृतीय क्रमांकाचे तर ऊर्जा हिला पाश्चात्य एकल गायनात तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले.

ऑक्टोबर - २०१८ :

८. दि. २६/१०/२०१८ रोजी कोजागिरी पौर्णिमेनिमित्त 'हासू आणि आसू' हा काव्यमैफिलीचा कार्यक्रम संगीत विभागातर्फे आयोजित करण्यात आला. यामध्ये प्रा. विजय पोहनेरकर यांनी कवितांचे सादरीकरण केले आणि प्रा. रविंद्र मगर यांनी निवेदन केले.

दि. ३१/१०/२०१८ रोजी भारतरत्न लता मंगेशकर यांच्या जन्मदिनानिमित्त त्यांनी गायलेल्या गीतांचा

कार्यक्रम घेण्यात आला. यात विद्यार्थ्यांनी त्यांनी गायलेली गीते सादर केली.

१०. १०/१०/२०१८ रोजी संगीत विभागात मासिक संगीत सभा घेण्यात आली. यामध्ये विद्यार्थ्यांनी अभ्यासक्रमातील रागांचे सादरीकरण केले.

डिसेंबर - २०१८ :

११. दि. १/१२/२०१८ रोजी संगीत विभाग प्रमुख डॉ. वैशाली देशमुख यांच्या प्रेरणेतून 'गंधर्व संगीत महोत्सव' शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयाच्या हार्मनी सभागृहात आयोजित करण्यात आला. यामध्ये सुनिल कुलकर्णी यांचे शास्त्रीय गायन. सुनिल अवचट यांचे बासरीवादना आणि विदुषी आरती अंकलीकर यांचे शास्त्रीय गायन झाले.

१२. दि. १५, १६ डिसेंबर. २०१८ रोजी अहमदनगर बॅकस्टेज आर्टिस्ट असोसिएशन आयोजित सुगम गीत गायन स्पर्धेमध्ये एम.ए. प्रथम वर्ष वर्षाची विद्यार्थिनी पायल सरकार हिला उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले.

१३. दि. १६/१२/२०१८ रोजी कै. कडू पाटील विधाते यांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ आयोजित भजन स्पर्धेमध्ये एम.ए. प्रथम वर्षाची विद्यार्थिनी श्रावणी कुलकर्णी हिला प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले.

१४. दि. १७/१२/२०१८ रोजी संगीत विभागात मासिक संगीत सभा घेण्यात आली. यामध्ये विद्यार्थ्यांनी अभ्यासक्रमातील रागांचे सादरीकरण केले.

१५. दि. २६ ते २८ डिसेंबर. २०१८ रोजी देवगिरी महाविद्यालय आयोजित सुगमगीत गायन स्पर्धा एम.ए. प्रथम वर्षाची विद्यार्थिनी पायल सरकार हिला उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले.

जानेवारी - २०१८ :

१६. दि. ७/०१/२०१९ रोजी कै. पंढरीनाथ ढाकेफळकर स्मृतीप्रित्यर्थ आयोजित भक्तिगीत गायन स्पर्धेमध्ये एम.ए. प्रथम वर्षाची विद्यार्थिनी श्रावणी कुलकर्णी हिला प्रथम क्रमांकाचे तर पायल सरकार हिला द्वितीय क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले.

१७. दि. ८ जाने २०१९ रोजी झालेल्या सी.एम. चषक

गायन स्पर्धेमध्ये एम.ए. द्वितीय वर्षाचा विद्यार्थी मनोज थोरे याला प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले.
१८. दि. ३०/०१/२०१९ रोजी संगीत विभागात मासिक संगीत सभा घेण्यात आली. यामध्ये उज्जैन (मध्य प्रदेश) येथून आलेले प्रमुख मार्गदर्शन डॉ. विवेक बनसोड यांनी बावीस श्रुतींवर आधारित संवादिनी वादनतंत्र प्रात्यक्षिकासह समजावून सांगितले.

डॉ. वैशाली संतोष देशमुख
विभागप्रमुख, संगीत

*****

शारिरीक शिक्षण व क्रीडा विभाग

कनिष्ठ महाविद्यालयातील कबड्डी (मुले, मुली), मैदानीस्पर्धा लॉन टेनिस (मुली), निशाणेबाजी (मुली), वुशु (मुले), निशाणेबाजी (मुले), क्रीडा प्रकारात सहभाग नोंदविला येतो; तसेच वरिष्ठ महाविद्यालयातील क्रॉस कंट्री मुले, मैदानी स्पर्धा (मुले, मुली), बुद्धिबळ (मुले), बॉक्सिंग (मुले), कबड्डी (मुले), जलतरण (मुली), जिम्नॅस्टिक इ. क्रीडाप्रकारात सहभाग नोंदविला होता. अशाप्रकारे कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयातील एकूण ११० खेळाडूंनी विविध क्रीडाप्रकारात सहभाग नोंदविला होता.

त्यापैकी कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयातील खेळाडूंनी पुढीलप्रमाणे राज्य, राष्ट्रीय व आंतरविद्यापीठास स्तरावर महाविद्यालयाचे प्रतिनिधीत्व केले आहे.

कनिष्ठ महाविद्यालय प्राविण्य प्राप्त खेळाडू

१) इयत्ता बारावी कला शाखेचा विद्यार्थी सद्दाम-मुसा सय्यद याची सलग दोन वेळा राज्यस्तरीय वुशु स्पर्धेकरिता (जालना) निवड झाली होती; तसेच या खेळाडूने जालना येथे झालेल्या राज्यस्तरीय स्पर्धेत कास्यपदक पटकविले.

२) रश्मी देशपांडे :- इयत्ता बारावी कला शाखेची विद्यार्थिनी रश्मी देशपांडे हिची सलग दोनदा राज्यस्तरीय स्पर्धेसाठी निवड झाली होती. यावर्षी पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय लॉन टेनिस स्पर्धेकरिता तिची निवड झाली होती.

तायक्वोंदो

३) इयत्ता ११ वी विज्ञान शाखेचा खेळाडू शुभम बोरसे याची औरंगाबाद येथे झालेल्या राज्यस्तरीय स्पर्धेकरिता निवड झाली होती; तसेच या स्पर्धेत त्याने कास्यपदक पटकविले.

४) नेमबाजी : इयत्ता १२ वी कला शाखेची विद्यार्थ्यांनी भाग्यलक्ष्मी हिची कोल्हापूर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय नेमबाजी स्पर्धेकरिता निवड झाली होती.

वरिष्ठ महाविद्यालय प्राविण्य प्राप्त खेळाडू

१) आसावरी गोमटे :

एम.ए. संगीत विभागाची विद्यार्थिनी कु. आसावरी गोमटे हिची बेळगाव येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ जलतरण (महिला) स्पर्धेकरिता डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाच्या संघात निवड झाली होती.

२) जयसेन सोनटके व सिध्दांत सोनटके :

चंदिगड येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ जिम्नॅस्टिक स्पर्धेकरिता डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाच्या संघात बी.एस्सी. द्वितीय वर्षाचा खेळाडू जयसेन सोनटके व बी.एस्सी. तृतीय वर्षाचा खेळाडू सिध्दांत सोनटके यांची विद्यापीठाच्या संघात निवड झाली होती. तसेच दरवर्षीप्रमाणे यावर्षीची वार्षिक स्नेहसम्मेलना निमित्त विविध क्रीडास्पर्धांचे आयोजन करून प्राविण्य प्राप्त खेळाडूंचा गौरव करण्यात आला.

शारीरिक शिक्षण व क्रीडाविभागातर्फे दि. ३१ जाने. वारी २०१९ रोजी भण्य वैद्यकीय आरोग्य तपासणी शिबिर आयोजित करण्यात आले होते यामध्ये महाविद्यालयातील प्राध्यापवर्ग कर्मचारी व विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला दि. ०३ फेब्रुवारी २०१९ रोजी विद्यापीठ परिसरातील गोगाबाबा टेकडी येथे गिरीभ्रमणाचा (Tracking) कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. तसेच २९ ऑगस्ट ह्यानंतरचा यांचा जन्मदिवस राष्ट्रीय क्रीडा दिवस म्हणून साजरा करण्यात आला. यानिमित्त विविध खेळाडू, खेळ, क्रीडामैदान यांचे प्रदर्शन ठेवण्यात आले होते.

प्रा. डी.डी. लुल्ल
प्रभारी विभागप्रमुख

शारिरिक शिक्षण व क्रीडा विभाग

*****

मानसशास्त्र विभाग

दरवर्षीप्रमाणे शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ मध्ये मानसशास्त्र विभागातर्फे खालील कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये विभागातील विभागप्रमुख सहाय्यक प्रा. निता लाड, प्रा. वैशाली शेळके, डॉ. रामप्रसाद काळे, विभागातील अधिव्याख्याता आणि विद्यार्थ्यांचे सहकार्य खूप मोलाचे आहे.

१) दि. ३०/०८/२०१८ रोजी २०१८-१९ मानसशास्त्र मंडळाचे उद्घाटन मा. प्राचार्या डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे यांच्या हस्ते करण्यात आले. मानसशास्त्र विभागातील निवडून आलेल्या अध्यक्ष तुषार खिल्लारे व इतर सदस्यांचे स्वागत प्राचार्य ह्यांनी केले. तसेच याच दिवशी अभ्यास सवयी व मनोमापन या विषयावर माजी विभागप्रमुख डॉ. पुष्पा भाग्यवंत-उतकर ह्यांनी बीजभाषण केले व विद्यार्थ्यांना मोलाचे मार्गदर्शन केले. दि. १७/०९/२०१८ ते २०/०९/२०१८ रोजी अभ्यास सवयी बाबत विभागातील प्राध्यापकांनी विद्यार्थ्यांना सल्ला व मार्गदर्शन केले.

२) दि. २२/१२/२०१८ रोजी विभागांतर्गत एकदिवशीय कार्यशाळा घेण्यात आली. या कार्यशाळेला शासकीय विदर्भ ज्ञान विज्ञान संस्था, अमरावती येथील माजी विभागप्रमुख डॉ. निलम देशमुख ह्यांनी भावनिक बुद्धिमत्ता या विषयावर बीजभाषण केले. तसेच कार्यशाळेचे उद्घाटन माजी विभागप्रमुख डॉ. पुष्पा भाग्यवंत-उतकर ह्यांनी केले. ह्या कार्यशाळेचे आयोजन प्रा. वैशाली शेळके ह्यांनी केले.

३) दि. ०५/०१/२०१९ रोजी प्रा. वैशाली शेळके ह्यांनी मानसशास्त्र विषयाच्या बी.ए. भाग १, २ व ३ च्या विद्यार्थ्यांसाठी एक दिवशीय शैक्षणिक भेटीचे आयोजन मानसिक आरोग्य केंद्र, पळेगाव येथे करण्यात आले. येथे डॉ. कादरी सरांनी मुलांना मार्गदर्शन केले व मानसिक रुग्णांना भेटण्याची व त्याचा अभ्यास करण्याची परवानगी दिली. यामध्ये सर्व विद्यार्थ्यांनी सक्रीय सहभाग घेतला.

४) दि. २८/०१/२०१९ आणि २९/०१/२०१९ रोजी विभागात बी.ए. भाग १ व २ च्या विद्यार्थ्यांचे सेमिनार व

समूह चर्चा घेण्यात आली. यामध्ये बी.ए. भाग २ ची विद्यार्थिनी कु. रिया देवरे आणि कु. गिरीजा गोळे तसेच बी.ए. भाग १ ची विद्यार्थिनी कु. फातिमा जोहरा, कु. सिमरण पटवर्धन आणि कु. गितांजली आंधळे ह्यांनी उत्कृष्ट सेमिनारचे सादरीकरण केले.

५) दि. १८/०२/२०१९ आणि दि. २०/०२/२०१९ रोजी न्यायवैद्यकीय महाविद्यालयातील बी.एस्सी. भाग १ च्या विद्यार्थ्यांना मानसशास्त्र विषयातील प्रात्यक्षिकांची माहिती देवुन त्यांच्याकडून प्रात्यक्षिक करुन घेतले. यामध्ये विभागातील प्राध्यापकांनी त्यांना सहकार्य केले.

श्रीमती निता लाड

विभागप्रमुख, मानसशास्त्र

*****

DEPARTMENT OF BOTANY

Department of Botany every year organizes various activities for overall development of students. These activities are organised with the objectives of developing students personality and inculcating values regarding environment. All the students and staff members of botany department actively participated in the activities. The activities organized are as follows :

1. TREE PLANTATION AND POSTER COMPETITION

Tree plantation programme was organized in the college on occasion of Van Mahatsav on 15/07/2018. Saplings were procured from the forest department and some of the saplings used were prepared by gardener of girls hostel. Gardener of girls hostel prepared the

---

saplings under the guidance of faculty of botany department. The saplings were planted in the front of the college, premises near the Library, Girls Hostel, Boys Hostel, etc.

On the same day poster competition was also organized. Students of NCC and B.Sc.II and B.Sc. III and B.A. II and B.A III participated in the Poster competition. Students actively participated in the competition. Poster Competition was organized on topic "Environmental Awareness". Judges for poster competition were Dr J.S. Ambhore and Dr.S.M. Dharmadhikari.

2. CONSERVATION OF MEDICINAL PLANT

Students of B.Sc.I participated in the activity named "Conservation of Medicinal plants". Groups of 10 students were made according to the roll number. Plot of 10 feet by feet was allocated to each group. Students of each group participated in the activity" Students used various themes for planting the medicinal plants. Some students sown seeds of few medicinal plants, some students planted rhizomes of Ginger and Turmeric, while one of the group planted Aloe vera and Ocimum. One of the group planted Marigold, Rose, Adulsa, Neem. Ocimum, Carrrom

seeds and many more medicinal plants.

Students used to take care of the plants by watering the plants and doing other activities required for the proper growth of the plants. During the activity students learn about the process of plantation, development of the plant, and taking care of the plant. After three months teachers evaluated the plots and the growth of the plants. Students from each group gave a presentation on the theme they have chosen and importance of medicinal plants and their conservation. Dr. S. S. Bodkhe took efforts for imparting the knowledge of Conservation of Medicinal plants. Dr. S.R. Rathod and Dr. R. W. Raut judged the entire process and motivated and appreciated students for the hard work they has done.

3. VISIT TO CIPET

CIPET is centre in Aurangabad was established in 2006 and conducting Diploma/post Graduate Diploma. Cental Institution of Plastics Engi-neering and Technology (CIPET). On 17 Jan 2019 students of B.Sc. visited CIPET and Dr. S.R. Rathod accompanied them.

4. SLOGAN COMPETITION

Slogan competition was organized for the students of B.Sc. I

and B.Sc.II. Slogan on environment topic was the theme of the competition. Students submitted slogan on chafi paper. Students from both the classes participated in the competition. Students were asked to submit the slogan in English, Hindi or Marathi language. Students submitted various slogan on different languages. One of the student of B.Sc.II submitted a slogan in Urdu language. The slogans were judged by Dr. R.W. Raut and Dr. S. R. Rathod. Dr. S.S. Bodkhe undertook the responsibility of the activity. The slogan are displayed on the walls of the college.

5. MEDICINAL PLANT EXHIBITION AND COMPETITION-

On 11.02.2019 department organised a medicinal plant exhibition. All B.Sc. students presented one medicinal plant. Dr.Rohini Kulkarni-Pandhare, Principal Govt. College of Arts and Science, inaugrated the exhibition and judges of competition were Mr. Ajay Kumar Gandhi and Mrs Suchita Bharambe. About 45 students from B.Sc. participated in this competition. The following students received prize in competition.

1st prize was shared by Mayuri Shelke and Jayesh Suryawanshi.

2nd prize bagged by Prajakta

Nawale and Kiran Waman
3rd prize was shared by Shivani Adhagale and pratik Udanshiv
Consolation prize was bagged by Mrunal Joshi, Harsha Dhende and Pallavi Shinde
All the Medicinal plants are submitted to the department.

Dr. S.R. Rathod

HOD

Botany

*****

‘हिंदी-विभाग द्वारा आयोजित

कार्यक्रम वर्ष २०१८-१९

हिंदी-विभाग द्वारा वर्ष २०१८-१९ में विविध कार्यक्रमों का आयोजन किया गया। इस में ‘शिक्षक-दिन’, ‘हिंदी-दिन’ एवं-‘कवि अटलबिहारी बाजपेयी की कविताओं का काव्य-पाठ उल्लेखनीय रहें।

दि. ५ सितंबर २०१८ को ‘हिंदी-विभाग’ द्वारा महाविद्यालय के लिए ‘शिक्षक-दिन’ का आयोजन किया गया। प्रत्युत कार्यक्रम के प्रमुख अतिथि डॉ. भगवान गव्हाडे जी, सहयोगी प्राध्यापक डॉ.आ. मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद की उपस्थिती रही। इन के हाथों ग्रंथालय में आयोजित ग्रंथ प्रदर्शनी का विमोचन किया गया कथा ‘शिक्षा की आवश्यकता व मुल्यवत्ता’ इस विषय पर व्याख्यान का आयोजन किया गया।

दि. १४ सितंबर २०१८ ‘हिंदी-दिन’ के उपलक्ष्य में विद्यार्थियों के लिए काव्य-पाठ, निबंध-लेखन, सुलेखन, पोस्टर-प्रदर्शनी, वक्तृत्व संख्या में विद्यार्थियों ने सहभाग लिया। दि. १९ सितंबर २०१८ को-‘हिंदी-दिन’ के उपलक्ष्य में डॉ. भारती गोरे जी, प्रोफेसर डॉ. बा.आ. मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद का ‘हिंदी भाषा तथा साहित्य का महत्व एवं भविष्य में उसकी उपयोगिता’ इस विषय पर व्याख्यान आयोजित किया गया।

‘हिंदी-दिन’ के लिए ली गई प्रतियोगिताओं में पुरस्कार प्राप्त विद्यार्थी

१) ‘निबंध प्रतियोगिता’ - कु. मयुरी दाभाडे, राजेंद्र जाधव, योगिता क्षीरसागर, अमोल पिसालकर, जय कांबळे.

२) पोस्टर प्रतियोगिता - अनुराग धनेधर, रोहित पोखरकर, प्रिया वाघुले, आशुतोष पांडे, साजिद सतार.

३) काव्य-पाठ प्रतियोगिता-शिवदत्त ढेंगळे, आनंद जैस्वाल, संजीवनी-गायकवाड, आशुतोष पांडे, प्रिया वाघुले.

४) कहानी-पाठ प्रतियोगिता-कल्पना बलरावत, केदार कुलकर्णी, आशुतोष पांडे,

५) सुलेखन प्रतियोगिता - विशाल गोरे, पल्लवी शिंदे, राजेंद्र जाधव प्रिया वाघुले, रोहित उसरे.

६) वक्तृत्व-प्रतियोगिता-केदार कुलकर्णी, कनिषा मोरे, आनंद जैस्वाल, राहुल राठोड, देवीदास अहिरे.

७) वाद-विवाद प्रतियोगिता-केदार कुलकर्णी, आयुतोष पांडे, शिवदत्त ढेंगळे, मयुरी दाभाडे, योगिता वेळंजकर.

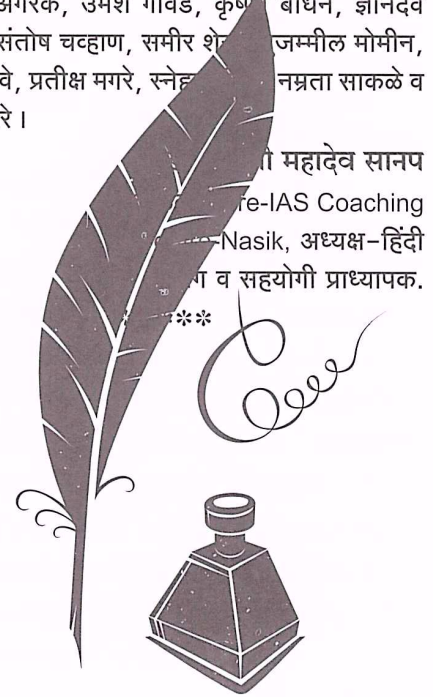
‘श्रेष्ठ राजनीतिज्ञ व कवि अटलबिहारी बाजपेयी की हिंदी कविताओं का काव्य-पाठ आयोजित किया गया। इस कार्यक्रम में महाविद्यालय के प्रायः सभी प्राध्यापक एवं विद्यार्थियों का सहभाग रहा। वाजपेयी जी की कविताओं का स्वर पाठ किया गया। इस काव्य-पाठ में महाविद्यालय की प्राचार्या डॉ. रोहिणी पांडरे, डॉ. सुळेकर, डॉ. पंकजा वाघमारे, डॉ. भारती सानप, डॉ. भगवान कांबळे आदि प्राध्यापकों का सहभाग रहा। तथा इस में सहभागी विद्यार्थियों के नाम इस प्रकार हैं योगिता वेळंजकर, संजीवनी गायकवाड, कल्पना बलरावत, प्रिया वाघुले, आशुतोष पांडे, प्रदीप सोनवणे, अक्षय भालेराव, आदि।

“हिंदी-विभाग का ‘युवारंग’ स्नेह-संमेलन वर्ष २०१८-१९ में सहभाग एवं पुरस्कार प्राप्ति

‘शासकीय ज्ञान-विज्ञान महाविद्यालय’ में वर्ष २०१८-१९ में-आयोजित ‘युवारंग’ स्नेह-संमेलन में ‘हिंदी विभाग’ द्वारा हिंदी नाटक ‘आजकल की शिक्षा व्यवस्था’ दि. १० जनवरी २०१९ को मंचित किया गया। हिंदी विभाग के विद्यार्थियों ने प्रस्तुत सामाजिक शिक्षा-व्यवस्था की स्थितियों को आधार पर सफल प्रयास के साथ प्रस्तुत किया। प्रस्तुत नाटक को ‘प्रथम पुरस्कार’ से सन्मानित किया गया।

प्रस्तुत नाटक की सफलता के लिए डॉ. भारती म. सानप, डॉ. भगवान कांबळे जी ने सफल प्रयास किया। नाटक का निदेशन प्रा. मंजुषा पारिपेल्ली, प्रा. संजीवनी राठोड ने किया तथा संचालन प्रा. ज्योति कांबळे ने किया। प्रा. संदिप चाळक व प्रा. प्रदिप खिल्लारे को सहाय्यता की।

सहभागी विद्यार्थियों के नाम इस प्रकार हैं। अभिषेक अंगरक, उमेश गावंडे, कृष्ण बोधने, ज्ञानदेव सोनवणे, संतोष चव्हाण, समीर शे, जम्मिल मोमीन, अमृता गडवे, प्रतीक्ष मगरे, स्नेह नम्रता साकळे व गीता कुंभारे।

उर्दू विभाग 'मौलवी अब्दुल हक की अदबी खीदमात' या एकदिवसीय उर्दू चर्चासत्रात भितीपत्रकाचे विमोचन करताना महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. रोहिणी पांडरे-कुलकर्णी मा.डॉ. अतिख अहमद व मोहम्मद इरफान खान सौदागर आणि उर्दू विभागप्रमुख शेख नुजहत परवीन

दि. १४ सितंबर २०१८ 'हिंदी विभाग' द्वारा आयोजित हिंदी दिन समारोह में प्रोफेसर हिंदी विभाग डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद डॉ. भारती गोरे वक्तव्य देते हुए। मंच पर हिंदी विभाग अध्यक्ष डॉ. भारती सानप, डॉ. भगवान कांबळे व डॉ. सुळेकर

दि. १४ सितंबर २०१८ 'हिंदी दिन' के उपलक्ष्य में हिंदी वाङ्मय मंडल का उद्घाटन करते हुए, प्रोफेसर डॉ. भारती गोरे, हिंदी विभाग अध्यक्ष डॉ. भारती सानप, डॉ. भगवान कांबळे व डॉ. सुळेकर

'हिंदी दिन' के उपलक्ष्य में वर्ष २०१८ में विद्यार्थियों के लिए हिंदी विभाग की ओर से विविध प्रतियोगिताओं का आयोजन

दि. ५ सितंबर २०१८ 'शिक्षक दिन' के उपलक्ष्य में वक्तव्य देते हुए, हिंदी विभाग अध्यक्ष डॉ. भारती सानप, मंच पर उपस्थित प्रमुख अतिथी डॉ. भगवान गव्हाडे, प्राचार्य डॉ. रोहिणी पांडरे और डॉ. भगवान कांबळे.

महाविद्यालयाचे मिस्टर व मिस. गास्का बक्षीस स्वीकारतांना मिस्टर गास्का केदार कुलकर्णी व मिस. गास्का पायल सूर्यवंशी आणि परीक्षक श्री. भांगे, श्रीमती रेहाना अरब काझी आणि श्रीमती रंजना देशपांडे

हिंदी विभाग द्वारा आयोजित दि. ५ सितंबर २०१८ 'शिक्षक दिन' समारोह मे प्रमुख अतिथी डॉ. भगवान गव्हाणे जी का स्वागत करते हुए, प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे, हिंदी विभाग अध्यक्ष डॉ. भारती सानप तथा डॉ. भगवान कांबळे

सैन्यभरती विषयक व्याख्यानासाठी उपस्थित मा. कर्नल कालिया यांचे स्वागत करतांना प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे

समिती अहवाल
२०१८-२०१९

7th Maharashtra Girls' Battalion NCC Activities for the Academic year 2018-19

The NCC unit heralded the glory and achievements of the Girls' cadets and emerged as a multifaceted entity. The NCC camps and training activities inculcated self-discipline and imparted the feeling of National Integration. This premier youth organization is equated with social service activities, community development, adventure and environmental issues.

1) In June 2018, 54 cadets were enrolled in the NCC unit. Power-Point Presentations, Informative charts played a vital role in the enrolment. SUO Priyanka Lingayat and JUO Kushali Arote and CPL Radhika Katkar were appointed as office bearers by CTO Trupti Sapkale.

2) On 21st June, 2018 International Yoga Day was celebrated for imbibing the importance of physical health in one's life. Cdt Archana Davale, Cdt Snehal Sutar were the volunteers.

3) On 15th August, 2018 the flag was unfurled by the Principal, Dr. Rohini Kulkarni Pandhare. Various drills like Commando drill and Star salute were showcased. SUO Priyanka Lingayat commanded the platoons. Cdt Aakansha Kapse and CPL Radhika Katkar were the pilot officers, who led the Principal and other officers.

4) On 26th January, 2019 Rifle drill and Talwar Parade' were exhibited

by the platoons. SUO Priyanka Lingayat commanded the platoons. The Principal of the college inspected the 'Guard of Honour' which was given by CPL Radhika Katkar. Various competitions like Extempore, Essay Writing, Bill Board making and Best Cadet were organized. The Best Cadet Award was given to SUO Priyanka Lingayat.

Trupti Sapkale
(Caretaker Officer)

*****

NSS Activities Report

Government College of Arts and Science, Aurangabad has three units of NSS. There are 100 students in each unit, i.e. there are total 300 students. Principal, Dr. Rohini Kulkarni-Pandhare appointed Dr. Pradnyashailee Sawai, Asst. Prof., dept of English as NSS programme officer and Dr. S.G. Thakur, Asst. Prof., dept of Sociology and Mr. Bharat Usare, Asst. Prof., dept. of Geography as assistant programme officers for the academic year 2018-2019. Following activities were performed during the academic year 2018-2019;

1. Tree plantation

Tree plantation was done in the college campus on 21st July 2018. Twenty students and Dr. Pradnyashailee Sawai planted the saplings. The Principal, Office superintendent Mr. Prahlad Adhagale and two Police inspectors from the Damini vigilance squad were present on this

---

occasion.

2. Annabhau Sathe Jayanti

The NSS Programme officer, assistant officers and the committee members attended the function of Annabhau Sathe Jayanti on 1st August 2018.

3. Rakshabandhan programme

Rakshabandhan programme was organized on 2nd August 2018 according to the university calendar. NSS girl volunteers tied rakhis on the wrists of construction workers, watchmen and the class IV staff of the college.

4. Read Tagore

A programme, 'Read Tagore' was organized to mark the death anniversary of Gurudeo Rabindranath Tagore on 7th August. Programme officer, Dr. Pradnya-shailee Sawai initiated the students to read the literature of Tagore. Almost 20 student volunteers read the literature of Tagore.

5. Patriotic songs Programme

The NSS unit and dept. of Music arranged a programme of Patriotic songs on 14th August on occasion of independence day. Almost 20 students sang the songs and two students gave speech on this occasion.

6. Participation in flag hoisting

Two students Rahul Rathod and Deepak Kalbile participated in the independence

day flag hoisting in Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University and also flag hoisting of University Foundation Day on 23rd August 2018.

7. Cleanliness Drive

The volunteers took an oath to keep clean their college campus and society. They actively participated in the cleanliness drive campaign. They cleaned college premises and streets on 24th September 2018. Forty two volunteers were involved in this campaign.

8. Elocution Debate and Slogan competition

Elocution and debate competition was conducted on 28th September 2018 on the topic " Gandhiji's Thought" six volunteers participate in this competition. Volunteers Kedar Kulkarni, Umesh Dharak Rahul Rathod, Priya Wagule, Shivdatt Dhengle presented their views in this competition. The Volunteers actively participated in the slogan competition on the topic "swachhata Abhiyan ". They prepared about 40 slogans pertaining to education and society. On the occasion of "Importance of Heritage" speeches were delivered on environment conservation and plastic free society on 2nd October 2018. Twenty four volunteers actively participated in this activity" All volunteers discussed their views on plastic free society and the environment conser-

vation. They also shared their ideas regarding environment, importance of heritage and how to protect our heritage etc.

9. Samata Shanti Padyatra

The Samata Shanti Padyatra was organized by NSS department of Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad on 6th December 2018, the Mahaparinirvan din of Dr. Babasaheb Ambedkar. This Padyatra started from the statue of Dr. Babasaheb Ambedkar at 7.30 in the morning and ended at Bhadkal gate statue. NSS volunteers of Government College of Arts and Science participated along with Programme officer Dr. Pradnyashailee Sawai. The Vice chancellor of Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University Dr. B. A. Chopade, Director of Student's Development Department Dr. Mustajeeb Khan, Pro vice chancellor Dr. Ashok Tejankar, Registrar Dr. Sadhana Pande and all the officials of the university participated in the padyatra. Students and NSS programme officers from all the affiliated colleges were present in large number.

10. NSS Special Camp 2018-2019

Special camp was organized by NSS unit of Government College of Arts and Science at Ohar village, Jatwada road, Aurangabad from 24th December

2018 to 30th December 2018. Day wise report of the special camp is as follows;

Day 1-24.12.2018 (Monday)

Inauguration of the special camp was done by the auspicious hands of Dr. Mustajeeb Khan, Director, department of Students Development, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad. Chief guests of the inaugural function were Sarpanch Sakubai Sonawane and Grampanchayat member Kishore Pahadiye. He happens to be the alumni of our college. The President of the function was Principal Dr. Rohini Kulkarni-Pandhare. The guests lit the ceremonial lamp, and the welcome was done by offering books and souvenir to the guests. The volunteers cleaned the village roads and all the arrangements were made for the camp. A common place was decided to build a Bandhara (Weir or low dam) because the theme of the special camp was Water conservation and Management as decided by NSS department of Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University.

Day 2-25.12.2018 (Tuesday)

The NSS volunteers started the construction of Bandhara. Dr. Ajay Deshmukh delivered a speech on 'Emotional Intelligence and Youth'. He works as assistant professor of English at Shri. Muktanand Mahavidyalaya, Gangapur.

Day 3-26.12.2018 (Wednesday)

Construction work continued and in the

afternoon session cultural programme was presented by the students of Music department, Government College of Arts and Science, Aurangabad.

Day 4-27.12.2018 (Thursday)

Construction work continued. A rally was organized, posters were displayed and speech was delivered by Mr. Vilas Chandane on the topic, 'Get rid of addiction'. The volunteers talked with the villagers and tried to understand their problems. They also visited the maize crop exhibition arranged for the farmers and understood the benefit of new seeds of corn which give high yield with less water. Director of NSS department, Dr. Babasaheb Ambedkar University, Dr. T.R. Patil visited the camp and Bandhara site and appreciated the work done by the volunteers.

Day 5-28.12.2018 (Friday)

Construction work continued. Dr. Prashant Chaudhari, Assistant Commissioner, department of Animal Husbandry gave a speech on 'Conservation and Development of Animals'

Day 6-29.12.2018 (Saturday)

Construction work continued. Blood donation and health check-up of the villagers and the volunteers was done by the doctors of Government Hospital (GHATI). The team of ten doctors comprised specialists of various diseases. They did a thorough check up of the villagers and the NSS volunteers. Many volunteers and villagers donated

blood.

Day 7-30.12.2018 (Sunday)

Construction of the Bandhara completed. Principal Dr. Rohini Kulkarni-Pandhare was present for the valedictory function. Volunteers gave feedback and one of them read the report of the camp. Mr. Dubhale, a senior citizen of Ohar village helped us a lot in all the arrangements, specially water arrangements therefore he was felicitated by the Programme Officer Dr. Pradnya-shailee Sawai.

NSS Programme officer Dr. Pradnya-shailee Sawai, Assistant Programme Officers Dr. Surendra Thakur, Mr. Bharat Usare and committee members Dr. Archana Chapolikar, Mr. Ankush Gaikwad and Ms. Suchita Bharambe had put in lot of efforts to make this camp a great success.

11. UTKARSH

Twelve volunteers of NSS went to Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University NSS department on 17th January for auditions of UTKARSH, state level cultural competition to be held at Nagpur in February 2019. Programme officer Dr. Pradnyashailee Sawai accompanied them. Following is the list of the students who participated;

12. Oath of voting

Oath of voting was taken by 150 voters (Principal, teaching, non-teaching staff and students) on 25th January 2019, National Voters Day.

13. Youth Parliament audition

Sr.No.	Gender	Name	Class	Event
1.	Male	Hanuman Khulkhule	B.A. II	1. Essay 2. Poster 3. Slogan
2.	Male	Sachin Ighare	B.A. II	1. Poem 2. Bhajan
3.	Female	Sagar Nikam	B.A. II	1. Debate 2. Essay
4.	Female	Sanjivani Gaikwad	B.Sc I	1. Group Song 2. Poem 3. Parade
5.	Female	Anju Chavan	B.Sc I	1. Essay
6.	Female	Priya Waghule	B.A. I	1. Essay 2. Group Song
7.	Female	Rutuja Ware	B.A. I	1. Essay
8.	Male	Shivdutt Dhengle	B.A. I	1. Group Song 2. Debate 3. Poem
9.	Male	Rushikesh Adhav	B.A. I	1. Ek Patri Prayog (One Act Play)
10.	Female	Sheetal Karhale	B.A. I	1. Essay

Four volunteers participated in the Youth Parliament audition on 28th January. Following is the list;

1. Hanuman Narayan Khulkhule B.A. II 21.05.1999 (DOB)
2. Rahul Narayan Rathod B.A. II 21.01.1998 (DOB)
3. Rohini Rajesh Lakhole B.A. II 03.04.1999 (DOB)
4. Girija Sudhir Gole B.A. II 06.9.1999 (DOB)

14. Workshop, ' Jodidarachi Viveki Niwad'

Eight volunteers and Programme officer Dr. Pradnyashailee Sawai attended the workshop. ' Jodidarachi Viveki Niwad' organised by Maharashtra Andhashraddha Nirmulan Samiti, Aurangabad branch, Janiva Prkalp and National Service Scheme open unit affiliated to Dr. Babasaheb

Ambedkar Marathwada University, Aurangabad. This workshop took place at Maulana Azad Research Centre, Majnu Hill on 14th February 2019. Following is the list of the volunteers;

1. Rahul Narayan Rathod B.A II
2. Sagar Dagdu Nikam B.A II
3. Shubham Datwase B.A II
4. Payal Vrijay Suryawanshi B.A II
5. Divya Gaysaminder B.A II
6. Disha Salve B.Sc III
7. Prajakta Nawle B.Sc III
8. Revati Gaikwad B.Sc III

15. State Level Workshop

Programme officers Dr. Pradnyashailee Sawai and Bharat Usare attended the state level workshop on SAMARTH BHARAT organized by ministry of Higher and Technical Education at Balewadi, Pune on 24th and 25th February 2019. Shri. Vinodji Tawde, minister, Higher and Technical Education department inte-

racted with the 2500 NSS Programme officers who were present from all over Maharashtra.

Dr.Pradnyashailee Bhagwan Sawai
NSS Programme Officer
Academic Year 2078-2019
*****

Girls Hostel

1. A Wel-Come party was organized to give homely feeling to newly admitted students where the old and new students presented their hidden talents like dance, singing and mimicry.

2. Two Scheme that are Book Donation Scheme and Temporary Book Deposition Scheme continuously proceed in hostel library.

3. The hostel boasts of Health centre facility where in regular health check ups are conducted and free medicines are provided whenever needed.

4. Ganpati festival was celebrated with zest during, various activities and games were organized like mehandi, Rangoli, Drawing and painting competation.

5. Independence day was celebrated with joy. Cleanliness compaign was carried out on the occasion.

6. Hostel students also celebrated dahihandi and kojagiri pournima.

7. During the year birthdays of all student were celebrated to give a homely feeling to the girls.

8. Sonitory napkin vending machine and Disposal machine was made newly available to the girls hostel.

9. A farewell party was organized by student to bid forewell to final year and 12th Std. student.

Principle Dr. Rohini Pandhare and Hostel Commitee members Dr. Sunita Sulekar, Dr. Sulochana Rathod Dr. Shahista Tallat, Dr. Vaishali Deshmukh, Pro. Suchita Brarambe and Hostel warden Nurjat gave their valuble support to these activities.

Miss. Shaikh Nuzhat Parveen
Warden

*****

सोशल सायन्स फोरम

सोशल सायन्स फोरमतर्फे दि. १५ फेब्रु. २०१९ रोजी निबंध लेखन स्पर्धा आयोजित करण्यात आली होती. या संदर्भात पूर्वसूचना देऊन खालील विषय स्पर्धेसाठी ठेवण्यात आले होते. १) आदर्श महाविद्यालय २) आजचे शिक्षण व सोशल मीडिया ३) जंकफुडवर बंदी आणावी का ? ४) मृत्यूदंडाची शिक्षा रद्द करावी का ? आणि ५) नीतीमूल्ये व शिक्षक. स्पर्धा इंग्रजी मराठी व हिंदी भाषांमधून घेण्यात आली. कला व विज्ञान शाखेचे विद्यार्थी यात सहभागी होते. विद्यार्थ्यांनी पूर्व सुचित विषयांची तयारी करून निबंध लिहीले. विद्यार्थ्यांची भाषिक अभिव्यक्ती, चालू सामाजिक बदलांचे निरीक्षण आणि लेखन कौशल्य वाढवणे हा या स्पर्धेमागील हेतू होता. निबंधांचे परीक्षण मराठीमाध्यमासाठी डॉ. जनार्दन काटकर यांनी तर इंग्रजी माध्यमासाठी डॉ. अत्तार रब्बानी यांनी केले. स्पर्धेचे स्वरूप ठरवणे तसेच नियोजनाचे काम

समिती प्रभारी डॉ. युगंधरा टोपरे, डॉ. अत्तार रब्बानी आणि श्रीमती वैशाली शेळके यांनी केले. मराठी भाषा दिनाच्या दिवशी दि. २७ फेब्रु. २०१९ ला प्रमुख पाहुण्या डॉ. प्रेमलता मुखेडकर यांच्या हस्ते विद्यार्थ्यांना बक्षीसे देण्यात आली. बक्षीस विजेते विद्यार्थी खालील प्रमाणे आहेत.

प्रथम क्रमांक - पायल सूर्यवंशी B.A. II, द्वितीय क्रमांक विभागून-रेखा हिवाळे B.Sc. II, व ऋषिकेश आढाव B.A. I, तृतीय क्रमांक विभागातून-कुमारमंगलम् कालिया B.A. II, व योगिता क्षीरसागर B.Sc. I, आणि उत्तेजनार्थ-दिपाली भोसले B.A. I.

सोशल सायन्स फोरमच्या वतीने विद्यार्थ्यांना बक्षीसे देण्यात आली.

- डॉ. युगंधरा टोपरे

प्रभारी, सोशल सायन्स फोरम

*****

माजी विद्यार्थी पुरस्कृत राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयात जाने. २०१९ रोजी राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. काही माजी विद्यार्थी एकत्र येऊन या स्पर्धेचे आर्थिक नियोजन करतात. या स्पर्धेचे हे सातवे वर्ष होते. कला व विज्ञान शाखेच्या माजी विद्यार्थ्यांनी विविध समित्यांच्या माध्यमातून स्पर्धेचे संपूर्ण व्यवस्थापन केले.

स्पर्धेचे उद्घाटन मा. प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे यांच्या हस्ते झाले. यावेळी माजी विद्यार्थी प्रतिनिधी श्री. सुरेश मते व श्री. उन्मेष देशपांडे उपस्थित होते.

स्पर्धेसाठी एकूण ४८ प्रवेशिका आल्या होत्या पुणे, नाशिक, धुळे चाळीसगाव, जालना यासारख्या विविध जिल्ह्यातून स्पर्धकांनी उत्स्फूर्तपणे विषय मांडले स्पर्धेचे विषय होते-लोकशाही उरली निवडणुकीपुरती, संपू दे अंधार सारा, मी दुः स्त्रीच्या आतील आवाजाला बळ स्पर्धकांनी तीनही विषयांना न्याय देत स्पर्धा चुरशीची

केली. सकाळी १०.३० वाजता सुरु झालेली स्पर्धेची पहिली फेरी ४.०० वाजता संपली. पहिल्या फेरीतून १० विद्यार्थ्यांची निवड उत्स्फूर्त वक्तृत्व फेरीसाठी केली. उत्स्फूर्त किंवा आयत्यावेळचे विषय मांडण्यासाठी २ मिनिटे कालावधी दिला होता. स्पर्धकांना वेळेवर चिड्डी उचलून विषय मांडायचा होता.

स्पर्धेचे परीक्षण नाट्यकर्मी डॉ. रमाकांत मुळे, मराठीच्या अभ्यासक व लेखिका डॉ. निशिगंधा व्यवहारे व दंतवैद्यक आणि नाट्यकलाकार डॉ. सर्वेषा भोंडवे या सन्माननीय परीक्षकांनी केले. स्पर्धेत एकूण पाच पारितोषिके जाहीर केली गेली.

बक्षीस वितरण समारंभ

बक्षीस वितरण समारंभास डॉ. दिलीप महालिंगे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. विद्यार्थ्यांनी स्पष्ट व खरं वागावं जीवनाचा आनंद द्यावा तसेच आभासी दुनियेच्या मागे न लागता वास्तवात जागावे असा संदेश विद्यार्थ्यांना दिला. प्रास्ताविकात माजी विद्यार्थी प्रतिनिधी डॉ. मंजूषा क्षिरसागर यांनी स्पर्धा घेण्यामागची भूमिका मांडली यावेळी व्यासपीठावर परीक्षक डॉ. निशिगंधा व्यवहारे, डॉ. सर्वेषा भोंडवे व डॉ. रमाकांत मुळे हे उपस्थित होते. डॉ. मुळे यांनी मनोगत व्यक्त करतांना विद्यार्थ्यांनी ताकदीने विषय मांडल्याचे नमूद केले व स्पर्धेचा निकाल जाहीर केला. अध्यक्षीय समारोपात प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे यांनी स्पर्धा यशस्वी केल्याबद्दल आनंद व्यक्त केला. सूत्रसंचालन मृणाल जोशी हिने केले. प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय ऋषिकेश आढाव याने तर तिन्ही परीक्षकांचा परिचय अनुक्रमे राहुल राठोड, कृष्णा राठोड व उमेश धारक यांनी करून दिला. आभार गिरीजा गोळे हिने मानले.

स्पर्धकांच्या वतीने गणेश फरताडे (डॉ. बा.आं.म.वि.औ.बाद) व विजय वकळे (एम.पी.लॉ. कॉलेज, औरंगाबाद) यांनी मनोगत व्यक्त केले. स्पर्धेचे विषय आणि संयोजन चांगले असल्याचे त्यांनी नमूद केले.

संपूर्ण स्पर्धेच्या व्यवस्थापनात वेदश्री जोशी (बी.एस्सी. प्रथम) कोमल दायमा, गिरीजा गोळे, रोहिणी लाखोले, पुजा जाधव (बी.ए.प्रथम) राधिका काटकर (बी.ए.द्वितीय) यांनी मोलाचा हातभार लावला. स्वप्नाली

भावसार व पूजा जाधवने कलात्मक पद्धतीने दर्शनी भागात रांगोळी रेखाटली. संयोजन समिती सदस्य डॉ. युगंधरा टोपरे, डॉ. प्रज्ञाशैली सवाई आणि श्री. वाय.पी. मालचे यांनी स्पर्धेचे नियोजन केले. विविध समित्यांच्या प्रभारी प्राध्यापक, समिती सदस्य व विद्यार्थी प्रतिनिधींनी स्पर्धा यशस्वी केली.

स्पर्धेतील विजेते विद्यार्थी व पारितोषिके -

१) प्रथम क्र. (कोड क्र. ४०) विजय शिवाजी वाकळे (एम.पी.लॉ. कॉलेज औ.बाद) रु. ५०००

२) द्वितीय क्र. (कोड क्र. ४५) पौर्णिमा ईश्वर तोटेवाडे (देवगिरी कॉलेज औ.बाद) रु. ३०००

३) तृतीय क्र (कोड क्र. २९) गणेश अंकुश फरताडे (जनसंवाद विभाग डॉ.बा.आ.म.वि. औ.बाद) रु. २०००

४) उत्तेजनार्थ (कोड क्र. ४६) प्रसाद देविदास जगताप (झेड बी. पाटील महा. धुळे) रु. १०००

५) उत्तेजतार्थ (कोड क्र. २६) स्नेहल भालचंद्र व्हालगोडे (शासकीय अभियांत्रिकी महा.औ.बाद) रु. १०००

६) कै. भास्कर काळे स्मृतीप्रित्यर्थ ग्रामीण विद्यार्थ्यांसाठी पारितोषिक - धोंडीबा रामभाऊ टकले (चांदमल बोरा महा. शिरूर पुणे) रु. ५००

- डॉ.रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे प्राचार्य

*****

‘सेलिब्रिटींग ह्युमॅनिटी-उत्सव कला, क्रीडा व संस्कृती अंतर्गत स्नेहसंमेलन

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयात युवारंग स्नेहसंमेलनांतर्गत विविध कार्यक्रम घेण्यात आले. ‘सेलिब्रिटींग ह्युमॅनिटी’ या मुख्य संकल्पने अंतर्गत घेतलेल्या या स्नेहसंमेलनाचे घोषवाक्य होते ‘सेलिब्रिटींग ह्युमॅनिटी’- उत्सव कला, क्रीडा, साहित्य आणि संस्कृतीचा...’ मानवतेच्या भावनेतून सर्वांनी एकत्र येऊन कला, क्रीडा, साहित्य आणि संस्कृतीचा जल्लोष तरुणाईने या स्नेहसंमेलनात केला.

युवारंग स्नेहसंमेलनाची सुरुवात माननीय पोलिस उपयुक्त डॉ. दिपाली धाटे-घाडगे यांच्या उद्घाटनपर भाषणाने झाली. डॉ. घाडगे यांच्या तरुणांसाठी प्रेरणा देणाऱ्या भाषणाने विद्यार्थ्यांची मने जिंकली. डॉ. घाडगे यांनी विद्यार्थ्यांनी स्वतःला ओळखून आयुष्यात मोठं होण्याच आवाहन केलं. या स्नेहसंमेलनातील क्रीडा स्पर्धांमध्ये बॅडमिंटन, क्रिकेट, बुध्दीबळ, १०० मीटर धावणे, गोळाफेक, कबड्डी यामध्ये मुले व मुली मोठ्या संख्येने सहभागी झाले. प्राध्यापकांनीही क्रिकेटमध्ये सहभाग नोंदवला. रांगोळी व मेहंदी स्पर्धेतून आपली कला विद्यार्थ्यांनी समोर आणली. वक्तृत्व, कथाकथन, काव्यवाचन यातून साहित्याची अभिव्यक्ती विद्यार्थ्यांनी प्रकट केली. वादविवाद स्पर्धेतून राजकीय, सामाजिक विषय विद्यार्थ्यांनी मोकळेपणाने मांडले. सामान्यज्ञान - कवीज्ञ स्पर्धेतही विद्यार्थी सहभागी झाले.

सांस्कृतिक कार्यक्रमात उत्कृष्ट गीतगायन आणि वैविध्यपूर्ण नृत्यप्रकारांनी कार्यक्रमाला रंगत आणली. प्रियंका सावने हिच्या ओल्ड रेखा हिट्स, कोळी नृत्याने वातावरणात चैतन्य आणले. आसावरी गोमटेचे साथियाँ, सचिन इघारेचे छैय्या छैय्या, चैतन्य जाधवचे ईशक सुफियाना गाणे सर्वांची दाद मिळवून गेले.

महाविद्यालयाचे खास वैशिष्ट्य असणारी ‘मिस व मिस्टर गास्का’ स्पर्धा विद्यार्थ्यांचे खास आकर्षण होती. या स्पर्धेच्या निवड फेरीतून विद्यार्थी निवडून अंतिम फेरीसाठी एकूण ३ विद्यार्थी व ३ विद्यार्थिनी निवडल्या गेल्या. स्वपरिचय फेरी, टॅलेंट हंट, रॅपिड फायर आणि परीक्षकांच्या प्रश्नांना उत्तरे यासारख्या फेऱ्यांनी स्पर्धेला रंगत आणली. दीड तास रंगलेल्या या स्पर्धेत केदार कुलकर्णी हा ‘मिस्टर गास्का’ व पायल सूर्यवंशी ‘मिस गास्का’ ठरली. या स्पर्धेचे परीक्षण गुन्हे अन्वेषण शाखेचे श्री. द्वारकादास भांगे, कोषागार अधिकारी श्रीमती रेहाना काझी व उद्योजिका रंजना देशपांडे यांनी केले.

मराठी, हिंदी, संस्कृत व इंग्रजी भाषेत सादर झालेली नाटकं हे या स्नेहसंमेलनाचं वैशिष्ट्य होतं. मराठी विभागातर्फे ‘गुलदस्ता’ हे काव्यात्मक व तरुणाईचे मन जिंकणारे नाटक सादर झाले. लिंगभाव समानतेवर

आधारित 'महिषासुरमर्दिनी' हे संस्कृत नाटक प्रभावीपणे सादर झाले. लिंगभाव समानता अधोरेखित करण्यासाठी तंत्रज्ञानाचा चांगला वापर केला गेला. हिंदी विभागातर्फे 'बदलती युवापिढी' या एकांकिकेतून कॉलेजजीवनाचा आनंद घेण्यासोबतच शिस्त व अभ्यास महत्वाचा असल्याचा संदेश दिला. इंग्रजी विभागाच्या 'अ फनी इंटरव्ह्यू' या एकांकिकेत इंग्रजी भाषा समजण्यावरून निर्माण झालेला विनोद सादर केला. यासोबतच समाजशास्त्र विभागाने 'सायबर क्राईम' संबंधी एकांकिका सादर केली. ऋषिकेश आढाव या विद्यार्थ्याने स्वगत सादर केले.

वेशभूषा व फॅशन शो मधे विद्यार्थी वैविध्यपूर्ण पोशाखात मंचावर आले. 'शेलापागोटे' कार्यक्रमात फिशपॉइंड्स द्वारे कोपरखळ्या, कौतुक आणि प्रेमाचा संदेश विद्यार्थ्यांनी दिला.

यावेळी प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी पांढरे, प्री. आय.ए.एस. केंद्राचे डॉ.व्ही.आर. मोरे, ज्येष्ठ प्राध्यापक डॉ. सुनिता सुळेकर, स्नेहसंमेलन प्रभारी डॉ. युगंधरा टोपरे तसेच सर्वसमिती प्रमुख प्राध्यापक आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

गीतांजली आंधळे, रोहिणी लाखोले, गिरीजा गोळे, आसिफ शेख, कोमल दायमा, राहुल राठोड, खुशाली आरोटे, तेजस्विनी गायकवाड या विद्यार्थ्यांनी सूत्रसंचालन व कार्यक्रमांच्या व्यवस्थापनाची बाजू संभाळली. कार्यक्रमाचे नियोजन, सादरीकरण व व्यवस्थापन विद्यार्थ्यांनीच केले. सर्व समित्यांमधील विद्यार्थी प्रतिनिधींच्या कल्पकतेमुळे, शिस्तीमुळे व व्यवस्थापनामुळे संमेलन यशस्वीपणे पार पडले.

– डॉ. युगंधरा टोपरे

प्रभारी, युवारंग स्नेहसंमेलन

*****

अंतर्गत तक्रार निवारण समिती

१ मार्च २०१९ रोजी अंतर्गत तक्रार निवारण समितीच्या वतीने "कामाच्या ठिकाणी महिलांवरील होणाऱ्या लैंगिक छेडछाड, छळ याविषयीच्या प्रतिबंधक कायदा". याविषयावर महाविद्यालयात व्याख्यान

आयोजित करण्यात आले. औरंगाबाद हायकोर्ट येथील Assistant Govt. Pleader व अतिरिक्त Public Prosecutor म्हणून कार्यरत असलेल्या अॅडव्होकेट प्रतिभा भराड यांनी प्रमुख वक्ता म्हणून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

महिला संरक्षण कायदा-भारतीय दंड विधान कलम १९८, ५०९, १६६ अ.ब. कलम ३५४ याविषयीची माहिती विद्यार्थ्यांना दिली. शिक्षण घेतांना तरुणांकडून घडणारे गुन्हे, समाजात दिसून येणाऱ्या अडचणी व त्यातून उद्भवारे गुन्हे व शिक्षा याविषयीची जागरूकता बाळगण्याचे उद्बोधन अॅड. प्रतिभा भराड यांनी केले.

कायद्याने मुली, महिलांना कामाच्या ठिकाणी संरक्षण आहे. कायदा समजून घेऊन त्यांनी निर्भीडपणे पुढे येण्याची आवश्यकता आहे. मुलींना संरक्षण, स्वातंत्र्य मिळाले, तरी त्यांनी नीतिमूल्ये विसरू नयेत असेही आपल्या अनुभवातून त्यांनी संबोधिले.

महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी यांनी अध्यक्षीय भाषणात सर्वच विद्यार्थ्यांनी कायदा समजून घेण्याची गरज आहे, असे सांगितले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक समितीच्या पीठासन अधिकारी डॉ. सुजाता व्यास यांनी केले. गिरिजा गोळे यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले. राहुल राठोड याने प्रमुख वक्त्यांचा परिचय करून दिला. राधिका काटकरने आभार व्यक्त केले. समिती सदस्य डॉ. युगंधरा टोपरे, श्री योगेश मालचे, कुसुम क्षीरसागर श्री. एस. के. आहेर, डॉ. विठ्ठल मोरे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. महाविद्यालयातील प्राध्यापक व विद्यार्थी बहुसंख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचा समारोप विद्यार्थ्यांच्या शंकांच्या निरसनाने झाला.

– डॉ. सुजाता व्यास

अंतर्गत तक्रार निवारण समिती-अध्यक्ष

*****

आनंद नगरी समिती अहवाल

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयातील वार्षिक स्नेहसंमेलन अंतर्गत ११/०१/२०१९ रोजी

आनंद नगरीचे उद्घाटन झाले. खाद्यपदार्थ आणि खेळांचे स्टॉल्स ठेवण्यात आले. अनेक विद्यार्थी विद्यार्थिनींनी यामध्ये सहभाग नोंदविला महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक, विद्यार्थी, शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी खाद्यपदार्थाचा आस्वाद घेतला. सहभागी स्टॉल्समधून

१) प्रथम क्रमांक - कु. प्रगती हजारें एम ए प्रथमवर्ष गृहविज्ञान (चनामसाला स्टॉल)

२) द्वितीय क्रमांक - अथर्व सोनी १२वी फुड प्रॉडक्शन (सॅंडविच स्टॉल)

३) तृतीय क्रमांक - कु. श्रद्धा कांगणे एम.ए. द्वितीय वर्ष, गृहविज्ञान (ढोकळा) स्टॉल

४) उत्तेजनार्थ - कु. निधी श्रीसुंदरम् १२वी फुड प्रॉडक्शन (चॉकलेट स्टॉल) यांना बक्षीस देण्यात आले. परीक्षक म्हणून डॉ. राऊत, डॉ. अनुराधा निसळ यांनी काम पाहिले. समितीतील सदस्य, प्रा. उमेश मिणियार, डॉ. शेख, डॉ. प्रज्ञाशैली सवाई, डॉ. सुहासिनी गोडेकर, प्रा. शिला जवंजाळ, प्रा. ज्योती निर्वळ, श्रीमती जयश्री पवार यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

-प्रभारी
प्रा. आशा एम. किटके
आनंद नगरी समिती

*****

ग्रंथालय समिती अहवाल

शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ या कालावधीत ग्रंथालय समितीतर्फे खालील विविध दिनांनिमित्त अभ्यासपूरक उपक्रमाचे आयोजन आले.

१. दिनांक २५ जुलै २०१८ : महाविद्यालयात दिनांक २५ जुलै २०१८ पासून ग्रंथभेट उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. यावर्षी २६८ ग्रंथभेट प्राप्त झालेले आहेत. प्राप्त झालेली पुस्तके गरजवंत विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून दिली जातात.

२. दिनांक ३१ जुलै २०१८ : शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये खरेदी केलेल्या पुस्तकांचे ग्रंथप्रदर्शनाचे आयोजन.

३. दिनांक ०४ ऑगस्ट २०१८ : महाविद्यालयात प्रवेश घेतलेल्या सर्व ११ वी कनिष्ठ वर्गातील व वरिष्ठ प्रथमवर्ष वर्गातील विद्यार्थ्यांना ग्रंथालयाची ओळख, सेवा व

सुविधांची माहिती व्हावी याकरिता ग्रंथालय भेटीचे आयोजन करण्यात आले होते. सर्व ग्रंथालय समिती सदस्य आणि ग्रंथालय कर्मचारी यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

४. दिनांक ५ सप्टेंबर २०१८ : शिक्षक दिनानिमित्त महाविद्यालयातील प्राध्यापक वृंदांनी लिहिलेल्या पुस्तकांचे आणि वार्षिक 'नवरस' अंकांचे प्रदर्शन.

५. दिनांक १८ सप्टेंबर : विद्यार्थी वाचकामध्ये ग्रंथ आणि ग्रंथालयाप्रती विशेष आकर्षण, व्यक्तिमत्व विकास व वाचनाची आवड निर्माण करण्यासाठी तसेच विविध साहित्याची ओळख होण्याच्या उद्देशाने दिनांक १४ ऑगस्ट ते १५ सप्टेंबर या कालावधीत 'पुस्तक - परीक्षण लेखन' हा उपक्रम घेण्यात आला. स्पर्धेमधून उत्कृष्ट परीक्षण प्रथम क्रमांक कल्याण कवाळ या विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली.

६. दिनांक १८ सप्टेंबर २०१८ : पुस्तक परीक्षण लेखाण स्पर्धेविषयी डॉ.जे.जी. काटकर यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

७. दिनांक १५/१०/२०१८ : वाचनप्रेरणा दिनानिमित्त भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ.ए.पी.जे. कलाम यांच्या जीवनकार्यावर प्रकाशित ग्रंथाचे ग्रंथप्रदर्शन व पुस्तक वाचन स्पर्धेचे आयोजन.

८. १४ डिसेंबर २०१८ : रामकृष्ण मिशन आश्रम, औरंगाबाद यांच्यातर्फे ग्रंथप्रदर्शन व विक्रीचे आयोजन.

९. १ जानेवारी २०१९ : कमवा व शिका समिती प्रभारी यांनी कमवा व शिका योजनेमधील पाच विद्यार्थी ग्रंथालयीन सेवा मदतनीस करिता ग्रंथालयात उपलब्ध करून दिले आहेत. ग्रंथालय सेवेची कामे करून घेण्यास मदत होत आहे.

१०. १ फेब्रुवारी २०१९ : वाचनप्रेरणा दिनाचे औचित्य साधून विद्यार्थ्यांमध्ये वाचनाची आवड अभ्यासाची सवय निर्माण व्हावी आणि सलग अनेक तास बसून वाचनाची सवय लागावी या उद्देशाने, सलग १२ तास वाचन' उपक्रमाचे आयोजन ग्रंथालय समिती, भाषा वाङ्मयमंडळ आणि वाचनकट्टा समितीतर्फे करण्यात आले. या उपक्रमात १०९ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. सहभागी विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र व ग्रंथभेट मा. प्राचार्यांचे हस्ते

देण्यात आले.

११. १५ फेब्रुवारी २०१९ : रुसाकडून महाविद्यालय विकास निधी अंतर्गत संदर्भ पुस्तके खरेदीच्या अनुषंगाने स्थानिक पुस्तकविक्रेते श्री समर्थ बुक डेपो आणि एज्युकेशनल बुक यांचे ग्रंथप्रदर्शनाचे आयोजन केले.

१२. २७ फेब्रुवारी २०१९ : मराठी भाषा दिनानिमित्त मराठीभाषा साहित्य तसेच दिवाळीअंकाचे ग्रंथप्रदर्शनाचे आयोजन केले.

ग्रंथालय उपक्रमाचे आयोजन करण्यात सर्व ग्रंथालय समिती सदस्य डॉ.के.एस. जनबंधू, ग्रंथपाल श्रीमती व्ही.जे. अंभोरे, श्रीमती शेख नुझहत परवीन, डॉ. नाझिर शेख, श्री.ए.बी. देशपांडे तसेच ग्रंथालय कर्मचाऱ्यांचे सहकार्य लाभले.

डॉ.जे.जी. काटकर

(प्रभारी), ग्रंथालय समिती (FC)

*****

एन.सी.सी. मुले उपक्रम

शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ एनसीसी युनीटचे कार्य व उपलब्धी खालीलप्रमाणे सादर करीत आहे.

शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ या वर्षात महाविद्यालयाच्या एन.सी.सी. मुले या युनीटद्वारे विविध कार्यक्रम भिक्तीपत्रक स्पर्धा विषयक कार्यक्रम घेण्यात आले. तसेच महाविद्यालयात दि. ०२ सप्टेंबर २०१८ रोजी औरंगाबादचे Army Recruiting Officer कर्नल कालीया यांचे सेना भरती विषयक मार्गदर्शन व्याख्यान व दि. २९ सप्टेंबर २०१८ रोजी सर्जिकल स्ट्राईक डे च्या निमित्ताने एसपीआयचे संचालक कर्नल उदय पोळ यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

औरंगाबाद सेक्टर कमांडर या नात्याने महाविद्यालयाच्या एनसीसी युनीटने स्वच्छता हीच सेवा अंतर्गत औरंगाबाद सेक्टर मध्ये सप्टेंबर २०१८ मध्ये महास्वच्छता अभियान चालविले होते त्या महापुरुषांचे पुतळांचा परीसर, बसस्टॅंड परीसर, सार्वजनिक उद्याने यांची साफसफाई कार्यक्रम औरंगाबाद मधील ४ महाविद्यालये व १० शाळांच्या सोबत राबविला आहे. तसेच अँन्टी ड्रग रॉली द्वारे नागरिकांमध्ये जगजागृती

घडवून आणण्याचे सामाजिक कार्य या युनीटने केले आहे.

या शैक्षणिक वर्षात सर्वात महत्त्वपूर्ण घडलेली घटना म्हणजे महाविद्यालयाच्या एनसीसी युनीटच्या १३ कॅडेटची भारतीय सेनेमध्ये अंतिम निवड झालेली आहे त्यात कॅडेट अतुल सोनवणे, अजय लहाने, समाधान जगदळे, योगेश हरणे, चंद्रकांत सोनवणे, किशोर सुस्ते, ऋषीकेश जाधव, सुनिल गडेकर, पवन शिंदे, सोमनाथ जावळे या नावांचा समावेश आहे.

शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ साठी महाविद्यालयात दि. १६/०१/२०१९ रोजी बेस्ट कॅडेट स्पर्धा घेण्यात आली. या स्पर्धेतून Best cadet in Drill, Best cadet in Turnouts, Best Cadet in Command या तीन प्रकारात विद्यार्थी निवडले गेले. Best Cadet in Command साठीचा पुरस्कार SUO सुरेश घोडके यास, Best Cadet in Turnouts साठीचा पुरस्कार CPL शुभम कामठे यास तर Best Cadet in Drill साठीचा पुरस्कार दोन कॅडेटची निवड करण्यात येऊन. त्यांना हा पुरस्कार विभागून देण्यात आला आहे. CDT अझीझ शेख व CDT विष्णु जाधव यांना प्रदान करण्यात आला.

- डॉ. रमेश पेरकर

*****

गास्का वेब ब्लड बँक समिती

अहवाल

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ या वर्षापासून गास्का वेब ब्लड बँक सुरु करण्यात आली तिचे कार्य यावर्षी देखील चालू होते. एन.सी.सी. ग्रुप हेडक्वार्टर्स कडून आदेश आल्या-शिवाय एनसीसी कॅडेट यांनी रक्तदान करू नये अशा स्पष्ट सूचना असल्याकारणास्तव यावर्षी रक्तदान शिबीर आयोजित करण्यात आले नाही.

सदर कामकाजाकरिता डॉ. रमेश पेरकर प्रभारी, श्री.ए.झेड गायकवाड, श्रीमती तृती सपकाळे या समिती सदस्य म्हणून कार्यरत आहेत.

सन २०१८-१९ या वर्षामध्ये समितीने महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना रक्तदानाचे महत्त्व पटवून

दिले व त्यांना रक्तदानकरिता आपले नाव, मोबाईल क्रमांक व रक्तगट याची माहिती रक्तगट प्रमाणपत्रासह समितीकडे देण्यास सांगण्यात आले.

सदर महाविद्यालयातील ५० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला आहे. यांची नावे www.gasca.ac.in या वेबसाईटवर प्रकाशित करण्यात आली आहेत. यामागे कल्पना अशी आहे की ज्या व्यक्तीस रक्ताची आवश्यकता असेल ते विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्षरित्या संपर्क साधू शकतात व त्यांना रक्तदान करण्याविषयी विनंती करू शकतात.

– डॉ. रमेश पेरकर
प्रभारी

*****

जयंती व उत्सव समिती

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयातील जयंती व उत्सव समितीमध्ये डॉ. रमेश पेरकर, प्रभारी व श्रीमती वंदना अंभोरे, श्रीमती सुचिता भारंबे, श्री. ए.झेड. गायकवाड, श्री. भरत उसारे, श्री. राजेशेख समिती सदस्य म्हणून कार्यरत आहे.

सदर समिती सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्र. जपूती २२१८/प्र.क्र. १९५/२९ दि. २६ डिसेंबर २०१८ नुसार सन २०१८-१९ मध्ये राष्ट्रपुरुष व थोर व्यक्ती यांचे जयंती व राष्ट्रीय दिन साजरे करीत आहे.

समितीने महाविद्यालयातील जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना समावून घेऊन त्यांच्याच सहकार्याने व आयोजनाने कार्यक्रम आयोजित केले जातात. जेणेकरून त्यांना राष्ट्रपुरुषांची ओळख व त्यांच्या कार्याची जाण व्हावी हा उदात्त दृष्टीकोन ठेऊन समिती कार्य करीत आहे.

२० ऑगस्ट २०१८ रोजी महाविद्यालयात माजी पंतप्रधान राजीव गांधी यांच्या जयंती निमित्त सद्भावना दिवसाचे आयोजन करण्यात आले होते. श्री राजीव गांधी यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून मा. प्राचार्यांनी अभिवादन केले व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांना सद्भावना दिवसाची शपथ प्रदान केली.

२३ सप्टेंबर २०१८ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाचा वर्धापन दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला सदर प्रसंगी विद्यापीठाच्या

ध्वजाचे ध्वजारोहण करण्यात आले.

०२ ऑक्टोबर २०१८ रोजी महात्मा गांधी व श्री. लालबहादूर शास्त्री यांची जयंती निमित्त अभिवादन कार्यक्रम महाविद्यालयात घेण्यात आला. त्यादिवशी महाविद्यालयात स्वच्छता कार्यक्रम एन.सी.सी. व एन.एस.एस. यांच्या सहकार्याने घेण्यात आला.

३१ ऑक्टोबर २०१८ रोजी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य यांनी महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांना राष्ट्रीय एकता दिवसाची शपथ प्रदान केली.

२६ नोव्हेंबर २०१८ रोजी संविधान दिनानिमित्त संविधान प्रस्ताविकेचे सामूहिक वाचन करण्यात आले सदर कार्यक्रमास मोठ्या संख्येने विद्यार्थी, शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी उपस्थित होते.

सदर समितीने सामान्य प्रशासन विभागाच्या शासन निर्णयानुसारच जयंती उत्सव पार पाडले आहेत.

– डॉ. रमेश पेरकर
प्रभारी

*****

माजी विद्यार्थी समिती

शासकीय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थी समितीने शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ मध्ये केलेले कार्य अहवाल खालीलप्रमाणे आहे.

महाविद्यालयाच्या सदर समितीने विषय विभागप्रमुखांना त्यांच्या बी.ए.बी.एस.सी तृतीय वर्ष व एम.ए. द्वितीय वर्ष विद्यार्थ्यांची माहिती जसे फोन क्रमांक, ईमेल, पालकांचा संपूर्ण पत्ता अशी माहिती समितीकडे पाठवावी असे आवाहन करण्यात आले होते त्यास अनुसरून आजपर्यंत ७ विभागांनी उपरोक्त माहिती पाठविली आहे. उर्वरित विभागांकडून सदर माहिती मिळविण्याचा समितीचा प्रयत्न चालू आहे. या माहितीचा उपयोग आपल्या माजी विद्यार्थ्यांचा कोष तयार करणे व त्याद्वारे भविष्यात मेळावा आयोजित करणे तसेच काही महाविद्यालयीन सकारात्मक कार्यासाठी उपयोग करून घेणे हा आहे.

महाविद्यालयाच्या स्पर्धापरीक्षा केंद्र व माजी विद्यार्थी समितीद्वारे मराठी विषयात नेट/जेआरएफ परीक्षा उत्तीर्ण केल्याबद्दल महाविद्यालयाचा माजी

विद्यार्थी केशरचंद राठोड याचा सत्कार समारंभ ग्रंथालयात आयोजित केला होता.

महाविद्यालयात दि. २७/०२/२०१९ रोजी माजी विद्यार्थी समितीद्वारे एन.सी.सी. च्या आजी व माजी विद्यार्थ्यांचे संमेलन आयोजित करण्यात आले होते. सदर कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांडरे यांनी भूषविले. यामध्ये भारतीय सेनेमध्ये निवड झालेले १३ एन.सी.सी. कॅडेटचा प्राचार्यांच्या हस्ते सत्कार केला गेला.

- डॉ. रमेश जे. पेरकर
प्रभारी

*****

Report on Educational
Industrial Visit
**Central Institute of Plastics
Engineering & Technology
CIPET**

On 17th January 2019 Department of Chemistry organized an educational Industrial visit to Central Institute of Plastics Engineering & Technology CIPET, Aurangabad. 98 student actually participated in this visit. The main purpose of this visit was to give practical knowledge of various polymers and to enhance quality of entrepreneurship among the students.

CIPET: CSTS - Aurangabad provides Technical Support Services to Plastics & Allied Industries in the area of

- Design & Development of Plastics products
- Precision machining (Conventional & CNC)

• Product Design & Simulation through CAD/CAM/CAE software.

- Plastics Product Manufacturing
- Testing and Quality Control for Plastics products
- Third Party Inspection services for Plastics & Allied products

Students are given information about the following various academic programmes and eligibilities of the same

1. Postgraduate diploma in plastics processing & Testing
2. Post Diploma in plastics mould design with CAD/CAM
3. Diploma in plastics Technology.
4. Diploma in plastics mould Technology

We have discussed about MoU with CIPET and in the process of the same.

Students particularly of the polymer chemistry subject were very happy and shown interest in pursuing any of the above mentioned academic programmes run in CIPET.

For the successful organization of this activity, principal Dr. (Mrs) Rohini Kulkarni and Head of department of chemistry Dr. Archana Chapollikar, Dr. P.D. Talap Dr. Syed Abed, Shri. P.R. Shinde, Shri. A.C. Gandhi, Shri. D.D. Lull, Smt. S.P. Choure, U.L. Shejul and Shri. Iqbal Shaik to restless efforts.

Dr. A.D. Chapollikar
HOD, Chemistry.

*****

सैन्य भरती विषयक व्याख्यान देतांना कर्नल एस.एस.
कालीया दि. ०८/०८/२०१८

वाचनकट्ट्यावर कविता सादर करताना प्रा.डॉ. सय्यद
आबेद आणि उपस्थित सर्व प्राध्यापक

भारतीय सेनेत अंतिम निवड झालेले कॅडेट यांचा
सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे

स्वातंत्र्य दिन साजरा करताना उपस्थित कॅडेट वर्ग.
ता. १५ ऑगस्ट २०१८

पोस्टर कॉम्पिटीशन-२०१८
'वृक्ष लागवड व वृक्ष संवर्धन'.

'स्वच्छता हीच सेवा' अंतर्गत NCC विभागाने
काढलेल्या रॅलीस हिरवा झेंडा दाखवितांना
प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे

२६ जानेवारी २०१९ 'गणतंत्र दिन' साजरा

रसायनशास्त्र विभाग शैक्षणिक सहल

प्राध्यापकवृंद

कला शाखा

विज्ञान शाखा

कर्मचारीवृंद

GOVERNMENT COLLEGE OF ARTS AND SCIENCE AURANGABAD.
List of Teaching Staff

Principal: Dr. Smt. Rohini Kulkarni - Pandhare

Faculty of Arts :-2019-20

1. English Dept.

Name	Designation
1. Dr. V.R. Shedge	Associate Professor
2. Dr. S. T. Khan	Assistant Professor
3. Dr. P. B. Sawai	Assistant Professor
4. Shri. D.P. Deshmukh	Junior Lecturer

2. Marathi Dept.

Name	Designation
1. Dr. J. G. Katkar	Associate Professor
2. Vacant	Associate Professor
3. Vacant	Junior Lecturer

3. Hindi Dept.

Name	Designation
1. Dr. B. M. Sanap	Associate Professor
2. Dr. B.P. Kamble	Associate Professor
3. Vacant	Junior Lecturer

4. Urdu Dept.

Name	Designation
1. Smt. Shaikh Nuzhat Parveen	Assistant Professor

5. Sanskrit Dept.

Name	Designation
1. Dr. P. M. Waghmare	Associate Professor

6. Economics Dept.

Name	Designation
1. Dr. P. A. Purekar	Associate Professor
2. Dr. Smt. Y. S. Topare	Associate Professor
3. Dr. Smt. V. L. Deshmukh	Assistant Professor

7. Political Science /Pub.Adm.Dept.

Name	Designation
1. Dr. Attar Rabbani	Associate Professor
2. Dr. S.C. Dalvi	Assistant Professor
3. Shri. S.P. Jogdand	Assistant Professor
4. Shri. A.Z. Gaikwad	Assistant Professor
5. Shri. A.A. Pandit	Assistant Professor
6. Vacant	Junior Lecturer

टीप : 'नवरस' अंकाच्या प्रकाशनाच्या दिनांकास कार्यरत प्राध्यापक आणि कर्मचाऱ्यांची यादी

8. History Dept.

Name	Designation
1. Shri. R.R.Madkar	Assistant Professor
2. Shri. Ravindra Patil	Assistant Professor
3. Vacant	Junior Lecturer

9. Sociology Dept.

Name	Designation
1. Dr. S.G.Thakur	Assistant Professor
2. Vacant	Assistant Professor
3. Vacant	Assistant Professor
4. Vacant	Junior Lecturer

10. Psychology Dept.

Name	Designation
1. Miss. V. K. Shelke	Assistant Professor
2. Dr. Kale Ramprasad Shivajirao	Assistant Professor
3. Vacant	Assistant Professor
4. Vacant	Assistant Professor
5. Vacant	Junior Lecturer

11. Geography Dept.

Name	Designation
1. Dr. B.P. Lahane	Associate Professor
2. Dr. A. I. Khan	Assistant Professor
3. Shri. B.R. Usare	Assistant Professor
4. Vacant	Junior Lecturer

12. Home Science Dept.

Name	Designation
1. Smt. S. R. Godse	Associate Professor
2. Smt. Maya Wanjare	Associate Professor
3. Smt. A.M. Kitake	Assistant Professor
4. Smt. Prachi Giri	Assistant Professor
5. Vacant	Assistant Professor
6. Vacant	Assistant Professor
7. Vacant	Junior Lecturer

13. FOOD PRODUCTION DEPT. (Bakery Dept.)

Name	Designation
1. Shri. U.G. Miniyar	Full Time Teacher

14. Music Dept.

Name	Designation
1. Dr. Smt. V. S. Deshmukh	Assistant Professor
2. Vacant	Associate Professor
3. Vacant	Assistant Professor

15. Physical Education Dept.

Name	Designation
1. Vacant	Physical Director (Senior)
2. Vacant	Physical Director (Junior)
3. Shri. D.D. Lull (Chemistry Jr. Lecturer)	In charge

GOVERNMENT COLLEGE OF ARTS AND SCIENCE AURANGABAD.

List of Teaching Staff

Principal: Dr. Smt. Rohini Kulkarni - Pandhare

Faculty of Science:-2019-20

1. Botany Dept.

Name	Designation
1. Dr. V.S. Gambhire	Assistant Professor
2. Dr. Smt. Seema Bodkhe	Assistant Professor
3. Dr. Smt.S.R.Rathod	Assistant Professor
4. Dr. N. F. Shaikh	Junior Lecturer
5. Shri. Y. P. Malche	Junior Lecturer

2. Zoology Dept.

Name	Designation
1. Dr. S.A.Saraf	Associate Professor
2. Dr. V.R.More	Associate Professor
3. Dr. K.S. Janbandhu	Assistant Professor
4. Smt. C. S. Rao	Junior Lecturer
5. Dr. Suhasini Gedekar	Junior Lecturer

3. Microbiology Dept.

Name	Designation
1. Dr. Rohini Kulkarni - Pandhare	Associate Professor
2. Dr.S.M.Dharnadhikari	Associate Professor
3. Smt. S. P. Bharambe	Assistant Professor

4. Physics Dept.

Name	Designation
1. Shri. Raje Shaikh	Assistant Professor
2. Shri. Nandagawali D.P.	Assistant Professor
3. Shri. A. B. Deshpande	Junior Lecturer
4. Shri.Y.B. Jadhav	Junior Lecturer
5. Vacant	Junior Lecturer
6. Vacant	Junior Lecturer

5. Chemistry Dept.

Name	Designation
1. Dr. R.H. Satpute	Associate Professor
2. Dr. Smt. A. D. Chapolikar	Assistant Professor
3. Dr. Syed Abed	Assistant Professor
4. Shri P.R.Shinde	Assistant Professor
5. Shri. A.C.Gandhi	Assistant Professor
6. Vacant	Assistant Professor
7. Shri. D.D. Lull	Assistant Professor
8. Smt S.P.Chaure	Junior Lecturer
9. Vacant	Junior Lecturer
10. Vacant	Junior Lecturer

6. Mathematics Dept.

Name	Designation
1. Dr. S.A.Morye	Assistant Professor
2. Vacant	Assistant Professor
3. Vacant	Junior Lecturer

7. Statistic Dept.

Name	Designation
1. Vacant	Assistant Professor
2. Vacant	Assistant Professor

8. Electronics Dept.

Name	Designation
1. Vacant	Full Time Lecturer

9. Library

Name	Designation
1. Smt. V. J. Ambhore	Librarian

कर्मचारीवृंद (वर्ग-३)

अ. क्र.	कर्मचार्यांचे नाव	पद
१	श्री. प्रल्हाद बापूराव अढागळे	कार्यालयीन अधीक्षक
२	रिक्त	मुलांचे वसतीगृह अधीक्षक
३	रिक्त	मुलींचे वसतीगृह अधीक्षक
४	श्री. गोपीनाथ म्हातारबा घोडे	मुख्य लिपीक
५	श्री. रामनाथ शहादेव गव्हाणे	वरिष्ठ लिपीक
६	श्री. राजू आसाराम घोडके	कनिष्ठ लिपीक
७	श्री. विजयकुमार भागवतराव आंधळे	कनिष्ठ लिपीक
८	श्रीमती सुशिला प्रभु राऊत (बागुल)	कनिष्ठ लिपीक
९	श्री. बबन आसाराम काटकर	प्र.शा. सहा.
१०	श्रीमती जयश्री विलास पवार	प्र.शा. सहा.
११	श्रीमती मंगल रोडू साबळे	प्र.शा. सहा.
१२	श्री. सुधाकर वसंतराव काथार - अतिरिक्त	यांत्रिकी भौतिक
१३	रिक्त	पेटीवादक
१४	रिक्त	तबलावादक

कर्मचारीवृंद (वर्ग-४)

अ.क्र.	कर्मचार्यांचे नाव	पद
१	श्री. रघुनाथ बन्सी घुंगासे	प्रयोगशाळा परीचर
२	श्री. शेख मसुद शेख मुतलीब	--//--
३	श्री. शेख अब्दुल शेख रऊफ	--//--
४	श्री. कोंडिराम लक्ष्मण पंडित	--//--
५	श्री. कृष्णा शेषराव घोडे	--//--
६	श्री. शेख रईस अहमद शेख मुस्ताक अहमद	--//--
७	श्री. शेख नईम शेख मुसा	--//--
८	श्रीमती रझीया बेगम शेख अजमेर	--//--
९	श्री. रघुनाथ अप्पाराम औताडे	--//--
१०	श्रीमती शोभा चंद्रभान पारखे	--//--
११	श्री. भीकन कडूबा घोडे	--//--
१२	श्री. पोपट काशिनाथ बोर्डे	--//--
१३	श्री. उत्तम लक्ष्मण शेजुल	ग्रंथालय परीचर
१४	श्री. शेख एकबाल अली मोहम्मद अली	--//--
१५	श्री. रमेश दगडू गावंडे	--//--
१६	श्री. शेख अब्दुल बशीर अब्दुल लतीब	कुक
१७	श्री. शेख सुलतान शेख सुलेमान	कुक
१८	श्रीमती प्रमिला रूपचंद पवार	कुक
१९	श्री. रमेश यलन्ना यादव	सेवक
२०	श्री. विजय बाबूराव जाधव	सेवक
२१	श्री. अंकुश धारू जाधव	सेवक
२२	श्री. बंदी मुरलीधर कुटे	सेवक
२३	श्री. दिनेश जगन्नाथ पवार	प्र.शा.प. प्रतिनियुक्ती

विशेष उपक्रम

राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा पारितोषिक प्राप्त विद्यार्थ्यांसमवेत मुख्य अतिथी डॉ. दिलीप महालिंगे, परीक्षक श्री. मुळे व डॉ. व्यवहारे, माजी विद्यार्थी, संयोजन समिती सदस्य आणि प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे

संगीत विभाग
राज्यस्तरीय कार्यशाळा दि. ०९/०२/२०१९
विषय : संवादिनी वादनतंत्र
मार्गदर्शक : डॉ. विवेक बनसोड

Inauguration of one day workshop by principal of College Dr. Rohini Kulkarni, Dr. Pushpa Bhagyawant, Dr. Neelam Deshmukh

दि. २७/०९/२०१९ रोजी इतिहास विभागातर्फे आयोजित 'इतिहासलेखन तंत्र' या कार्यशाळेचे उद्घाटन करताना मा. प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे, प्रमुख मार्गदर्शक डॉ. श्रीनिवास सातभाई, विषय तज्ज्ञ डॉ. मुसाक रज़ाक शेख

अंतर्गत तक्रार निवारण समिती
१ मार्च २०१९ रोजी प्रमुख मार्गदर्शक अॅड. प्रतिभा भराड विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना व्यासपीठावर उपस्थित डॉ. विठ्ठल मोरे, प्राचार्य डॉ. रोहिणी कुलकर्णी-पांढरे

Poster Exhibition "Biochemishty & Genetics"
by B.Sc. T.Y. Students
Inaugurated & Examined by
Dr. Ranjan Garge

युवारंग

